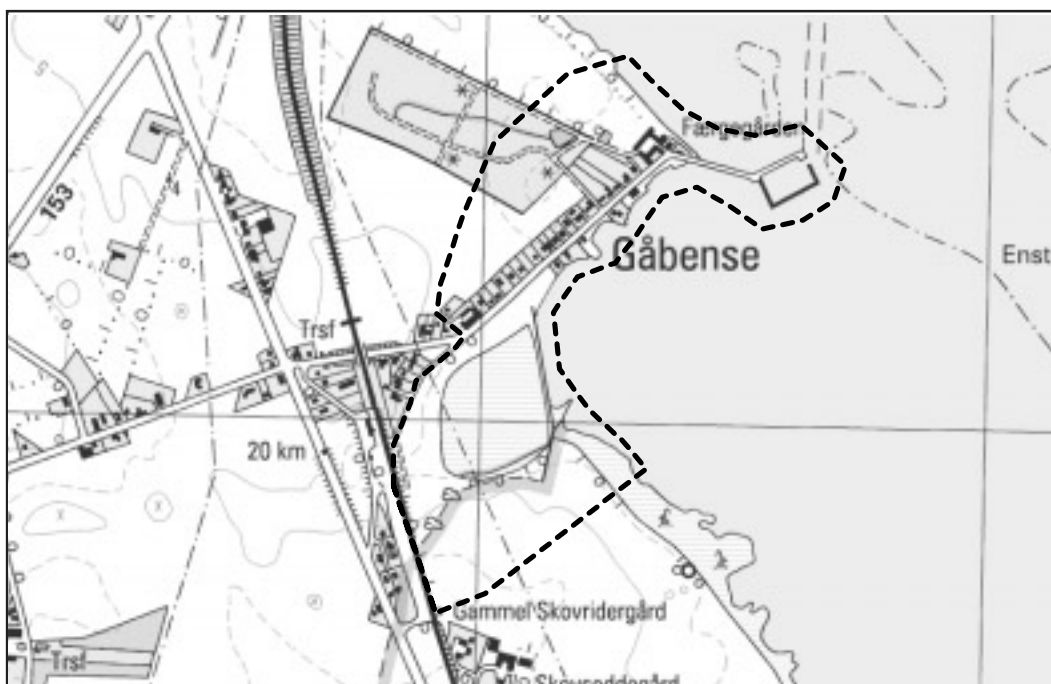

375-1 Gåbense

GAMMELT OVERFARTSSTED til Sjælland. Færgefarten sluttede 1872, da Orehoved blev overfartsby. Men fra 1919 til Storstrømsbroens åbning 1937 blomstrede færgefarten atter op, som en bilfærge-rute mellem Gåbense og Vordingborg.

Gåbense Mole. Stenklædt mole. Den inderste del er etableret før 1800. Ydermolen er etableret 1919. Lystbådehavnens læmole er fra 1990.

Gåbense Færgegård. (Gåbense Strandvej 61). Den trelængede hovedbygning (1600 - 1800-tallet) er fredet. Bag hovedbygningen et firfløjet anlæg af ældre avlsbygninger, bl.a. en rejsestald fra 1800-tallets første halvdel.

Bindingsværkshuset med stråtag (Gåbense Strandvej 63), der er genopført efter 1872-stormfloden, har oprindeligt fungeret som kro.

Mindesten. I den gamle lystskov (Gåbense Færgeskov) en mindesten for G.A. Faye, skønånd og inspektør over de kongelige godser på Falster 1791-1805.

Gåbense Købmandsgård. (Gåbense Strandvej 15-17). Købmandsgård, opført 1863, lukket 1937. Beboelse m. butikslokaler og en magasinbygning i gule sten. Magasinet har bevaret sit røde tegltag og støbejernsluger.

Gåbense husrække. I husrækken mellem færgegård og købmandsgård er bevaret flere huse fra 1800-tallet: Færgekærløhusene (Gåbense Strandvej 51-57) og beboelserne ved et nedrevet kornmagasin (Gåbense Strandvej 45-47). De øvrige huse er, med få undtagelser, bygget i tidsrummet 1900-40.

Stejleplads med redskabshuse (Gåbense Strandvej 24). To redskabshuse opført hhv i 1920-erne (røde tegl) og i 1965 (cementpuds). Rødstenshuset (Gåbense Strandvej 43) overfor stejlepladsen er opført af den ene af de fiskere, der byggede redskabs-husene.

Inddæmning. I bunden af vigen et område, der blev inddiget 1896. Efter et digebrud i 1979 er dyrkning opgivet.

Formodet ladeplads fra vikingetid. Den beskyttede vig har været en velegnet natur-havn, og på sydsiden af den inddigede vig er der gjort et skattefund fra vikingetid.

Overpløjede gravhøje. På marken syd for den inddigede vig findes fire overpløjede gravhøje.

Gåbense Færgedgård

Sårbarhed Bygningerne er sårbare over for forfald, nedrivning og væsentlige ændringer af arkitektur og omgivelser. Landskabet er sårbart over for bebyggelse, tilplantning/tilgroning og opfyldning langs vigen. De arkæologiske levn er sårbare over for dybdepløjning, terrænændringer og dræning.

375-2 Orehoved Station

STATIONSANLÆG OPFØRT i forbindelse med åbningen af Storstrømsbroen i 1937. Personbetjeningen ophørte 1970, medens godsbetjeningen fortsatte til op i 1980-erne.

Stationsbygning (Orehoved Stationsvej 7) i røde tegl og paptag, opført 1937. Bygningen delvis indrettet til privatbeboelse.

Stationsplads, perron og godsareal omkring stationen er bevaret. Perron og stationsplads adskilt af træstakit. Godsarealet hegnet med trådhegn mellem stolper af afkortede jernbaneskiner.

Stationsvejen, der er anlagt på en markant vejdamning, med alléer af bornholmsk røn og hegn af rødmaledede jernrør mellem hvide cementstolper.

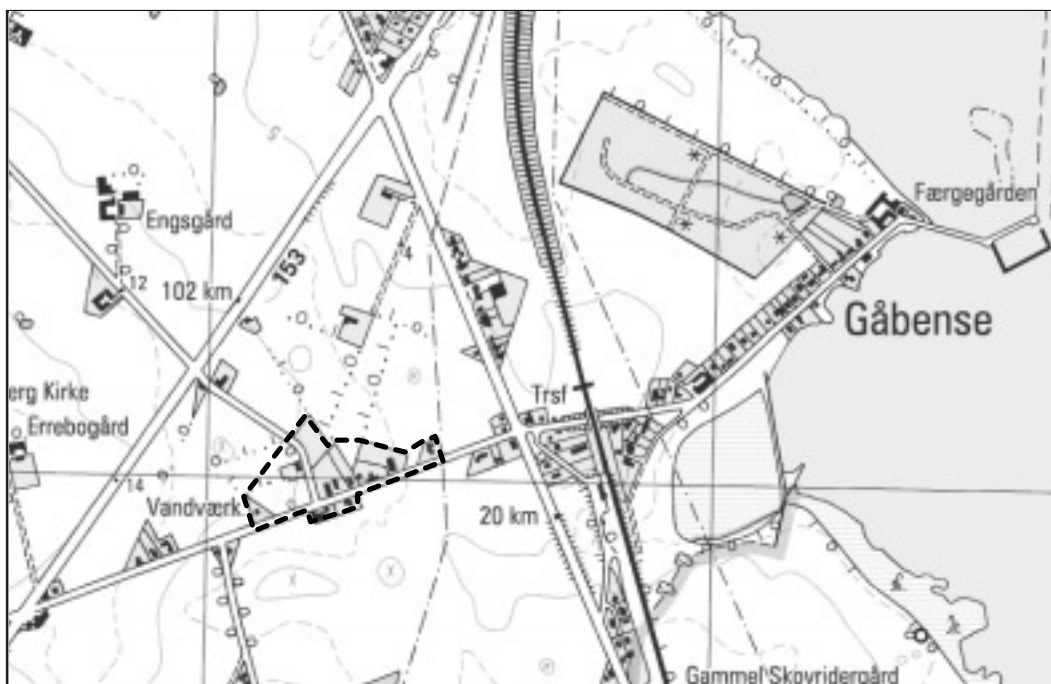
To funktionærbygninger (Orehoved Stationsvej 2 og 4-6). Nord for stationen to rødstenshuse fra 1950-erne, det ene er et dobbelthus.

Orehoved Station

Sårbarhed Stationsmiljøet er sårbart over for forfald, nedrivning og væsentlige ændringer af arkitektur, omgivelser, beplantninger og hegn.

375-3 Nyskole

„NYSKOLEN“ BLEV 1806 opført midt i Egelev by's gamle, omstridte, overdrevs-parcel. Antagelig fordi der var for langt til rytterskolerne i Nørre Vedby og Egelev. Med jernbaneforbindelsen i 1872 blev der oprettet et trinbrædt ved skolen. Dette trinbrædt tiltrak senere en række servicefunktioner.

Skole (Nyskolevej 12). Enlænget skolebygning i gule mursten. Nu rødmalet og forsynet med ny tagkonstruktion. Skolen er opført 1885 og nedlagt 1969.

Smedje (Nyskolevej 8). Beboelsen er et lille gulstenshus med røde tegl. Hvidpudset værkstedsbygning. Smedjen er etableret o. 1900 og ophørt 1980.

Gartneri (Nyskolevej 6). Hvidpudset hus med eternittag. Bag huset en gartneribygning, ligeledes hvidpudset. De to bygninger er forbundet af en mellembygning. Fungerede indtil o. 1970 som gartneri.

Jernbanetracé. Efter nedlæggelsen af Nyskole Trinbrædt i 1937, blev der bygget et hus (Nyskolevej 10) på jernbanearealet. Mod syd er det gamle sporareal nærmest Nyskole opdyrket. Mod nord markeres sporforløbet fortsat af et levende hegn. Jernbanetracéets fortsættelse er beskrevet under Orehoved (se 375-6).

Elværk og bestyrerbolig (Nyskolevej 9 - 11). Begge bygninger er opført i røde murstn. Elværksbygningen har endnu sine røde tegl. Elværket er opført 1912 og nedlagt 1951.

Vindmølle. 1940 opførtes en vindmølle med cementtårn - en såkaldt „aeromotor“ - ved elværket. Vinger og møllehus mangler.

Købmand. (Nyskolevej 7). Lille rødstenshus fra 1927 med stort baghus i røde sten og med cementtagsten. Huset fungerede som købmandsforretning indtil o. 1970. Siden er butiksdøren, midt i husets facade, blevet tilmuret.

Orehoved Frostbox (Nyskolevej 5). Opført 1952 i røde mursten og tegltag, nedlagt ca. 1970.

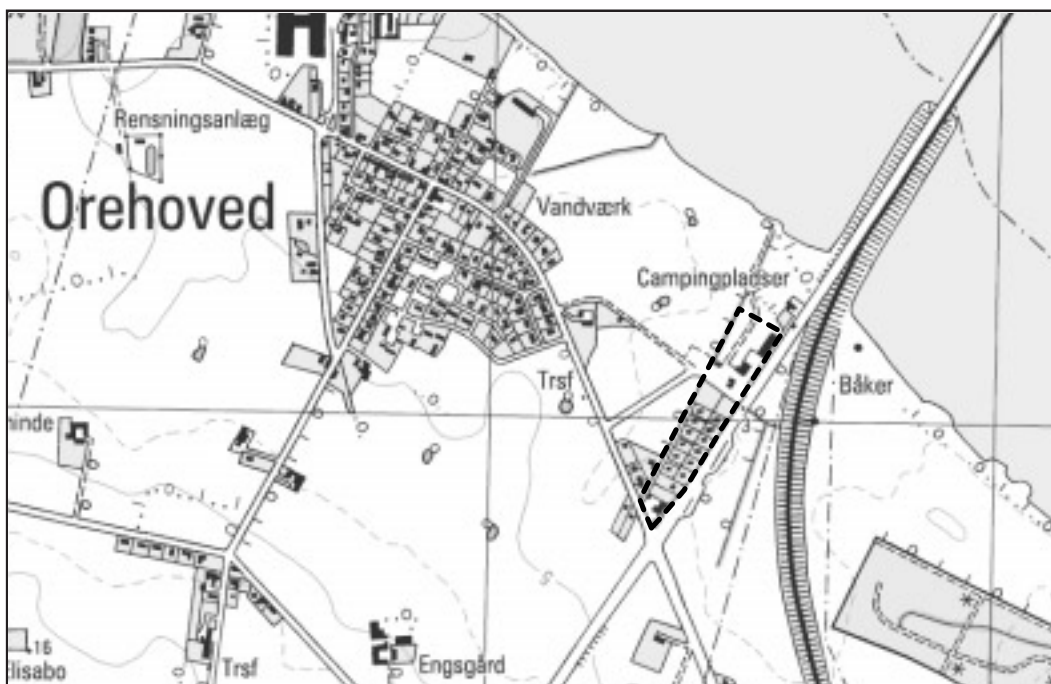
Vandværk (Nyskolevej 14). Ældre vandværksbygning, opført 1962, i røde mursten og med fladt tag og en større vandværksbygning fra 1980, ligeledes i røde sten, men med eternittag. Den ældste bygning anvendes nu som mødelokale.

Nyskole

Sårbarhed Bygningerne er sårbare over for forfald/nedrivning og væsentlige ændringer af arkitektur og omgivelser. Bebyggelsen er som helhed sårbar over for ændringer af bebyggelsens struktur, yderligere bebyggelse og slørende beplantning.

375-4 Restaurant „Falstria“, „Brohallen” og Brovænget-udstykningsen

EN FORETAGSOM MAND: Thorkild Brasen opførte en kaffepavillon nær Storstrømmen, hvorfra man kunne følge byggeriet af Storstrømsbroen. Efter broens færdiggørelse blev pavillonen flyttet og blev en del af “Restaurant „Falstria“, der åbnede 1938.

I forbindelse med brobyggeriet opstillede fabrikant Rasmus Sigvardt i 1936 udstillingsbygningen “Brohallen” nær broen, og 1951 opførtes en bebyggelse, der omfattede 12 ens boliger for ansatte hos Rasmus Sigvardt, Orehoved (de 6 huse, nærmest “Falstria”) og finerfabrikken i Orehoved.

„Falstria“. (Orehoved Langgade 49) er et funkishus i to etager. Den østlige fløj, i en etage, omslutter den gamle kaffepavillon. Denne del af bygningen delvist nedbrændt i foråret 1999.

“Brohallen” (Orehoved Langgade 37A-B) Udstillingsbygning i træ og glas. anvendt ved en gartneriudstilling i “Forum”, opstillet på sin nuværende plads 1936.

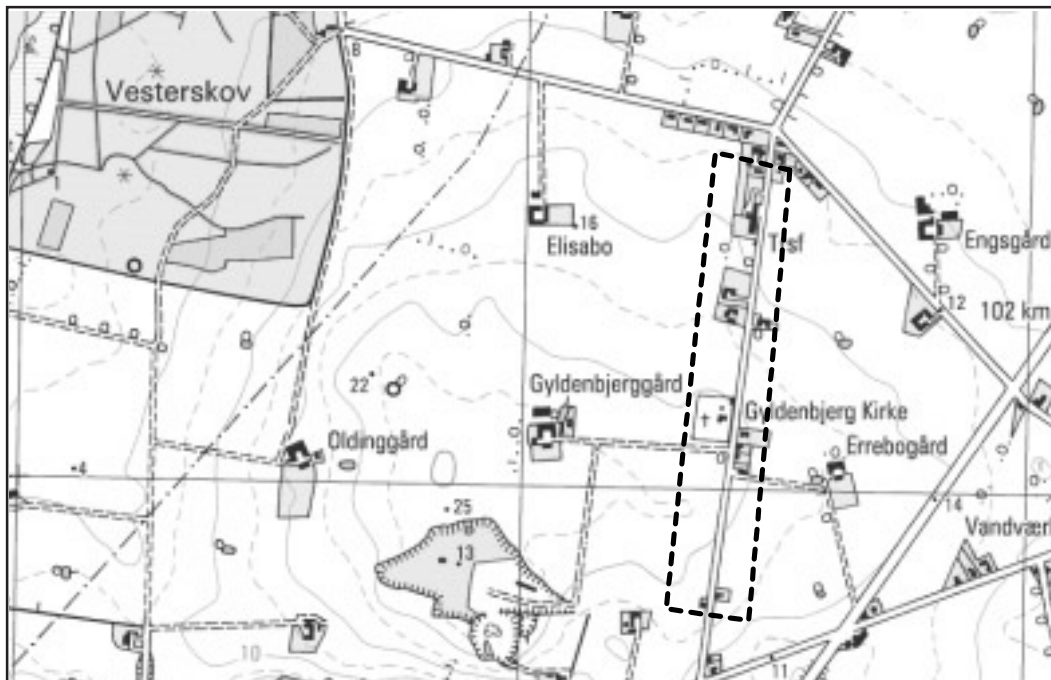
Brovænget-udstykningsen. (Brovænget 4-26) 12 mindre statslånshuse i gasbeton. Eternittag med lav rejsning. Størsteparten af husene har i tidens løb været genstand for om- og tilbygninger.

Restaurant „Falstria“

Sårbarhed “Falstria” og “Brohallen” er sårbare over for funktionstømning, nedrivning og væsentlige ændringer af arkitektur og omgivelser. Brovænget-udstyknin-gen er sårbar over for strukturelle ændringer af vejforløb og omgivelser.

375-5 Gyldenbjerg

PÅ BAKKEN syd for stationsbyen Orehoved opstod der, ved århundredets begyndelse, en markant bebyggelse med Gyldenbjerg Kirke som det centrale element.

Gyldenbjerg Kirke, opført 1889 efter tegninger af arkitekt H.C. Glahn. Kirken er opført i røde tegl. Det samme gælder kapellet og et redskabshus fra 1975.

Missionshus (Gyldenbjergvej 53). Opført 1924, i røde sten og med røde tegl. Missionshuset er siden 1986 anvendt som beboelse.

Graverbolig (Gyldenbjergvej 47) Lille rødstenshus med røde tegl. Syd herfor to mindre, noget ombyggede huse. Samtlige huse i rækken overfor kirken (Gyldenbjergvej 47 - 51), er opført efter 1896.

To huse (Gyldenbjergvej 40-42). To markante huse i røde sten og med glasserede tegl fra o. 1910. Det ene er formentlig opført som aftægtshus og det andet som bolig for den lokale bygmester.

„De gamles hjem“ (Gyldenbjergvej 36). Gulkalket alderdomshjem med frontspids og tegltag, opført 1920. Et samtidigt baghus, forbundet med en mellembygning fra 1975. Mod syd en tilbygning fra 1980. Alderdomshjemmet nedlagt 1999.

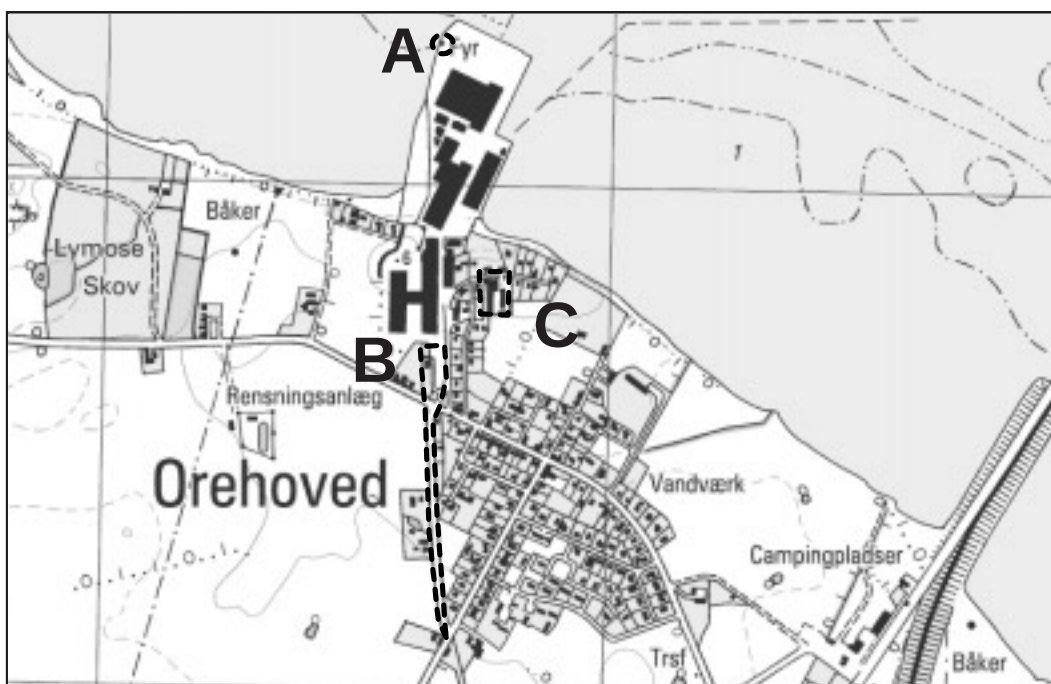
Nr. Vedby Husflidsskole. (Gyldenbjergvej 48). Gulmalet, pudset bygning med bræddebeklædt gavlspejs og eternittag. Husflidsskolen er opført 1912 og udvidet 1952 og 1967.

Kirken og missionshuset

Sårbarhed Denne markante og fint afstemte bebyggelse er sårbar over for yderligere bebyggelse og slørende beplantning. Bygningerne er sårbare over for funktionstømning, forfald og væsentlige ændringer af arkitektur og omgivelser.

375-6 A-C Orehoved

OREHOVED OPSTOD som stations- og færgeby, da der i 1872 blev etableret jernbaneforbindelse til Nykøbing F. Samtidig mistede det “gamle” Orehoved, der lå én kilometer vest for havnen, sin betydning. I 1884 blev der bygget ny havn til jernbanefærgerne.

Storstrømsbroens åbning (1937) gav nogle års stagnation i Orehoved. 1945 startede Orehoved Træ- og Finerindustri, der udviklede sig til et verdensfirma. Efter firmaets ophør i 1984 har andre virksomheder overtaget bygningerne. Havnen fungerer som kommunal erhvervshavn.

Færgelejerne forsvandt ved en havneudvidelse o. 1960, og siden er der sket yderligere opfyldning i vestlig retning.

1904 startede Rasmus Sigvardt et cykelværksted, som udviklede sig til en motorfabrik, der bl. a. fremstillede bådmotorer. Efter 1926 specialiserede fabrikken sig i sprøjter til frugtplantager. Virksomheden blev 1970 overtaget af Hardi International og er nu, som kommunens største arbejdsplads, flyttet til Nørre Alslevs industri-kvarter.

Havnefyret (6 A). Hvidkalket DSB-havnefyret på færgehavnens mole. Fyret er opført i 1895 og forhøjet i 1932.

DSB-tjenesteboliger (6 B). (Havnegade 1A - 1B) Toetagesbygning i gule sten, med rødt tegltag.

Jernbaneterræn (6 B). Øst for DSB-tjenesteboligerne ligger det tidligere sporareal, der fortsatte sydpå langs den svagt buede Orehoved Vestergade. Jernbanetracéets fortsættelse er beskrevet under Nyskole (se 375-3).

Rasmus Sigvardts Fabrik (6 C). (Rasmus Sigvardtsvej 6). Italiensk inspireret villa i to etager. Underetage i røde sten. Førstesalen i hvidkalket puds med røde murstensbånd. Den kvadratiske bygnings paptag skråner fra skorstenen, midt i huset, mod bygningens sider. Sammenbygget med villaen, en hvidkalket fabriksbygning med adskillige udvidelser.

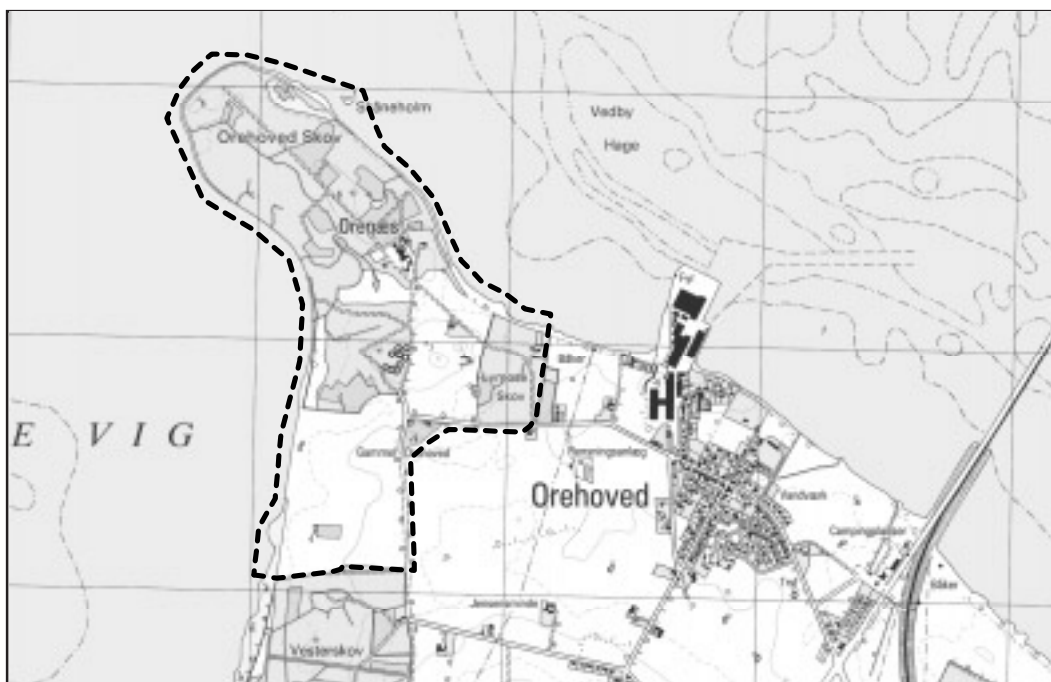
På Rasmus Sigvardtsvej findes endvidere en række villaer opført i tiden 1904 -26.

Havnefyret

Sårbarhed Bygningerne er sårbare over for forfald, og væsentlige ændringer af arkitektur og omgivelser. Fyret er sårbart over for nærgående bebyggelse. Jernbaneterrænet er sårbart over for bebyggelse.

375-7 Orenæs

OREHOVED LANDSBY kom ved krongodssalget 1766 under hovedgården Hvededal. 1794 blev byen tilbagekøbt af Kronen og store dele indtaget til fredskov. 1869 erhvervede godsejer Johannes Vilhjelms de nordfalsterske statsskove og oprettede skovejendommen Orenæs. Avlsbygningerne fra 1870 brændte 1898. Hovedbygningen fra 1870 blev nedrevet 1982.

Den ny hovedbygning. (Orenæs Skovvej 16). Lang, hvidkalket murstensbygning med stråtag, opført 1982.

Den gamle godsforvalterbolig. (Orenæs Skovvej 18 - 20). Vinkelbygning, hvidkalket med tjæret bindingsværk og eternittag. Nordvest herfor en stråtækt brændelade.

Avlsbygninger. Nyere lade og staldbygning, opført 1955, samt ældre smedie og vognport.

Villa „Skovly“ i Lymose Skov (Orenæs Skovvej 12). Bygning i gule sten med eternittag. I begge ender af huset tilbygninger i gule sten og rødmalet bindingsværk. Villaen er opført 1880 af landskabsmaleren Hans Friis, der hentede mange af sine motiver i godsets skove.

Skovridergård og skovløberhus i Resle Skov. Beskrevet under 375-12.

Skovfogedgård og skovløberhus ved Vålse Vesterskov. Beskrevet under 375-10.

Gammel Orehoved. På den gamle landsbys plads ligger to ældre, vinkelbyggede huse (Orenæs Skovvej 3 - 5), begge hvidkalkede med tjæret bindingsværk og stråtag.

Skovfogedgård.(Orenæs Skovvej 14). Trelænget, hvidkalket gårdanlæg med tjæret bindingsværk og stråtag.

Alléer. Lindeallé mellem Lymose Skov og Gammel Orehoved. Vejen syd for Gammel Orehoved er flankeret af løn, kastanie og eg.

Højgruppe. I sydlige del af Orehoved Skov en markant højgruppe, omfattende mindst 17, overvejende lave høje, på et areal, der delvist er omgivet af lavt jorddige.

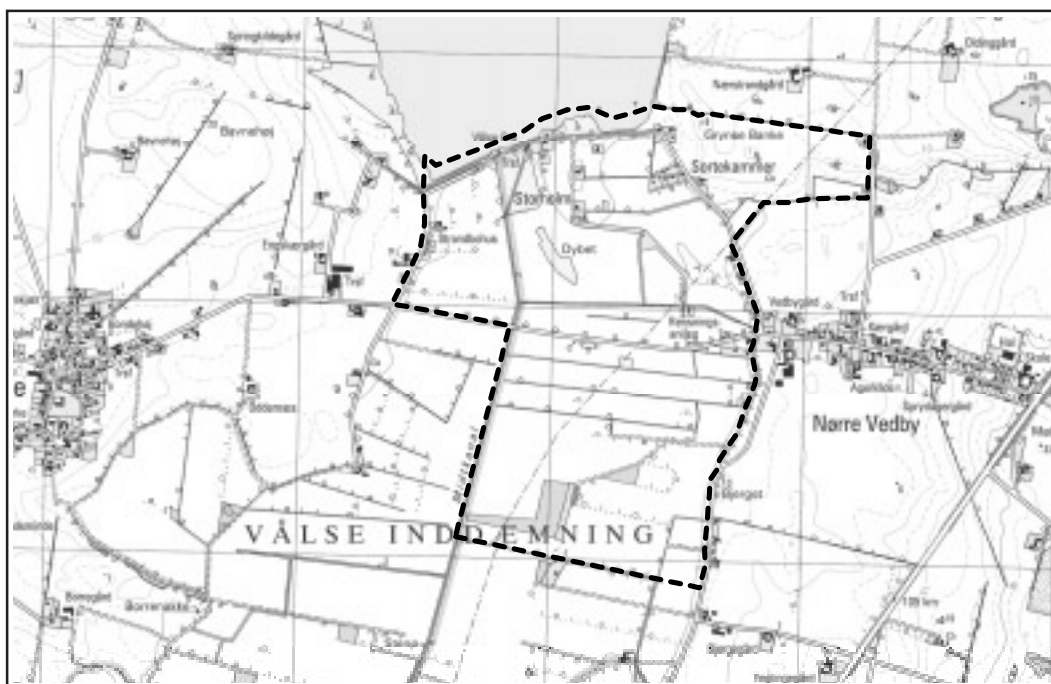
Formodet ladeplads fra vikingetid. I Lymose Skov er der ved stranden gjort et skattefund fra vikingetid.

Gammel Orehoved

Sårbarhed Den åbne del af landskabet er sårbart over for tilgroning/tilplantning og andre væsentlige ændringer af landskabsstrukturen. Alléer og hegn er sårbare over for fældning/rydning. Bygningerne er sårbare over for forfald/nedrivning og væsentlige ændringer af arkitektur og omgivelser. De arkæologiske levn er sårbare over for dybdepløjning, terrænændringer og maskinel skovdrift.

375-8 Vålse Vig (Nordlige del: Dæmningen m.m.)

1841 IVÆRKSATTE Vaalse Vig I/S inddæmningen af Vålse Vig, men først i 1875 lykkedes det at tørlægge området ved hjælp af en „vandløfter“, trukket af en hollandsk mølle. Det tørlagte areal (532 ha) er nu opdyrket, bortset fra arealerne umiddelbart syd for dæmningen. 1875 blev Vålse Bro anlagt på dæmningsens yderside.

Vålse Vig var i stenalderen et fjordsystem med små holme. Et kystmiljø, hvor selv små vandstandsændringer påvirkede jagt og fiskeri. Dette samspil mellem et stort antal bopladser fra jæger- og bondestenalder og deres placering i forhold til de skiftende kystlinier, gør Vålse Vig til et område af særlig interesse for arkæologisk forskning.

Dæmningen er én kilometer lang, anlagt hen over Storeholm, mens Lilleholm blev bortgravet og anvendt som fyld. Den vestlige del af dæmningen har stenglacis. På dæmningsens krone en vej (Dæmningsvej).

Pumpestation. (Dæmningsvej 13). Ældre hvidpudset bygning med eternittag. I øst en udvidelse fra 1931. Øst for huset et cementgulv fra det nedrevne kulhus.

Transformator. Øst for pumpestationen et transformatorårn i grå jernplader.

Pumpemesterens hus. (Dæmningsvej 9). Hvidpudset hus fra begyndelsen af 1900-tallet.

Kornmagasin. (Dæmningsvej 11). Ældre magasinbygning, ombygget til feriekoloni.

To fiskerhuse. (Dæmningsvej 2-4). Det østlige er et ældre stråtækt hus med to sidefløje. Det vestlige, på Storeholm, er et nyere hus med eternittag.

Vålse Bro. Etableret 1875 af to lokale kornfirmaer på dæmningens yderside. I 1885 blev der foretaget en udvidelse til udskibning af sukkerroer. I 1982 blev havnen overtaget af kommunen og anvendes nu som fritidshavn.

Havnen fremtræder med stenglacis og kaj. I vestsiden en nyere bådebro.

Vejerbod. På havnearealet et grønmalet træhus, bygget som vejerbod i sukkerroetransporternes tid. Anvendes nu af det lokale bådelav.

Enge og kanal. Den dybestliggende del af området henligger som græsningseng, gennemskåret af hovedkanalen.

Sortekammer. (Sortkammervej 15 - 29). Husmandskoloni bestående af 8 mindre huse, de fleste anvendes nu til ferieformål. Øst herfor (Sortkammervej 6) et velbevaret statshusmandsbrug fra o. 1920.

Tre pilerækker. Langs vestsiden af Sortkammervej står 23 stynede popler. Syd for Nærstrandgård et velbevaret hegn med o. 40 stynede popler. Syd for Nørre Vedby o. 80 stynede pile langs en markvej.

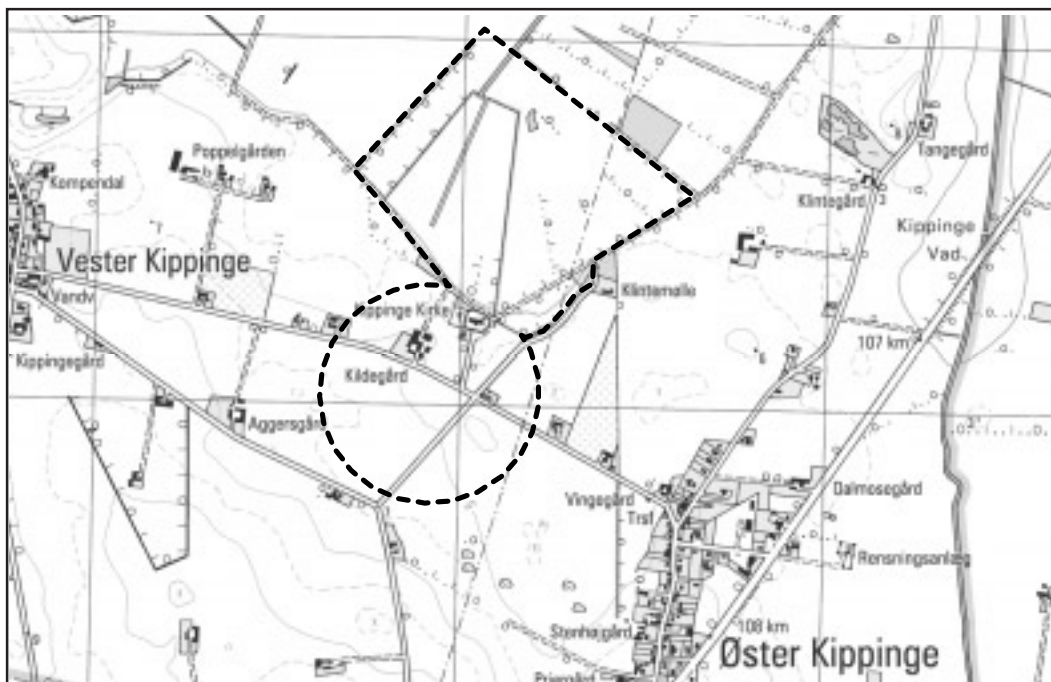
Stenalderbopladser. Der er registreret et større antal stenalderbopladser i den udtørrede vigs nordøstlige del og på holmene ved dæmningen.

Pumpestationen

Sårbarhed Bygningerne er sårbare over for forfald og væsentlige ændringer af arkitektur og omgivelser. Det åbne landskab syd for dæmningen er sårbart over for bebyggelse, tilplantning/tilgroning. De arkæologiske levn er sårbare over for dybdepløjning, terrænændringer og dræning.

375-9 Vålse Vig (Sydlige del: Kippinge „Gammelby“)

I BUNDEN AF VÅLSE VIG lå landsbyen Kippinge, der kendes fra o. 1250. Øster Kippinge optræder første gang 1338 og Vester Kippinge i 1426. Kippinge Kirke ligger alene mellem disse byer. Ved en arkæologisk undersøgelse blev det påvist, at der på markerne syd for kirken har ligget en by i perioden ca. 1000 - 1300. Vikingelandsbyen Kippinge synes altså at være blevet opløst og delt omkring år 1300.

I den udtørrede vig er der registreret et stort antal stenalderboplader af særlig forskningsmæssig interesse, se 375-8.

Kippinge „Gammelby“. Påvist ved en arkæologisk undersøgelse i 1978 på markerne (Marknavnet „Gamle Bye Tofter“) syd for kirken.

Kippinge Kirke. var i middelalderen en rig og berømt valfartskirke. Fremtræder nu i blank mur, men har tidligere været kalket.

Kildehus. Vest for kirken et rekonstrueret kildehus, rejst, hvor lokale amatørarkæologer i 1964 påviste kirkens helligkilde.

Graverbolig. Syd for kirken den tidligere graverbolig i røde sten og med røde tegl.

Allé. Kort allé (2 x 12 træer) af lind mellem landevejen og kirken.

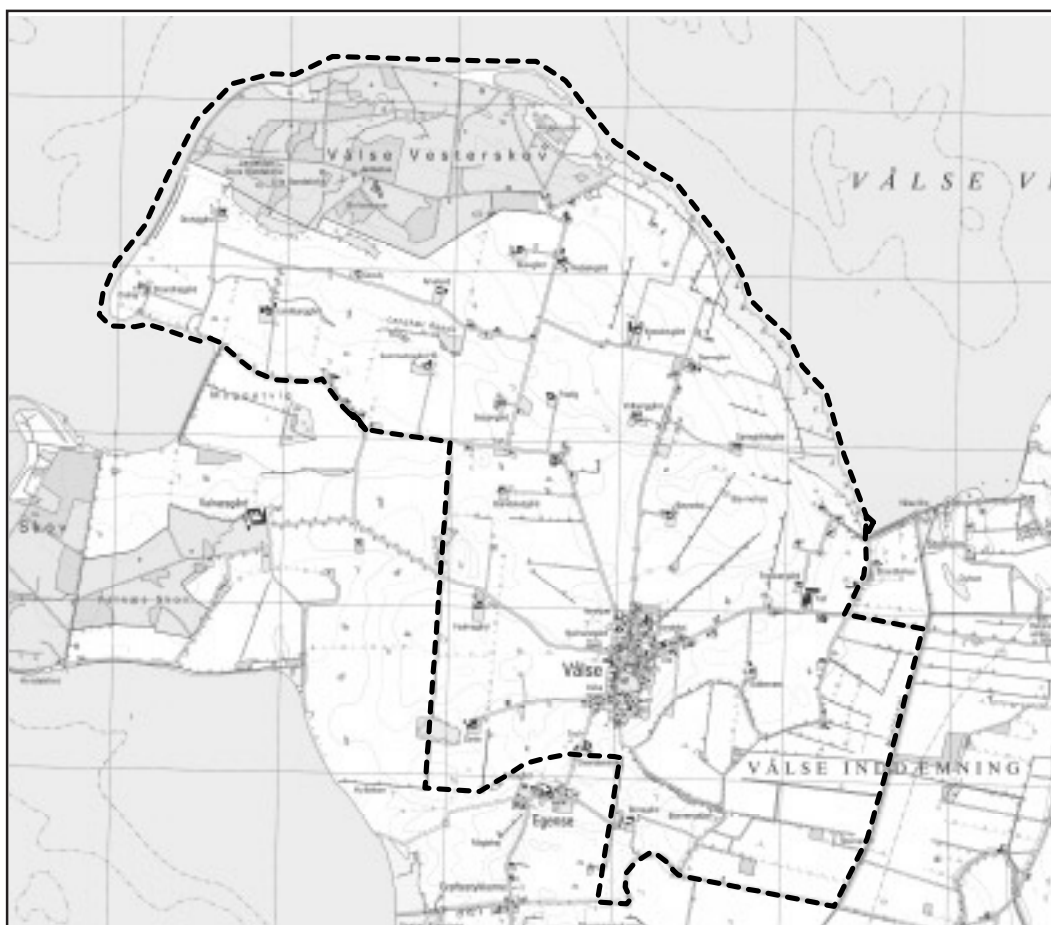
Stenalderbopladser i Vålse Vig. Der er registreret stenalderbopladser i både det inddæmmede område og langs kystskrænt.

Kippinge Kirke

Sårbarhed Den fritliggende kirke er sårbar over for slørende bebyggelse og tilplantning samt væsentlige strukturelle ændringer af det omgivende landskab og af vejforløbet langs Vålse Vigs gamle strandlinie. Gammelby og stenalderbopladser er sårbar over for dybdepløjning, terrænændringer og dræning.

375-10 Vålse landsby og ejerlav

VÅLSE ER FALSTERS STØRSTE vejforteby. Både bystruktur og mange huse er velbevarede. Det samme gælder hegn, haver og gamle træer. Det velafgrænsede ejerlav har en tilsvarende velbevaret struktur, og har bevaret mange af stjerne- og blokudskiftningens hegn og vejforløb.

Vålse nævnes så tidligt som 1135. Kronen ejede hundrede år senere det meste af byen, der længe var et selvstændigt kongeligt birk. Efter krongodssalget 1766 udskilte Hans Hincheldey ejerlavets vestligste del til den nyoprettede hovedgård: Valnæsgård.

1798 blev byen tilbagekøbt af kronen, der iværksatte en udskiftning og en meget vidtgående udflytning. Ved udflytningen blev husmændene tilgodeset på den usædvanlige måde, at der ved hver af de udflyttede gårdlodder blev afskåret et lille hjørneareal til husmanden.

I den udtørrede Vålse Vig er der registreret et stort antal stenalderbopladser af særlig forskningsmæssig interesse, se 375-8.

Vålse landsby:

Vålse bytomt. Vålse har en velbevaret vejfortestruktur med to parallelle vejforløb, der afgrænser den store forte med kirke, præstegård, kro og gadekær. Det meste af fortjen er bebygget.

Vålse Kirke. Rødkalket, romansk kirke med sengotisk tårn. Kirkegård med redskabsbygning er omgivet af stengærde.

Gadekær. Det store, regulerede gadekær har stensatte kanter.

Gårde. Af oprindeligt 49 gårde, blev de 19 udflyttet ved udskiftningen. Størsteparten af de 8 tilbageværende gårde ligger i vestre gådrække: Vålse Vesterskovvej 7A og 9, Valnæsvej 1, Egensevej 10 og 14 og Østervej 10.

I østre gådrække ligger 1 gård (Østervej 66). Præstegården med gulkalket stuehus fra 1870 (Egensevej 3) ligger på fortjen. Enkelte gårde har mistet deres avlsbygninger. De bevarede avlsbygninger er gennemgående vel vedligeholdte.

Frysehuset

Kommunalhus. (Vålse Vesterskovvej 2). Midt på gadepladsen ligger „Kommunalen“, et hvidkalket hus med tjæret bindingsværk og stråtag. Huset er opført 1842 som mødested for sogneforstanderskabet, og indtil 1970 af sognerådet. Anvendtes som bibliotek indtil 1974. Anvendes nu som lokalhistorisk arkiv.

Mindesten. Foran „Kommunalen“ en mindesten for foregangsmanden Hans Rasmussen (1777-1858).

Vålse Skole. (Østervej 14 - 16). Ældre skolebygning fra 1902. Oprindelig i gule sten, nu malet og med eternittag. En tilbygning med gymnastiksal i røde sten og tegltag fra 1963. I væg mod skolegård en indmuret rytterskoletavle. Skolen blev nedlagt 1973 og fungerer nu som beboerhus.

Kro. (Østervej 3) Den gamle krobygning blev nedrevet 1976. Ved samme lejlighed blev den ene af de stråtede udbygninger i kløvet kamp indrettet til selskabslokaler (Keisergården). Tilbygning opført 1986.

Vålse Frysehus. (Østervej 11) Rødstenshus m. eternittag, opført 1949 og nedlagt 1990.

Vålse Vandværk. (Østervej 13) Rødstenshus m. eternittag, opført 1936.

To smedjer. Den ældste (Vålse Vesterskovvej 12) i en hvidkalket bygning med røde tegl. Skorsten i gule sten. Bag smedjen ligger smedens hus (Hvidkalket m. eternittag). Den yngste (Egensevej 1) er en værkstedsbygning fra 1922 i gule sten m. eternittag. Smedens bolig ligger på vejens modsatte side (Egensevej 4).

Mejeriet

Mejeri og mejeribestyrerbolig. (Vigvej 94 og 94 A). Funkisbygninger i røde sten, opført 1936. Mejeriets skummesal dog med bånd af gule sten. Begge bygninger har paptag. Mejeriskorsten bevaret.

Transformator. Transformatorårn mærket: Vaalse Mejeri 2064 i grå jernplader, overfor mejeriet.

Vålse Brugsforening. (Vålse Vesterskovvej 1). Grønmalet puds m. røde tegl. Fungerer nu som nærbutik. Bygningen er fra 1940, og en lagerbygning er fra 1976.

Købmandsgården. (Vålse Vesterskovvej 14). Nedlagt købmandsforretning med vel-

bevaret butiksfacade i ældre hvidkalket hus m. røde tegl. Købmandsgården blev etableret 1884, ombygget o.1940 og nedlagt 1989.

Elværk og bageri. (Vålse Vesterskovvej 3). Rødstenshus med frontspids og bagbygning. Alt med eternittag. Her var der tidligere elværk og bageri (ophørt 1979).

Forretningsbygning. (Egensevej 12). Velbevaret rødstenshus med tilbygning, der tidligere rummede to forretninger: Tatol og barberforretning.

Slagterforretning. (Østervej 72). Ældre hus med frontspids, hvidmalet med eternittag. En tilbygning fra 1970 med fladt tag rummede indtil 1988 slagterbutik med baglokale.

„Rutebilstationen“

„Rutebilstation“. (Vålse Vesterskovvej 4). Ud til gadepladsen et mindre hvidkalket hus m. stor glasveranda. Bag dette en ældre garagebygning som vognmand Chr. Nielsen i 1920-erne lod opføre til sin rutebil.

Telefonhus. (Egensevej 20). Telefonhus i beton fra 1969.

Klubhus. (Valnæsvej 6A) Klubhus for NfB (Nordfalsters forenede Boldklubber). I gule sten m. eternittag. Opført 1967, udvidet 1977.

Øvrige del af Vålse ejerlav:

Gravhøje og dysser. I Vålse Vesterskov er der registreret 17 gravhøje og stendysser.

Stenalderbopladser i Vålse Vig. Der er registreret flere stenalderbopladser i det inddæmmede område.

Nedlagt Tatol og barberforretning

Mulig handelsplads fra vikingetid. 1835 fandtes den næststørste danske sølvskat fra vikingetid på „Oddernæs“. Denne skat, nedlagt kort før år 1000, og de topografiske forhold indikerer en handelsplads på den gamle fjordbred. På samme mark er der udgravet en middelalderlig teglovn (1922).

Egenseborg. Den yderste del af „Borrenakke“ har tidligere været afskåret ved en grav, der afgrænsede en halvcirkelformet borgplads (ca 20 x 40 m), der hævede sig 3 m over engen. På denne, nu overpløjede, borgplads er der opbrudt rester af en middelalderlig bygning.

Fattighus. (Vålse Vesterskovvej 20). Lang huslænge fra århundredeskiftet i gule sten og bliktag. Huset har bevaret fire skorstene. Nord for huset et mindre udhus, overvejende i overpudset bindingsværk og med bliktag.

Forskolen i Mygget. (Mygget Allé 4). Forskole fra 1877, opført i gule sten. Skolen blev nedlagt 1958. Bygningen er nu plasticmalet og forsynet med eternittag.

Skovfogedgård og skovløberhus ved Vålse Vesterskov, jvf 375-7. (Vålse Vesterskovvej 23 og 36). Skovfogedgården har hvidkalket stuehus med tjæret bindingsværk og stråtag. En lille stråtakt staldbygning i bindingsværk og et maskinhus i træ. Skovløberhuset er hvidkalket med stråtag.

Vålse Vig. Inddæmmet område med mange levende hegn og en fint markeret grænse mod det inddæmmede område.

Levende hegn. Ejerlavet har bevaret relativt mange levende hegn og usædvanligt mange velbevarede hegn af stynet poppel:

Langs stranden nordøst for byen ca 35 stynede popler og syv stynede hvidpil nord for Kratskovgård og ca 35 stynede popler langs stranden, øst for Nørregård. Desuden ca 25 stynede popler i stjenedskiftningen, nordøst for Bondehøj og ca 40 stynede popler i et hegn mellem Landbjerggård og Vålse Vesterskov.

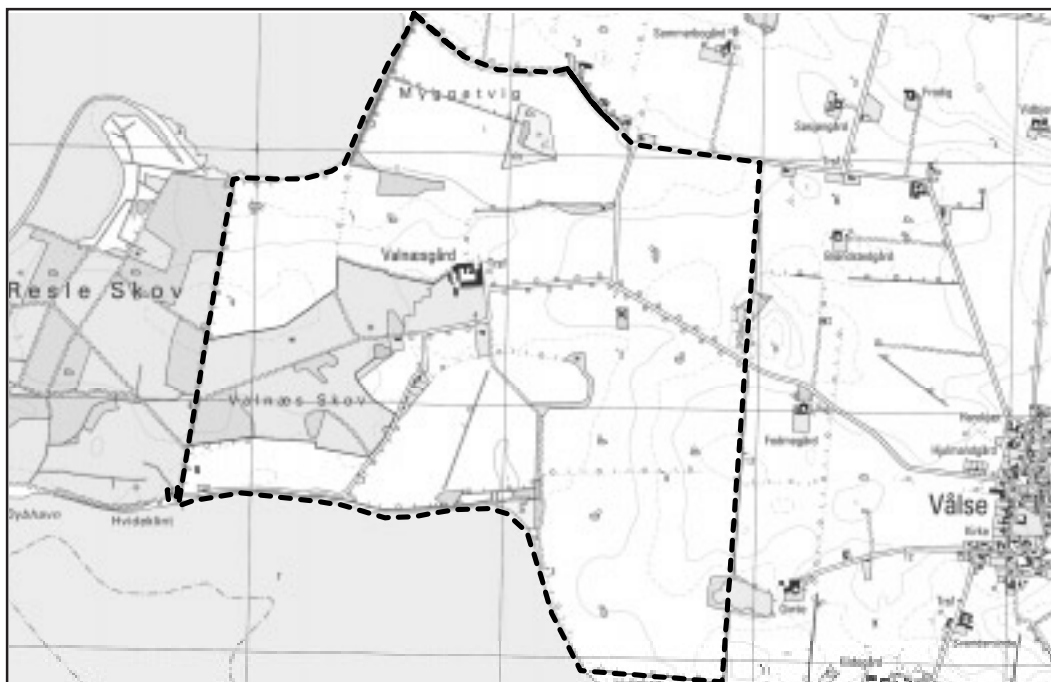
Tørvegrave. Mere eller mindre tilgroede tørvegrave syd for Vålse Vesterskov og i lavningen ved Langkærrende. I en mose, umiddelbart syd for Vålse Vesterskov, er der ved tørvegravning fundet lerkar, skeletdele, dyreknogeter og tekstilrester.

Fattighuset

Sårbarhed. Vålse landsby er sårbar over for væsentlige ændringer af byens struktur og i særlig grad over for slørende bebyggelse og tilplantning. Bygningerne er sårbare over for forfald, nedrivning og væsentlige ændringer i arkitektur og omgivelser. Landskabet med de udflyttede gårde, og den indæmmede Vålse Vig er sårbart over for væsentlige ændringer af vejforløb og yderligere rydning af hegn. Fortidsminderne i skoven er sårbare over for tilgroning og maskinel skovdrift. De øvrige arkæologiske levn er sårbare over for terrænændringer, dræning og dybdepløjning.

375-11 Valnæsgård

VALNÆSGÅRD BLEV OPRETTET ved auktionen over krongodset 1766 som hovedgården Egensegård, hvortil hørte Vålse og Kippinge sogne. Godset blev købt af købmand H. B. Hincheldey, der opførte den første hovedbygning. Godset blev hurtigt omdøbt til Valnæsgård. 1798 tilbagekøbte kronen størstedelen af bøndergodset. For at forøge hovedgårdens areal blev der i 1800-tallet foretaget store inddæmnings- og tørlægningsarbejder ved Myggetvig og i vigen syd for gården. 1995-96 blev en række af avlsgårdens bygninger: kostald, svinestald, vognskur, smedje og elevbygning, nedrevet.

Hovedbygning. (Valnæsvej 18). Hvidpudset bygning i to etager over høj kælder og med et rundt tårn midt for østfacaden. Opført 1910 (arkitekt Th. Gundestrup) på den ældre hovedbygningens fundamenter.

Avlsbygninger. Nord for hovedbygningen en hestestald fra o. 1900. Vinkelret herpå en ældre staklade, nu beklædt med metalplader. Parallelt med hestestalden en lade fra 1995. Hovedbygningen afgrænses fra avlsgård af en havemur, der er den sidste rest af den sydlige væg i en nedrevet staldbygning.

Alléer. Øst for gården en kilometerlang allé af hollandsk elm. Langs vejen syd for haven en kastanieallé. Vinkelret på denne en kort kastanieallé, der fører ind i haven. På nordsiden af den tørlagte Myggetvig en jordvej (Mygget Allé) flankeret af Falsters bedst bevarede „allé“ af stynede „pile“: 58 stynede popler langs vejens nordside og 27 langs sydsiden.

Funktionærhuse. Syd for gården: Inspektørbolig (Valnæsvej 5), herskabeligt gulstenshus med røde tegl. Gartnerbolig (Valnæsvej 20), rødkalket hus med røde tegl, opført o. 1950. Chaufførbolig (Valnæsvej 7), gulstenshus med røde tegl, opført o.

1950. 4 arbejderhuse (Valnæsvej 9 - 15) fra begyndelsen af 1900-tallet: To ens huse i gule sten, et hvidkalket og et gulkalket hus. Alle med tegltag. Skyttebolig (Valnæsvej 22), langt gulstenshus med røde tegl. Har oprindeligt været et tofamilies-arbejderhus.

Roebane. Roebanen etableret o. 1924 og nedlagt o. 1947. Banens forløb til den forsvundne udskibningsbro ved Dybhavn spores endnu svagt i landskabet. Forløbet bag om inspektørboligen og husrækken på Valnæsvej har således begrænset størrelsen af haverne til disse huse. Forløbet spores desuden mellem Valnæsvej og stranden. Ved Dybhavn findes enkelte sten fra bro og vejerbodens fundament.

Transformator. Transformatorårn i grå metalplader øst for avlsbygninger.

Inddæmninger: Valnæs Vig. Område inddæmmet før 1835. Mod Guldborgsund et lavt dige med stenkædet front. Midt på diget et pumpehus af træ. Myggetvig. Dige fra 1838 med stenkastning ved foden af den centrale del. Bag diget et pumpehus i røde sten og paptag. I inddæmningens inderste del en lille hangarbygning i limtræ, beklædt med aluminiumsplader, opført i 1960-erne.

Jorddige. Mod Vålse ejerlav et markant jorddige med levende hegn.

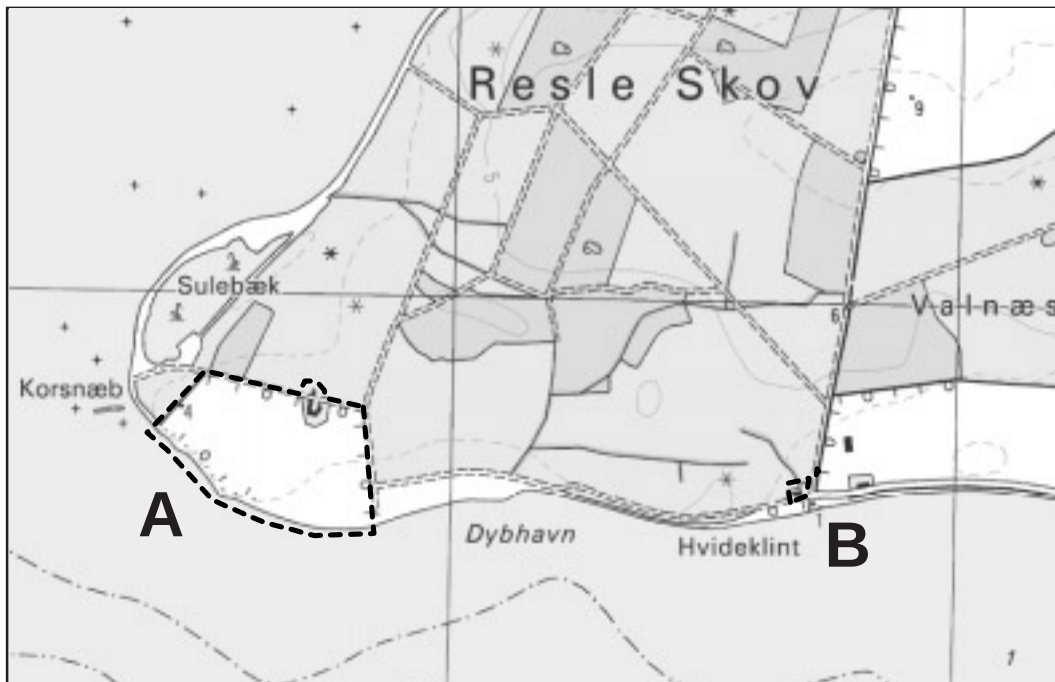
Fredede fortidsminder. Syd for Valnæsvej, overfor Bomvej, en tilgroet gravhøj, der tidligere havde en mølle på toppen. I Valnæs Skov en stenkreds.

Valnæs Allé

Sårbarhed Det åbne hovedgårdslandskab er sårbart over for tilplantning og andre væsentlige ændringer af landskabsstrukturen. Alléer og hegn er sårbare over for fældning/rydning. Hovedbygning og funktionærboliger er sårbare over for væsentlige ændringer af arkitektur og omgivelser. Jordvejen med de stynede popler på nordsiden af Myggetvig rummer stor kulturhistorisk fortællerværdi og er følsom over for væsentlige ændringer og ophør af stying.

375-12 A-B Skovridergård og skovløberhus ved Resle Skov

RESLE SKOV er en tidligere statsskov, der nu hører under Orenæs (se 375-7). I skovens nordøstlige del fandtes tidligere en skovfogedbolig. Skovriderboligen syd for skoven og en skovløberbolig er bevaret.

Skovridergård.(12 A). (Valnæsvej 26). Hvidkalket, trelænget gård med tjæret bindingsværk og stråtag. Velbevaret brolægning mellem længerne. Maskinhus i træ. Skovridergården har bevaret sin dyrkede tjenestejord.

Skovløberhus(12 B). (Valnæsvej 24). Hvidkalket bygning med tjæret bindingsværk og stråtag.

Sårbarhed Bygningerne er sårbare over for væsentlige ændringer af arkitektur og omgivelser. Det åbne agerland omkring skovridergården er sårbart over for tilplantning.

375-13 Vester Kippinge Præstegård

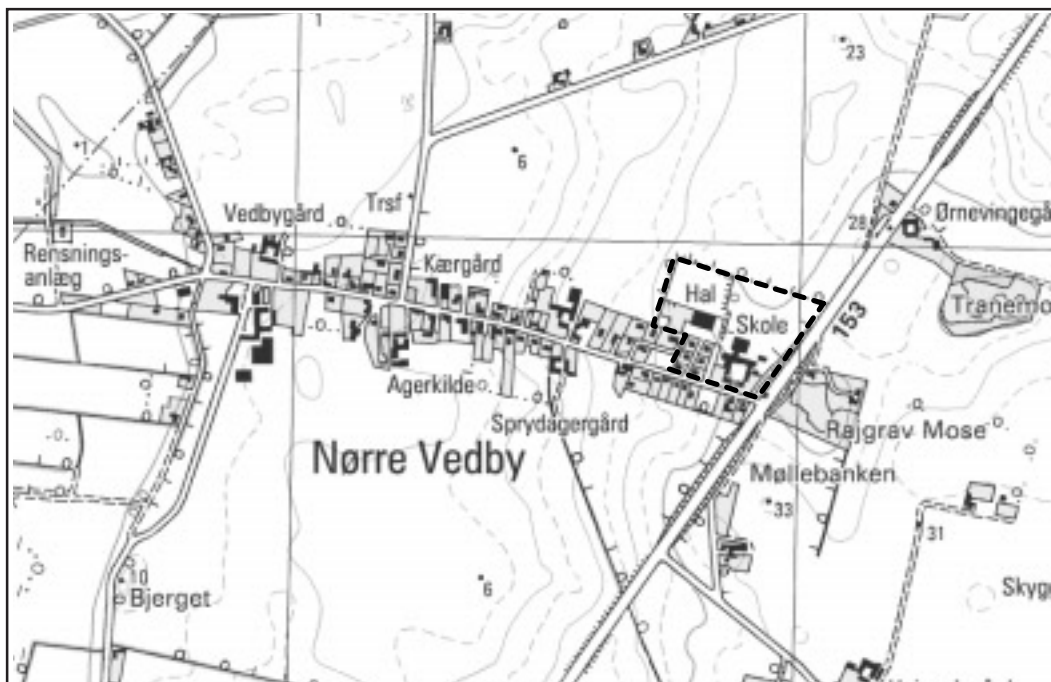
PRÆSTEGÅRDEN lå oprindeligt ved kirken, men blev i slutningen af middelalderen flyttet til Vester Kippinge.

Den eksisterende præstegård er opført 1840, fredet 1950. Blev nedlagt som præstebolig i 1962. Fungerer nu som privat plejehjem.

Præstegård og avlsbygning i vest. (Egensevej 49). Gulkalkede bygninger med hhv strå- og eternittag. Den omgivende præstegårdshave med mange gamle træer er bevaret.

Sårbarhed Præstegården er sårbar over for forfald. Haven er sårbar over for forfald og væsentlige ændringer af anlæggets oprindelige elementer.

375-14 Nørre Vedby Centralskole og Sportshal

STOR CENTRALSKOLE opført i 1950-erne med senere tilbygninger, samt sportshal og idrætsanlæg.

Nørre Vedby Centralskole, ældre del. (Vigvej 2 - 6). Et firfløjet anlæg fra 1955, opført i røde sten og røde tegl. I nordside af skolegård en lang toetages skolebygning med høj kælder. I østsiden en gymnastiksal m.m. I vestsiden en opholdsbygning med åben facade mod skolegård. I sydsiden to tidligere tjenesteboliger.

Nørre Vedby Centralskole, yngre del. Nord for de ældre bygninger, en tilbygning fra 1977. Opført i mørkerøde sten og med fladt tag.

Sportshal. (Vigvej 8) Vest for skolens yngre del en sportshal i mørkerøde sten og med eternittag, opført 1979.

Børnehave. (Vigvej 8 A) Vest for hallen en nybygget børnehave (1998). Rød træbeklædning og tjærepaptag.

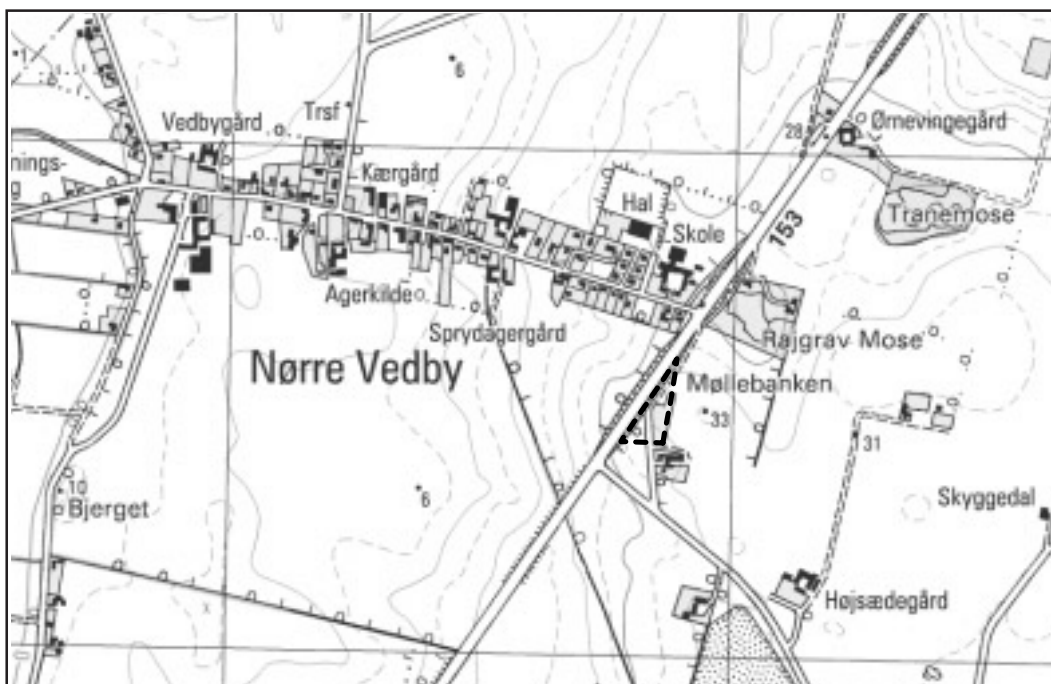
Seks Lærerboliger. (Vigvej 10 - 20). Umiddelbart vest for skolens ældste del, seks ens lærerboliger i røde sten og røde tegltage, opført 1958 - 65.

Centralskolens ældre del

Sårbarhed Centralskolen og de øvrige bygninger er sårbare over for væsentlige ændringer af arkitektur og omgivelser.

375-15 „Møllebanken“ i Nørre Vedby

FOLKELIG MØDEPLADS og offentligt anlæg. Møllebanken er, med en højde på 33 meter, ét af landsdelens højeste punkter, med udsigt over det meste af Nordvest-falster.

Indtil 1918 stod her en stubmølle. Hjemstavnsforfatteren Helene Strange erhvervede arealet i 1925 og indrettede det som samlingssted for folkemøder o. lign. 1937 skænkede hun stedet til de omliggende sognekommuner. „Møllebanken“ tilhører nu Nørre Alslev Kommune. 1983 genoptoges traditionen med et årligt sommerstævne på Møllebanken.

Mødepladsen. Område med plæner, bænke og gamle træer, indrammet af klippede hække. Nordligst en friluftsscene. I anlæggets centrale del en lav høj med flagstang og mindsten (rejst 1949) med inskriptionen: „Forfatterinden Helene Strange 1874 - 1943. Tro hun vogted fortids arv“. I anlæggets sydøstlige hjørne en toiletbygning (Rødmalet træbygning med paptag).

Udsigtsplads. Vest for anlægget et trekantet, græsklædt område, anlagt som udsigtsplads og parkeringsareal ved det gamle vejforløb over Møllebanken.

Trappe. Fra bankens top en cementtrappe med støbejernsgelænder til bund af dyb vejgennemskæring (Storstrømsvej).

Sårbarhed „Møllebanken“ er sårbar over for manglende vedligeholdelse og væsentlige ændringer af anlæggets oprindelige elementer. Udsigten fra bakken er sårbar over for tilplantning/tilgroning og nærgående bebyggelse.

375-16 Andelsmejeriet „Fremtidshåb“ i Øster Kippinge

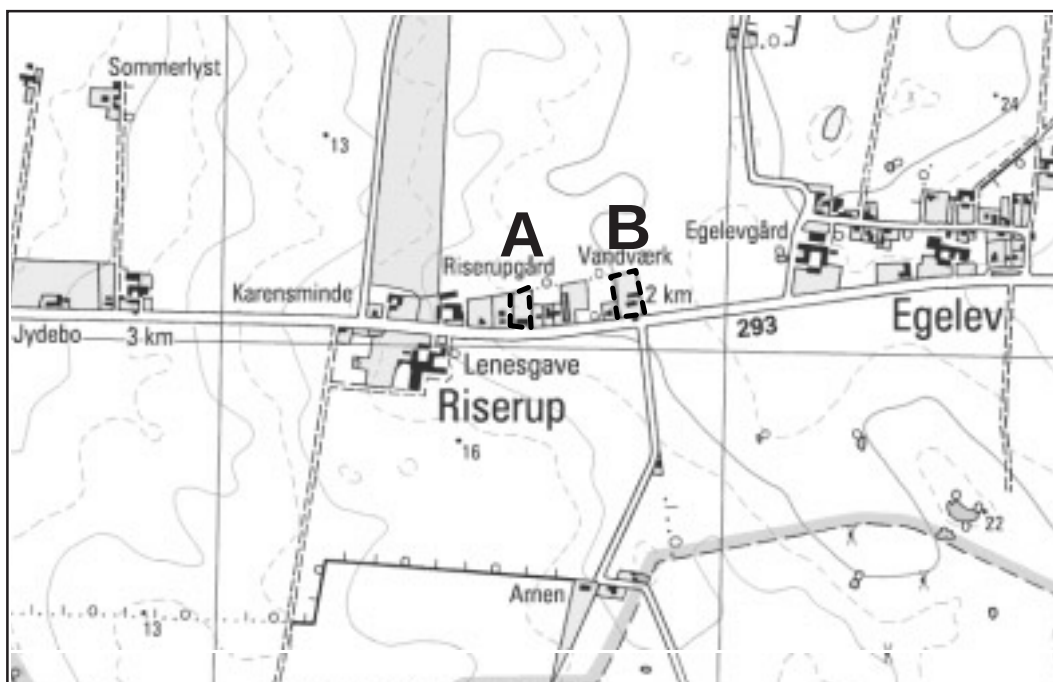
ANDELSMEJERI, oprettet 1886. Den oprindelige mejeribygning er delvist bevaret på Storstrømsvej 96 (Kippinge Kro). De nuværende mejeribygninger og mejeribestyrerbolig blev bygget 1928. Mejeriet ophørte sin virksomhed 1968.

Mejeribygninger. (Riserupvej 23). Trelænget anlæg. Skummesal i den nordre længe, mod Riserupvej. Her facadeindskrift: „1886 ANDELSMEJERIET FREMTIDSHAAB 1928“. I vest, mod Sølvgade, én lang længe. Øst herfor en mindre bygning ved mejeriskorsten, samt udhusbygning.

Mejeribestyrerbolig. Mejeribestyrerboligen danner anlæggets fjerde længe i øst. Den er, som de øvrige bygninger, bygget i røde sten og med røde tegl. Bestyrerboligen dog med enkelte sandstenselementer.

Sårbarhed. De velbyggede og velbevarede bygninger er sårbare over for forfald/nedrivning samt væsentlige ændringer af arkitektur og omgivelser.

375-17 A-B Riserup Apotek og Lægebolig

CENTRALT PLACERET I RISERUP lå fra 1902 et landapotek. Lægen boede i et nærliggende hus. Apoteksfunktionen blev i 1986 flyttet til Nørre Alslev.

Riserup Apotek (17 A). (Riserupvej 34). Stor rødstensbygning (nu vandskuret), opført 1902, med skiffertag. Medicinproduktionen foregik i den høje kælder. Frontspidsen bærer indskriften „Apothek“ i cementplade. I østlige gavl en ældre træveranda.

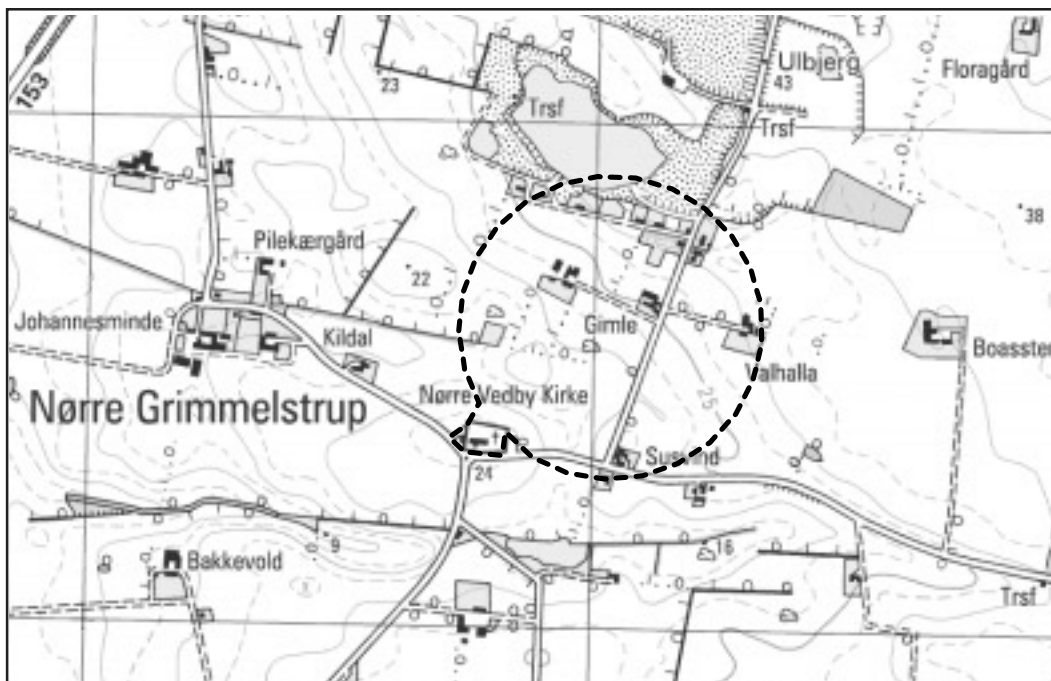
Riserup Lægebolig (17 B). (Riserupvej 22). Gulmalet, pudset hus med eternittag, opført ca. 1880. Bag huset en større bagbygning i samme materialer.

Riserup Apotek

Sårbarhed Bygningerne er sårbare over for væsentlige ændringer af arkitektur og omgivelser.

375-18 Nørre Vedby „Gammelby“

NØRRE VEDBY KIRKE ligger isoleret, 2,5 kilometer fra landsbyen. Ved kirken er der fundet spor efter en bebyggelse fra o. 1150 - 1300. Sandsynligvis er byen i 1300-tallet flyttet fra kirken, der er fra o. 1280.

Gammelbyen. Området, der på udskiftningskortet benævnes „Gammel Bye Aas“ ligger nordøst for kirken.

Kirken. Fritliggende, lyserød kirke. Kirkegård afgrænset af stendige.

Graverbolig. (Nørre Vedby Kirkevej 10). Vest for kirken et mindre, hvidkalket hus med eternittag, opført o. 1900.

Nørre Vedby kirke

Sårbarhed Den fritliggende kirke er sårbar over for slørende bebyggelse, tilplantning samt væsentlige strukturelle ændringer af vejforløb og omgivelser. Gammelbyen er sårbar over for terrænændringer, dybdepløjning og dræning.

375-19 Nørre Vedby Grusgrav

FALSTERS STØRSTE grusgrav udnytter grusforekomsterne i Bavnehøj-området hvor isranden under sidste istid havde sin hovedopholdslinie. Før 1800 hentede bønderne grus i en fælles grusgrav syd for Ulbjerg. Fra slutningen af 1800-tallet leverede grusgraven vejgrus til områdets sognekommuner og amtet. Efter 1960 tog udviklingen for alvor fart, da et entreprenørfirma og et asfaltfirma (nu eneejer) etablerede sig på stedet.

Grusgrav. Større, aktivt grusgravsområde med stejle skrænter og adskillige søer. I forbindelse med den seneste tilladelse til råstofindvinding er det betinget, at arealet ved grusudvindingens ophør skal udlægges som lysåbne naturområder med mulighed for rekreativ anvendelse.

Bavnehøj. Ved grusgravens vestlige kant ligger en stor oldtidshøj. Med en højde på 44 meter over havet, er det Falsters højeste punkt.

Veje. Den østlige del af Gårdrækkevej blev, af hensyn til grusindvindingen, nedlagt i 1972 og den nordlige del af Bavnehøj-vejen er planlagt nedlagt i løbet af 1999.

Sti. Som erstatning for den senest nedlagte vej er der etableret en stiforbindelse langs grusgravsområdets vestlige del.

Sårbarhed Ved grusudvindingens ophør vil grusgravskomplekset være sårbart over for efterbehandling og anlæg, der i væsentlig grad vil sløre, at det er råstofudvinding der har omskabt landskabet.

375-20 A - I Nørre Alslev

BYEN OMTALES i Falsterlisten (o.1250). I 1682 fremtrådte Nørre Alslev som en regulær vejfor-teby, orienteret Ø-V, med kirken liggende lidt syd for byen (**20 A**). Anlæggelsen af jernbanen i 1872 gjorde Nørre Alslev til stationsby (**20 B-C**).

I første halvdel af 1900-tallet voksede bebyggelsen omkring jernbanen sammen med den oprindelige landsby (**20 D-E-F**).

Ved kommunesammenlægningen i 1970 blev Nørre Alslev centerby, hvilket gav anledning til yderligere vækst og etablering af et industriområde, et nyt forretningsområde m.m. (**20 I**) og flere nye boligområder (**20 H**).

375-20 A Den gamle landsby ved kirken:

Nørre Alslev Gammelby. Før udskiftningen lå kirken lidt syd for byens gårde. Det må formodes, at der - som ved de andre enligt liggende kirker - har ligget en ældre bebyggelse ved kirken.

Kirke. Skib og kor er opført o. 1300. Tårn og våbenhus er senere tilbygninger. Rødkalket med hvide deltaljer og røde tegl. Tre mindre, rødkalkede bygninger på kirkegård. Kirkedige af kløvet kamp i cement.

Præstegård. (Nørre Alslev Langgade 79). Præstebolig med udhusbygning (1920) i røde sten og røde tegl. Tilbygning med konfirmandstue (1963) i gule sten og fladt tag.

Gadekær. På Nørre Grimmelstrupvej er den gamle vanding og den tidligere sten-plads bevaret. Gadekæret på hjørnet af Gåbensevej og Knud Olsensgade blev derimod opfyldt i begyndelsen af 1950-erne.

Vejforløb. Knud Olsensgade synes med sit snoede forløb at være et oprindeligt og ureguleret vejforløb i fint samspil med en række velbevarede gamle huse.

Gårde. Ved udskiftningen blev størsteparten af gårdene udflyttet. Følgende blev liggende i landsbyen:

(Knud Olsensgade 11): Hvidkalket stuehus med tegltag, opført 1883. Nyere staldbygninger.

(Nørre Grimmestrupvej 13): Holmegård. Stuehus i bindingsværk med røde stolper. Gulkalket i vest og syd. Røde sten i nord og øst. Eternittag. Nyere staldbygninger.

(Gåbensevej 11): Stuehus nedrevet 1989. Staldbygning i gule sten. Nyere værkstedsbygning.

(Gåbensevej 12): Stuehus til Kærgård/Navergård opført 1950 i røde sten og røde tegl. Landbruget nedlagt.

(Gåbensevej 19): Stuehus i røde sten og røde tegl. Hvidkalkede udbygninger med pandeplader. Landbruget nedlagt.

(Nørre Alslev Langgade 56): Stuehus til Kæpgård/Kjærneemark. Gulkalket bygning med stråtag. To udbygninger med eternittag. Landbruget nedlagt.

(Nørre Alslev Langgade 67): Møllegårdens stuehus i gule sten med skiffertag, opført 1870. Landbruget nedlagt.

Huse. Tre ældre huse har bevaret deres stråtag: Nørre Grimmestrupvej 4, Knud Olsensgade 5 og 7.

I følgende huse er der helt, eller delvist, bevaret bindingsværk: Knud Olsensgade 4, 17, 18 og Gåbensevej 13-15 (Alle hvidkalkede med sorte stolper) samt Nørre Grimmestrupvej 9 og Gåbensevej 8 B (gult, overkalket bindingsværk).

Rytterskole: (Gåbensevej 6 A-C). Opført som rytterskole 1722. Senere tilbygninger i nord (1835) og syd (1856). Efter skolens nedlæggelse (1902) er der indrettet tre lejligheder i bygningen, der nu fremtræder rødkalket og med sorte betontagsten. Rytterskoletavlen genopsat 1976.

Hvidkalket bagbygning og rødkalket udhus med sorttjærede stolper og tag af hhv røde betontagsten og røde tegl.

Kommuneskole: (Helene Strangesvej 1). Skolen, der i 1902 erstattede rytterskolen blev nedrevet ved vejgennemføringen i 1962. Skolens tilbygninger fra 1929 - 40, i røde sten og røde tegl, er dog bevaret og blev i 1981 indrettet til bibliotek og kulturhus. I vestfacade to indgangspartier med sandstensindfatninger. Den ene forsynet med indskriften: "BYG BORG AF HVERDAGS STENE". Tilbygning i hvide kalksandsten og fladt tag (1970).

Nørre Alslev Private Realskole: (Gåbensevej 3). Opført 1887 med udvidelser (1893 og 1910). De ældste bygninger nedrevet i 1962. Den eksisterende bygning, der er opført i gule sten og med mansardtag af røde tegl der er opført 1910 som bolig, sløjdløkkale mm., benyttes nu til boligformål. Tilbygning i gule sten og fladt tag (1966).

Smedje: (Gåbensevej 14). Ny værkstedsbygning (1976) i gasbeton og med fladt tag. Boligen er et gulmalet hus med eternittag. Her boede Morten Smed, der var en central skikkelse under urolighederne efter krongods-salget i 1766.

Mølle: (Møllestien 2 A-B). Den oprindelige stubmølle blev o. 1870 erstattet af en hollandsk mølle, som i dag mangler top og vinger. Underkrop er hvidkalket og overkrop spånklædt. Sidebygning gulkalket med sort skiffertag. Bolig med bageri-udsalg (Nørre Alslev Langgade 64), opført 1927 i røde sten og røde tegl. Bageri indrettet i tilbygningen (gule sten og tag af pandeplader).

Nørre Alslev Brugsforening: (Gåbensevej 21), opført 1890 i gule sten. Har nu eternittag. Brugsen flyttede 1965 til Nørre Alslev Langgade 67 A og i 1988 til sin nuværende placering i centerområdet.

Forsamlingshus: (Gåbensevej 9) blev opført i 1914 på initiativ af Nørre Alslev Gymnastik- og Foredragsforening. Fra 1950 og til andelsselskabets opløsning (1984) hed forsamlingshuset "Restaurant Nordfalster". Bygningen, der nu bærer navnet "Pizza House", er hvidmalet med røde tegl. Ældre tilbygning med paptag og tilbygning (1979) i gule sten med fladt tag.

375-20 B Stationsbyen. Den centrale del, vest for jernbane:

Stationsbygning: (Stationspladsen 3 - 5). Toetages bygning i gule sten med rødt tegltag, opført 1872. Pissoir-bygning med paptag, og kulhus med tag af eternit og et pakhus med sort skiffertag. Alle bygninger opført i gule sten.

Jernbanearbejderhus: (Stationspladsen 1). Gul- og rødmalet hus med røde tegl.

Gæstgivergård: (Stationspladsen 2A - 4F). Nørre Alslev Gæstgivergård/Kro/Hotel overfor stationen. Toetages bygning opført 1875 og renoveret og indrettet til boligformål 1992. Grønpudsede facader og røde tegl. På gavlen inskriptionen "1875 GAARDEN 1992"

Teatersal: (Stationspladsen 6). Gæstgivergården fik i 1900 opført en teatersal i gule sten. Nyt indgangsparti (1992) med vandskurede vægge og eternittag. Tilbygning under opførelse.

Kommunekontor: (Nørre Alslev Jernbanegade 5). Byens første kommunekontor blev i 1940 indrettet i en tidligere skomagerbutik i dette beskedne rødstenshus. 1955 flyttede kontoret til Skovvej 1 og i 1970 til centerområdet.

Bank: (Nørre Alslev Jernbanegade 7). Fra sin start i 1907 havde Lolland-Falsters Industri- og Landbrugsbank filial i Nørre Alslev. I 1915 opførtes denne bankbygning i røde sten med røde, glaserede tegl. Overtaget af Handelsbanken, senere Den Danske Bank, og i 1974 flyttet til centerområdet.

Kornmagasin: (Nørre Alslev Langgade 4). Lollandske Mejeriers Andels Fællesindkøb (LMAF) etablerede sig i Nørre Alslev i 1905 og opførte 1922 en stor, toetages magasinbygning med mur af røde sten i sydgavl og østfacade og med rødmalet træværk på de to andre sider. Taget er af røde tegl.

Nyere Planlager: (Nørre Alslev Jernbanegade 12). Opført 1959 i røde sten og med eternittag. LMAF ophørte sin virksomhed 1982.

Jernbanestationen

375-20 C Stationsbyen. Området øst for jernbanen:

Ved århundredskiftet opstod her en bebyggelse, der kom til at omfatte et halvt hundrede huse. Ved afbrydelsen af den gamle landevej fra Nørre Alslev til Stubbekøbing (1963), blev denne bebyggelse af folkeviddet benævnt "Østzonen".

Planteskole: C. A. Ibsens planteskole (1898) blev i 1941 overtaget af hollænderen Wezelenborg, der omdøbte planteskolen til "Hollandia". Virksomheden ophørte o. 1950, men videreførtes som frugtplantage til o. 1980.

(Ravnsevej 1 A-B) Gulmalet forhus og bagbygning. Begge med eternittag. (Hollandiavej 6 A-E) Forhus med pudsede vægge. På sydgavl ses endnu de gamle firmanavne. Rødmalet bagbygning af træ. Begge huse med røde tegl.

Ravnse Brugs: (Ravnsevej 11). Fungerede som brugs 1902-65 og derefter som købmandsbutik til 1982. Hvidmalet for- og baghus, nu med eternittag.

Nørre Alslev og Omegns Slagtehus: (Ravnsevej 26). Slagtehuset, der var oprettet på privat initiativ 1912, blev o. 1950 overtaget af kommunen og fungerede som offentligt slagtehus til 1964. Den oprindelige bebyggelse består af to ens, sammenbyggede bygninger. Nu indrettet til døgninstitution. Gulmalede facader og paptag.

375-20 D Stationsbyen: Hovedgaden:

Nørre Alslev Langgade, som forbinder kirkebyen med stationsbyen, fungerede indtil etableringen af en omfartsvej i 1963 som landevej til Stubbekøbing. Gaden østlige del domineres af en tætliggende bebyggelse af overvejende mindre huse med frontspids, opført ved århundredets begyndelse. Mange har haft butikslokale. Enkelte ejendomme fra 20-erne og 30-erne i to etager og med mansardtag.

Gadens vestlige del rummer en række mere markante huse:

Tømrermesterbolig: (Nørre Alslev Langgade 71) Røde sten og eternittag. Opført 1911. Værksted i røde sten.

Lægebolig: (Nørre Alslev Langgade 65) I hvid palæpuds og røde tegl, opført 1911. Stor garage- og udhusbygning, med vindfløj (Æskulapsnog). Assistentbolig: (Nørre Alslev Langgade 63) Opført som bolig for lægens assistent (1930). Forhus og mindre garage i grå palæpuds og røde tegl.

Autoforhandlerbolig: (Nørre Alslev Langgade 57). Toetages bygning i røde sten og røde tegl, opført 1926. Udstillingslokale i underetage. Desuden garagebygning og mellembygning.

Elektricitetsværk/Missionshus: (Nørre Alslev Langgade 68). Opført af Nørre Alslev Elektricitetsselskab 1909. Bestyrerbolig: (Nørre Alslev Langgade 66) opført samtidig med elværket. Både elværk og bestyrerbolig har hvide facader. Tag af hhv pap og eternit. 1929 ophørte elværket sin produktion, og bygningen blev solgt til Indre Mission, der forsynede huset med en ny sydgavl og et lille indgangsparti med navnet "Effata".

Nørre Alslev Vandværk: (Nørre Alslev Langgade 52). Byens gamle vandtårn i røde sten og røde tegl, forsynet med en vindfløj, der viser opførelsesåret 1915. Desuden et pumpehus med filtertårn (1948) og hydroforbygning (1964). Begge i røde sten med hhv røde tegl og fladt tag. Det nye vandværk (1973) og kontorbygningen (1994) er opført i hvide kalksandsten.

375-20 E Området langs landevejen (Nykøbingvej):

Lige efter århundredskiftet opstod bebyggelsen langs Nykøbingvej ("Landsognet"), hvor byens jævne borgere og aldersrentenydere byggede huse. Adskillige af husene er præget af godt håndværk.

Vejens østside: (Nykøbingvej 3) Røde sten og rødt tegltag. Frontspids og tagterrasse. Nyere tilbygning. (Nykøbingvej 5) Røde sten og rødt tegltag. Frontspids i begge sider af huset. Nyere værkstedsbygning. (Nykøbingvej 13) Røde sten og røde, glaserede tegl, opført 1914. Kviste på begge sider af huset.

Vejens vestside: (Nykøbingvej 10) Røde sten og cementtagsten. Frontspids med altan og et fint lille indgangsparti i træ. (Nykøbingvej 20) Røde sten og cementtagsten, opført 1909. Frontspids og hvidkalkede indfatninger omkring vinduer og døre. (Nykøbingvej 24 og 26) Røde sten, rødt tegltag og frontspids opført o. 1920. Mekanikerværksted: (Nykøbingvej 32). Hvidkalket, kvadratisk hus med paptag og hvidkalket tilbygning med autoværksted opført 1934. Fungerede indtil 1989 som autoværksted (benzinsalg ophørte 1974). Bebyggelsen, samt forplads med rest af benzinø og udendørs lift er usædvanligt velbevaret.

Karetmagerværksted: (Nørre Alslev Langgade 81). Markant, gulmalet, toetageshus med røde tegl. Underetagen oprindeligt anvendt som værksted. Nyere værkstedsbygning (1948). Karetmagervirksomheden ophørte 1995.

Mekanikerværkstedet

5. maj anlæg: (Hjørnet af Nykøbingvej og Nørre Alslev Langgade). Etableret 1948 med mindsten opbygget af rå sandstens-kvadre og ølandssten, der er forsynet med inskriptionen “5. MAJ 1945- OG DET BLEV ATTER DAG” i bronzebogstaver.

375-20 F Nygade:

Nørre Alslev Nygade, der løber parallelt med hovedgaden, blev anlagt omkring 1910 på initiativ af Nr. Alslev Byggeforening, som stod for udstykningen af det nye område. Enkelte af husene er opført før første verdenskrig, medens hovedparten stammer fra mellemkrigsårene, og kun få er af nyere dato. Af de i alt 40 ejendomme skal følgende fremhæves:

Tømrerværksted: (Nørre Alslev Nygade 2). Hvidkalket hus med rødt tegltag, opført 1913. Værkstedsbygning i gule sten og med eternittag. Virksomheden flyttede til det ny industrikvarter i 1977.

Nordfalsters Avis: (Tværgade 7) Rødstenshus med røde tegl. Tilbygning (1965) med fladt tag. Var fra 1927 tilhørssted for Nordfalsters Avis, som i 1980 flyttede til hovedgaden.

Foreningscentralen: (Nørre Alslev Nygade 11). Toetages gulmalet hus med røde tegl, opført 1910. Toetages erhvervsbygning med paptag. Énfamilieshus (1967) i gule sten og med fladt tag. Oprindeligt har der været ægpakkeri i erhvervslokalerne. 1944-74 anvendt af Nordfalsters Avis (trykkeri) og af “Foreningscentralen” (festartikler).

“Prierhuset”: (Nørre Alslev Nygade 17). Tilbagetrukket, stænkpudset hus med eternittag og en lav, vinkelformet tilbygning. Huset opført som bolig af hjemstavnsforfatteren Helene Strange i 1930. Efter hendes død (1943) fungerede huset, indtil 1956, som museum.

375-20 G Skoleområdet:

Den ny forbundsskole, blev bygget af Nørre Alslev- Nørre Kirkeby kommune i forbund med Gundslev og Torkilstrup- Lillebrænde kommuner (1960). Skolen blev placeret i tilknytning til et eksisterende idrætsanlæg (boldbane fra 1924 og atletikstadion fra 1944).

Forbundsskolen: (Nørre Alslev Parkvej 5). Skolens ældste del (1960) i røde sten og paptag. De senere udvidelser (1973 og 1976) ligeledes i røde sten, men med flade tage.

Lærerboliger: (Skolegade 4-6, Nørre Alslev Vestergade 5 og 15-17 og 21, Skerrisvej 25 B, 27 og 29) Bygget gruppevis i 1959, 1960 og 1964-65. De ældste i røde sten, de yngre i gule sten.

Sportshal: (Skolegade 3). Opført 1967 af grønne aluminiumsplader. Tilbygning 1982. I syd en gennemgående sidebygning i hvidmalet gasbeton. Alle tage i bølgeeternit.

Nørre Alslev Boldklubs klubhus: (Nørre Alslev Stationsvej 3). Opført 1979 i gule sten og med fladt tag. Udvidelse 1988.

375-20 H Kædehusbebyggelser og Lavenergihusene:

Efter krigen opstod en række nye boligkvarterer. Bebyggelsens klare lagdeling afspejler boligudviklingen gennem de seneste årtier. Lavenergiområdet Solparken blev opført i forbindelse med en lavenergi-udstilling (1988), hvor tre boligselskaber og tre andelsboligforeninger opførte hhv 32 og 27 boliger.

Præstevænget og Svinget: (Præstevænget 1-13 og 2-14, Svinget 2-4 og 1-19). 27 kædehuse opført af byggekonsortiet I/S Nr. Alslevhusene, 1966-70. Husene er bygget i gule sten og blåsorte betontagsten. Husene forbindes af carporte.

Frugtparken: (Anemonevej 1-11 og 2- 14, Bellisvej 1-11 og 2-12). 25 kædehuse opført af byggekonsortiet I/S Nr. Alslevhusene, 1979-84. Husene er bygget i gule sten med fladt tag og forbundet med carporte.

Andelsboligerne på Guldstjernevej: (Guldstjernevej 2 A-D og 4 A-D). To blokke af kædehuse, 1986-87. (Guldstjernevej 6-20) Otte fritliggende huse. Alle opført i røde sten med røde betontagsten.

Solvænget: (Solvænget 1 A-C, 3 A-D og 5 A-C) Tre blokke med i alt 10 boliger i gule sten og eternittag. (Solvænget 4 A-B, 6 A-B, 8 A-B og 10 A-B). Fire blokke med dobbelthuse i røde sten og røde betontagsten. (Solvænget 12 A-D og 14 A-H) Sammenhængende bebyggelse med tolv rødmaledede boliger med tag af aluminiumsplader. (Solvænget 2) Fælleshus. Gulstensgavle og facader af hvidmalet træværk med blå lister og eternittag.

Energivænget: (Energivænget 1 A-C, 3 A-C og 5 A-C). Tre blokke med i alt 9 boliger i hvidmalet træværk og røde betontagsten. (Energivænget 2 A-B, 4 A-F og 6 A-B). Tre blokke med i alt 10 boliger i gule sten og eternit. (Energivænget 8 A-B, 10 A-B, 12 A-B og 14 A-B). Fire blokke med i alt otte boliger i gule sten og røde betontagsten.

375-20 I Centerområdet (Kæpgårdsvej):

Ved kommunesammenlægningen blev området mellem stationsbyens hovedgade og den ny omfartsvej udlagt som centerområde. Som det første sted i byen blev området reguleret af byplanvedtægter, der har præget bebyggelsen, som domineres af bygninger med flade tage, opført af hvide kalksandsten. Undtagelserne er Fjernvarmeværket (1967) og Posthuset (1968).

Centerområdets østlige del omfatter Rådhuset (1970, med udvidelser 1977 og 1988), Børnehaven (1971), Brugsen (1971, udvidelser 1975-76), Cykelforretningen (1972, udvidelse 1999) og Lægehuset (1973).

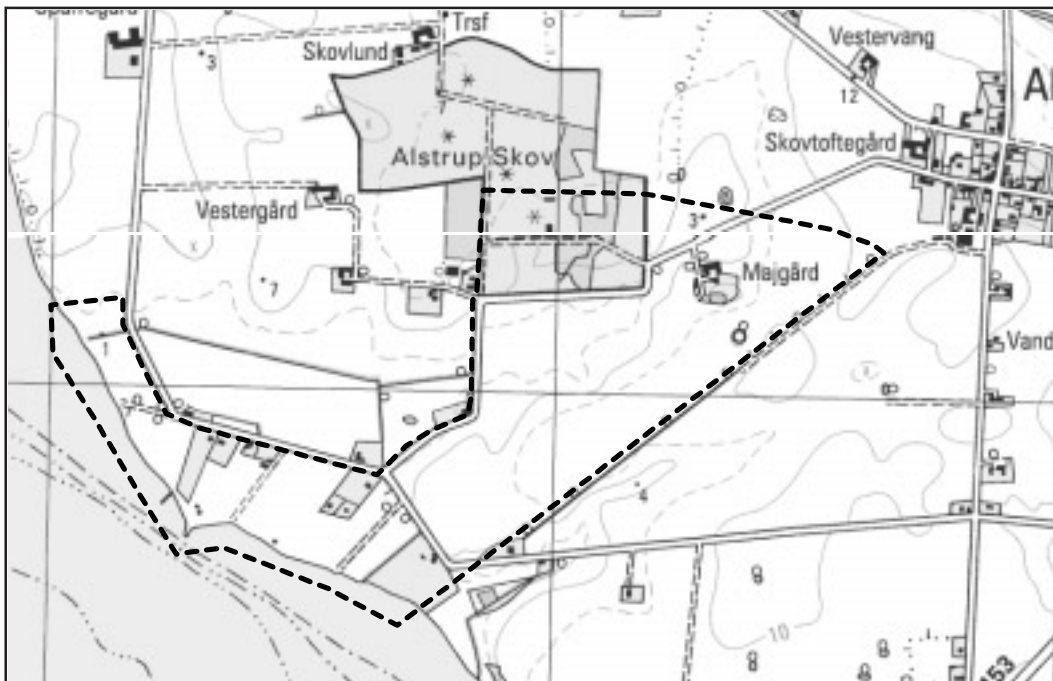
Centerområdets vestlige del er et gågade-område med forretninger og kontorer fra 1970'erne. Gågade og torv blev renoveret i begyndelsen af 90-erne.

Magasinbygningen

Sårbarhed: De ovenfor beskrevne elementer i Nørre Alslev er sårbare over for funktionstømning/forfald/nedrivning og væsentlige ændringer af såvel bebyggelsens struktur som væsentlige ændringer af den enkelte bygnings arkitektur og omgivelser.

375-21 Alstrup Strand og Alstrup Skov

I MODSÆTNING TIL de fleste andre falsterske landsbyer havde Alstrup før udskiftningen fire vange. Den mindste af disse: Lillevang, grænsede, sydvest for byen, op mod et betydeligt strandoverdrev med en del skov. Efter udskiftningen er størstedelen af skoven ryddet og det meste af strandoverdrevet opdyrket.

På den sandede del af udligningskysten mellem klinerne er strandoverdrevet bevaret som et kystnært kulturmiljø.

Alstrup Skov er ejerlavets eneste skov. Den drives som parcelskov og har langt op i tiden været anvendt til forskellige skovfester.

Alstrup Strand:

Roklubbens hus. (Alstrup Strandvej 11). 1962 erhvervede lokalkredsen af Dansk Forening for Rosport en strandparcel, der anvendtes som teltplads. 1966 blev der placeret et hus på grunden: Et langt, rødmalet træhus med overdækket terrasse mod syd. Huset stammer fra Nakskov Skibsværft, hvor det anvendtes som materialeskur. Foran huset ikke mindre end 11 flagstænger. Mellem huset og vejen desuden en indhegnet lejrplads med egen brønd.

Bådleje, redskabsskure, stejleplads og fiskerhus. (Alstrup Strandvej 15). Efter stormfloden 1872 slog fisker Hans Larsen fra Onsevig sig ned på Alstrup Strand, hvor han byggede hus og etablerede sig som fisker ved „Pyntens Bro“. Stedets nuværende ejer Anker Larsen er barnebarn af Hans Larsen og fortsat aktiv fisker.

Huset: Opført 1872, nu pudset og gulmalet med eternittag. En nyere vinkelbygning i vest.

Redskabsskure: Ved stranden to redskabsskure hhv. gulmalet og tjæret. De ældste dele af det gule hus stammer fra 1870-erne. Det sorte stod indtil 1963 på Guldborg Havn (se 375-22). Stejleplads omkring husene.

Bådleje (Gammel roebro): Kort stenmole med kort træbro. Dele af stenmolen stammer fra den roebro, som gården „Godthåb“ havde på stedet indtil o. 1930.

Stejleplads. Øst for „Pyntens Bro“ et strandareal med bænkesæt og skurvogn i bukketornsbevoksning ved kyst.

Køkkenmøddingen ved Sparregård. Køkkenmødding med østersskaller, knogler og flint fra Ertebølletid.

Gravhøj, muligvis anvendt som kystskanse. Lidt nord for huset: Alstrup Strandvej 5 ligger en o. 15 meter lang og næsten to meter høj vold langs vejens sydside. Beskrives i Nationalmuseets sognebeskrivelse som en forgravet oldtidshøj. Kan evt. tolkes som resterne af et kystskanseanlæg, der har korresponderet med den store skanse på Lollandssiden af sundet. Nord for vejen ligger to overpløjede høje.

Alstrup Skov:

Festplads i Alstrup Skov. I skovens sydlige del var der tidligere en festplads, hvor forskellige foreninger i årene 1880 - 1968 holdt fugleskydning samt grundlovs- sommer- og høstfester. Skydningen foregik ved stranden, men spisningen og festen foregik i skoven.

Ved festpladsen blev o. 1907 opført en grønmalet skovpavillon, som i 1995 blev nedrevet efter at være beskadiget af et væltet træ. Pavillonen er nu erstattet af et nyt skytteforeningshus: Et kvadratisk, bræddeklædt hus m. eternittag.

Syd for Alstrup Skov:

Tørvegrav. Syd for skoven en stor tørvegrav, delvist overgroet af dunhammer.

Pilehegn. Syd for skoven et markant pilehegn bestående af o. 40 stynede popler, ofte anvendt som motiv af den lokale maler, Rasmus Stang, der ejede gården øst for Alstrup Skov.

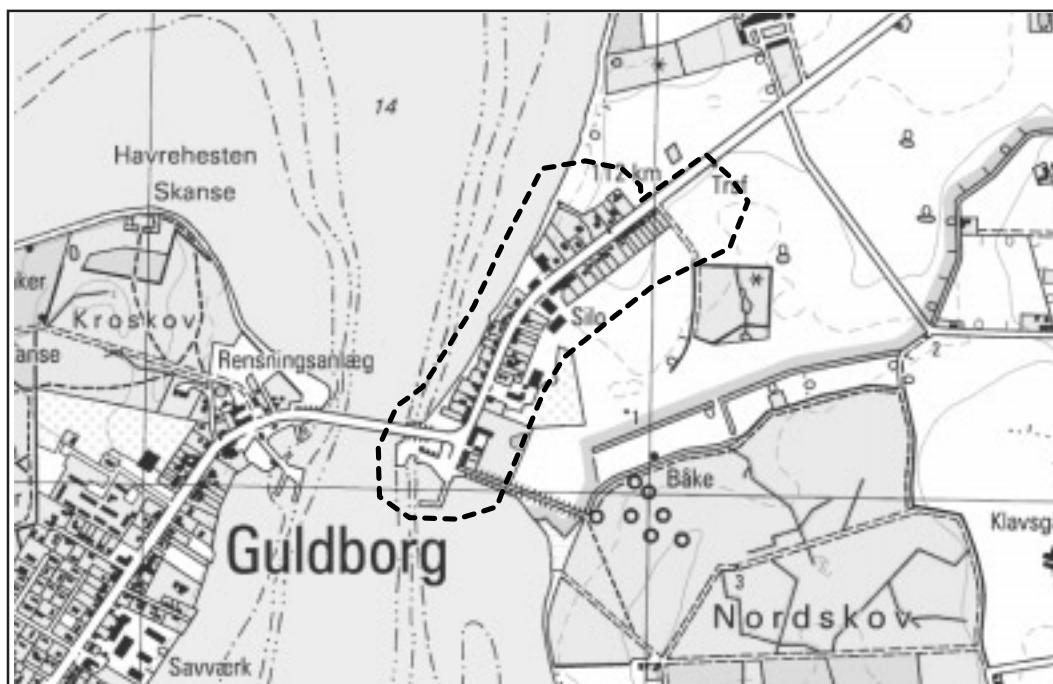
Gravhøje. På marken sydøst for Alstrup Skov ligger en fredet gravhøj omgivet af mindst fem overpløjede gravhøje.

Anker Larsen ved „Pyntens Bro“

Sårbarhed Det åbne kystmiljø er sårbart over for yderligere bebyggelse, tilgroning og tilplantning. Bygningerne er sårbare over for forfald, nedrivning og væsentlige ændringer af arkitektur og omgivelser. Agerlandet mellem kysten og skoven er sårbart over for væsentlige strukturelle ændringer og yderligere rydning af hegn. De arkæologiske levn er sårbare over for terrænændringer og dybdepløjning.

375-22 Guldborg

GULDBORG er fra gammel tid et af de vigtigste færgesteder mellem Falster og Lolland. Guldborg Færgegård omtales 1569. 1904 gik man over fra træk- til motorfærge. Med åbningen af Guldborgsundbroen i 1934 standsede færgefarten, men i 1998 var stort set alle de anlæg, der var knyttet til færgefarten bevarede.

Guldborgs struktur og bymæssige karakter: To husrækker langs landevejen er karakteristiske for en overfartsby. Også mange af bygningerne afspejler Guldborgs funktion som overfartssted: Boliger for færgefolk, lodser, fiskere, købmandsgårde og pakhuse samt forskellige mindre virksomheder.

Havneområdet:

Hotel Færggården. (Storstrømsvej 8). Færgetro fra 1863, oprindelig i gule sten. Fremtræder som et trelænget anlæg med forskellige tilbygninger. Efter at have været lukket siden 1980 er bygningen i forfald.

Færgeriets funktionærhuse. (Storstrømsvej 2-4). Dobbeltthus i røde sten med decorationselementer i cement og eternittag, opført 1904. Nabohuset (Storstrømsvej 6). Rødstenshus med eternittag, opført 1917. Efter færgeriets nedlæggelse blev husene anvendt af Guldborgbroens personale.

Færgeriets maskinværksted. (Storstrømsvej 2A). Grønmalet træbygning med eternittag. Efter færgeriets nedlæggelse fungerede huset en årrække som værksted. Blev i 1974 overtaget af GFB (Guldborg Falster Bådelaug). Bygningen er (1999) erstattet af nyt klubhus.

Guldborg Jollebro. I forbindelse med bådelaavets overtagelse af færgeriets maskinværksted i 1974 blev den gamle jollebro, syd for bygningen, omdannet til lystbådehavn.

Fyr- og Vagervæsenets Lade. (Storstrømsvej 2 B) Rød træbygning med paptag fra o. 1950.

Færgeriets ventesal. (Storstrømsvej 2 C). Lille grønmalet træhus med eternittag. Huset fungerede indtil 1934 som ventesal (husets sydlige halvdel) og brændstofoplag mm. (nordlige halvdel) for færgeriet. En fisker anvender nu huset som redskabshus.

Færgeleje. Et cementstøbt færgeleje, der har bevaret sit jerngelænder og sine bolværkskonstruktioner.

Roeudskibningsplads. (Storstrømsvej 2 D). Vest for ventesalen findes rester af det gamle roeudskibningsanlæg. I perioden 1885 - 1958 blev roerne udskibet til Nykøbing F. Herefter og frem til o. 1970 blev anlægget anvendt til udskibning af „Finlands-roer“ (roer der blev oparbejdet på en finsk sukkerfabrik). Fra denne epoke stammer en jernportal, der har båret et krananlæg og en nu opfyldt cementgrav til roer. Øst herfor ses rester af brovægt i vejbanen.

Stejleplads. Mellem færgelejet og opkørslen til Guldborgbroen ligger en stejleplads, dannet ved opfyld med „roejord“. På stejlepladsens sydside tre redskabsskure. Andre redskabsskure blev fjernet ved anlæggelsen af P-plads på stejlepladsens østlige del.

Bark-kedel. Vest for redskabshusene står en bark-kedel, opført af Guldborg - Vigs-næs Fiskeriforening o. 1957 - kort før nylongarnene gjorde den overflødig.

Bebyggelsen langs landevejen:

Tidligere betonvarefabrik. (Storstrømsvej 10). Hvidkalket villa med rødglaserede tegl på stor grund. Bag villaen, der er opført o. 1910, ligger betonvarefabrikkens bygninger. Betonvarefabrikken fungerede 1948 - 91.

Købmandsgård. (Storstrømsvej 25B). På vejens vestside en statelig købmandsgård i røde sten og med røde tegl, opført 1882. Facade mod vej er nu hvidmalet. Nord herfor et fundament fra en nedrevet købmandslade.

På vejens østside (Storstrømsvej 30) et kornmagasin med tre „lofter“ i rødflammede, gule sten og med røde tegl. Syd herfor en nyere silobygning i beton, bygget der, hvor købmandsgårdens trælade lå.

Købmandsforretningen er nu lukket. Kornmagasin og siloanlæg er fortsat i funktion.

Tidligere købmandsforretning. (Storstrømsvej 32). Gulkalket hus med røde tegl, tilbygning i nord (tidligere butik, nu tømrerværksted). Købmandsforretningen fungerede i perioden 1920 -86. Huset er bygget på færgespladsens oprindelige plads.

Tidligere lodsbolig. (Storstrømsvej 34). Villa i røde sten og røde tegl, bygget o. 1930.

Transformatortårn. (Nord for byens østlige husrække). Muret transformator (Guldborg 2109), gulkalket med røde tegl.

Tidligere vognmandsforretning. (Storstrømsvej 27). Villa i røde sten og røde tegl og garagebygning i røde sten og eternittag (1943).

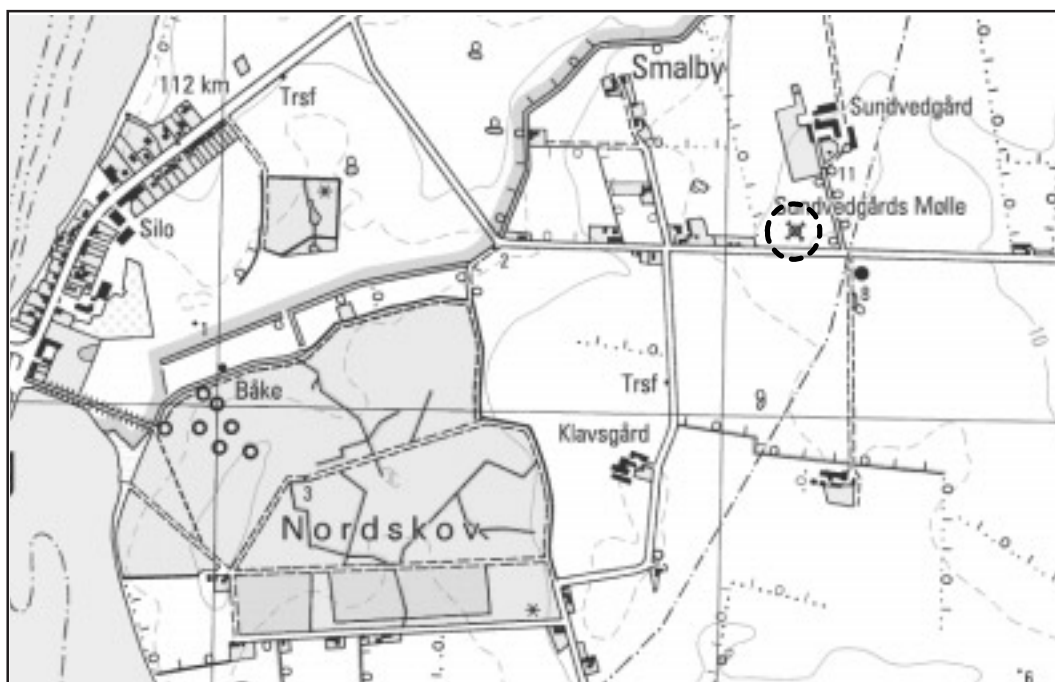
Tidligere lægebolig. (Storstrømsvej 33). Stort gulstenshus med røde tegl, opført i 1930-erne.

Færgelejet og ventesalen

Sårbarhed Overfartsbyen Guldborg er sårbar over for væsentlige ændringer af byens struktur og slørende byggeri. Bygningerne er sårbare over for forfald, nedrivning og ændringer af arkitektur og omgivelser. Det velbevarede kulturmiljø omkring færgeriets anlæg er sårbart over for fjernelse af enkeltelementer.

375-23 Gårdmølle ved Sundvedgård

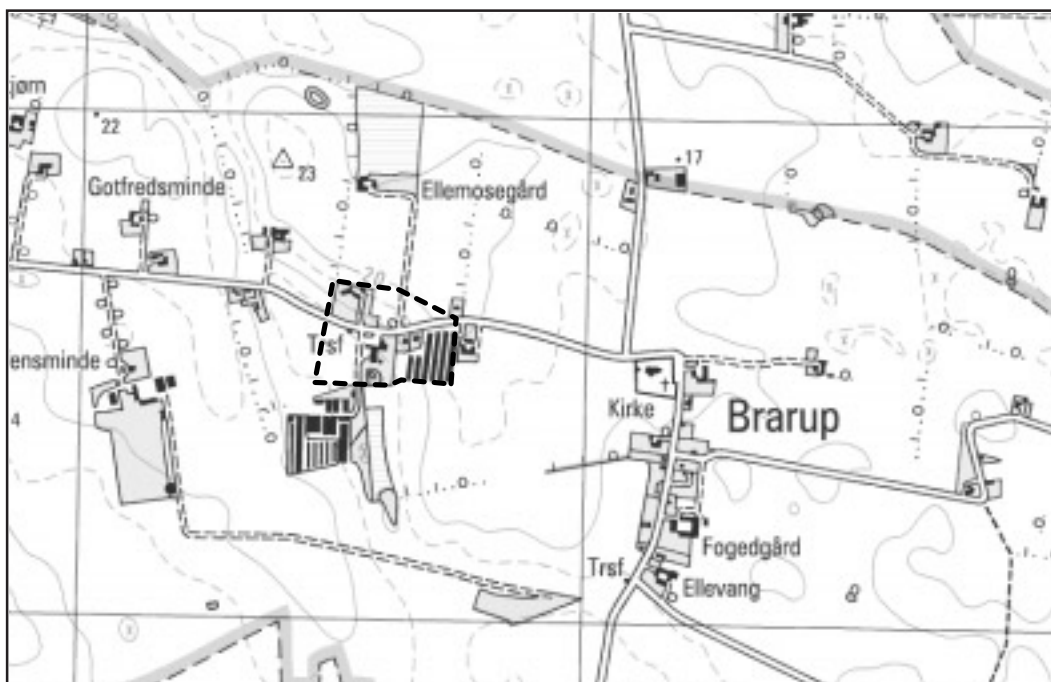
SUNDEVEDGÅRDS MØLLE fra o. 1870, bygningsfredet 1959. Eneste tilbageværende gårdmølle på Lolland-Falster.

Gårdmølle. (Sundbyvej 11). Lille hollandsk mølle, spånklædt og sorttjæret. Den ene vinge mangler.

Sårbarhed Gårdmøllen er sårbar over for forfald og væsentlige ændringer af møllens omgivelser.

375-24 Brarup Hønseri og Fjerkræslagteri

NORDFALSTERS FJERKRÆSLAGTERI blev startet af Arne Toft på ejendommen Steffensmindevej 14, hvor de ældste produktionsanlæg nu er en del af en mink-farm. I løbet af 1960-erne flyttede virksomheden op til landevejen, hvor der blev bygget kyllingehuse, slagteri, vandværk og boliger. Slagteriet blev nedlagt o. 1970, mens produktionen af kyllinger fortsatte til 1980.

På trods af at den beskrevne bygningsmasse i dag tilhører forskellige ejere, udgør produktionsbygninger og boliger et velbevaret kulturmiljø som et eksempel på en iværksættervirksomhed fra 1960-erne, hvor „lørdagskyllingen“ blev opfundet.

Fjerkræslagteri m.m. (Steffensmindevej 16). Større bygningskompleks, overvejende i røde sten og eternittag. Desuden en vandværksbygning i røde sten, en brovægt og en tilhørende vejerbod: En hvidmalet træbygning med paptag.

To funktionærboliger. (Steffensmindevej 18 -20). To ens huse, pudsede med eternittag, opført som boliger for bestyrer og dyrlæge.

Seks fjerkræstalde. (Øst og syd for de to funktionærboliger). 4 lange stalde bygget i lecablokke med eternittag, alle med firsidet silo i nordgavlen. Vest for de lange stalde findes to korte.

Direktørbolig. (Steffensmindevej 15). To bygninger i gule sten og eternittag, forbundet af mellembygning i glas, opført på bakken overfor produktionsbygningerne.

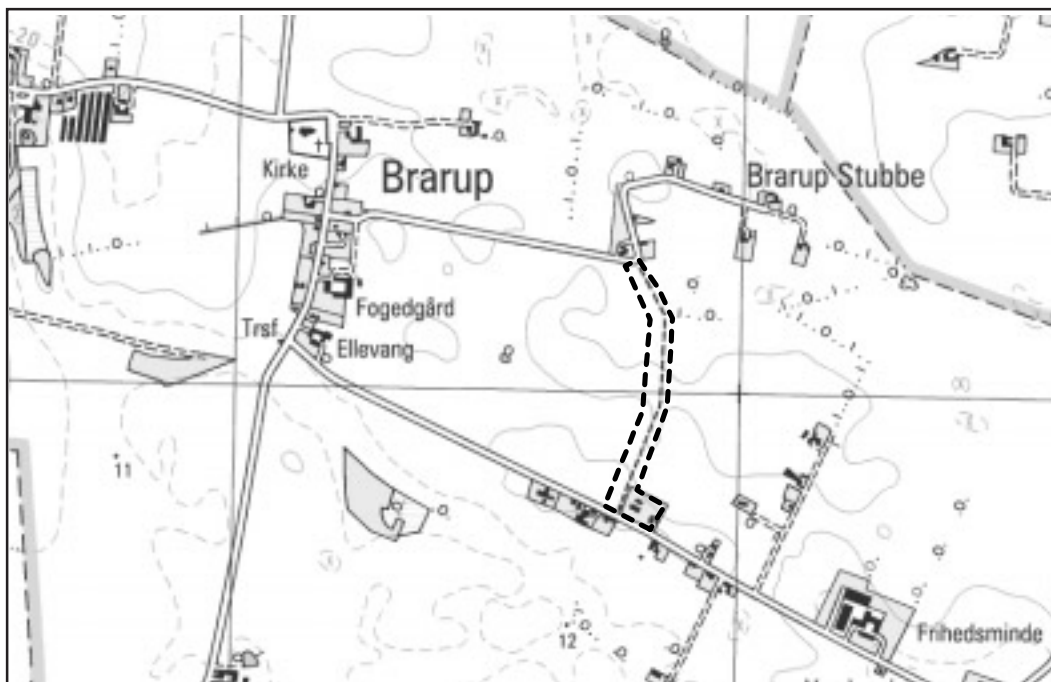
Transformator. (Overfor Steffensmindevej 15). Transformatortårn i grå jernplader (Brarup Mark 2125).

Fjerkræstaldene

Sårbarhed Produktionsbygninger og boliger er sårbare over for forfald/nedrivning og ændringer af arkitektur og omgivelser.

375-25 Lundby Skole og skolesti

EFTER NEDLÆGGELSEN af den gamle rytterskole ved Brarup Kirke (nu nedrevet) oprettedes Lundby Skole i 1896. Skolen blev udvidet med en forskole i 1919. Skolen blev nedlagt, da der i 1959 blev oprettet Centralskole i Kippinge. De to bygninger, hovedskolen for de to ældste klasser og forskolen for yngste klasse, er nu indrettet som boliger.

Den gamle skolesti vest for skolen er bevaret som offentlig sti.

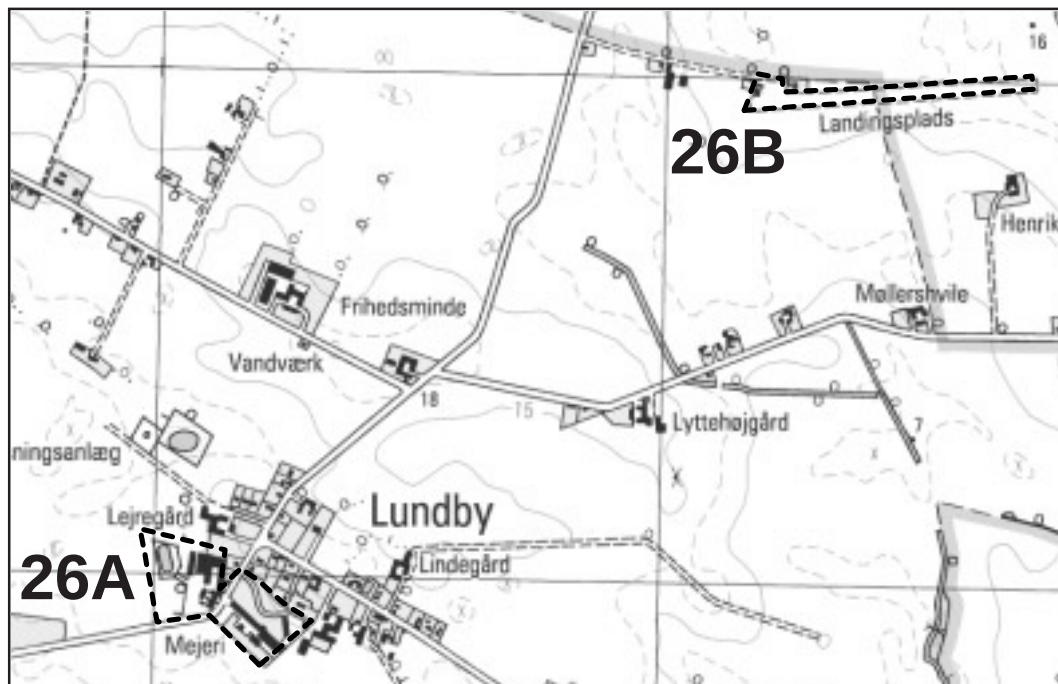
Hovedskolen. (Frihedsmindevej 21). Lang rødstensbygning med cementtagsten, opført 1896. Skolestuen var i husets vestende. Førstelæreren boede i østenden af huset. Bag huset et samtidigt, fritliggende udhus, ligeledes i røde sten, men med bliktag.

Forskolen. (Frihedsmindevej 23). Skolebygning i røde sten med sorte, glaserede tegl, opført 1920. Skolestuen var i husets sydende. Forskolelæreren boede i husets nordende. Øst for huset et samtidigt, fritliggende udhus, ligeledes i røde sten og delvist med sorte, glaserede tagsten.

Skolesti. Umiddelbart vest for skolen er skolestien mod Brarup Stubbe bevaret som en grusbelagt sti, der blev etableret o. 1916.

Sårbarhed Lundby Skole er sårbar over for væsentlige ændringer af arkitektur og omgivelser. Skolestien er sårbar over for nedlæggelse og manglende vedligeholdelse.

375-26 A-B Lundby Mejeri og Flyveplads

LUNDBY MEJERI blev oprettet 1876 ved Lundbygård (Sundbyvej 65). Det nye mejeri fra o. 1920 blev i 1941 overtaget af Esper Boel, der begyndte en produktion af dansk blåskimmelost. Virksomheden blev udvidet med to store svinestalde overfor mejeriet, hvor der i en periode også blev dyrket champignon. Disse bygninger blev senere indrettet til produktion af hvidskimmeloste. Nord herfor byggede Esper Boel en stor villa, og nord for byen anlagde han o. 1950 en lille flyveplads. Osteproduktionen i Lundby ophørte 1990. Fabriksbygningerne omkring det gamle mejeri står tomme. Fabriksbygningerne på den modsatte side af vejen er overtaget af Bowler Pølser.

375-26 A Lundby Mejeri:

Lundby gamle mejeri. (Sundbyvej 67 - 69). Mejeribygning med bevaret skorsten, hvidmalet puds og røde tegl. Vinkelret på mejeribygningen, og sammenbygget med denne, en mejeribestyrerbolig i samme materiale. I dennes sydfacade en ældre træveranda.

Senere udvidelser af mejeri. De gamle mejeribygninger er mod nord udvidet med en større tilbygning. Bag disse yderligere en række bygninger.

Rensningsanlæg. Vest for fabrikken et rensningsanlæg fra 1980.

Mejeriet

Øvrige produktionsbygninger. (Sundbyvej 38). Overfor det gamle mejeri, en lang, hvidmalet fabriksbygning, opført i gule sten med eternittag. Bygningen oprindeligt opført som svinestald. Syd herfor en nyere kontorbygning m.m.

Tidligere direktørbolig. (Sundbyvej 40). Stor villa, hvidmalet og med røde tegl, i stor, parkagtig have.

375-26 B Lundby Flyveplads

Flyveplads. (Mellem Lommelevvej 17 og 19). To hangarbygninger: En større, åben træbuehal, beklædt med aluminiumsplader og en mindre lukket bygning, ligeledes beklædt med aluminiumsplader. Øst for disse en græsklædt landingsbane.

Sårbarhed Produktionsbygningerne er sårbare over for forfald/nedrivning og væsentlige ændringer af arkitektur og omgivelser. De øvrige bygninger er sårbare over for væsentlige ændringer af arkitektur og omgivelser.

375-27 Lundby Mølle og Møllegård

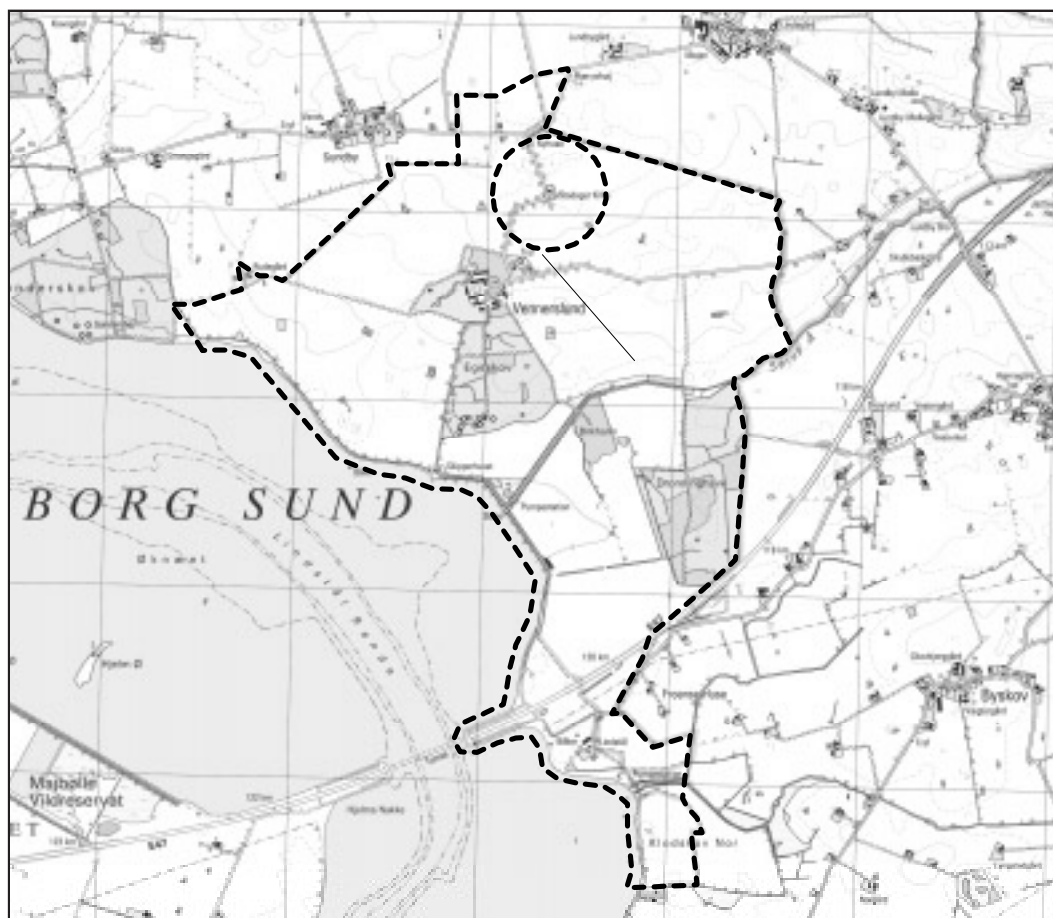
LUNDBY MØLLE fra 1856, fredet 1959. Møllegården ligger øst for møllen. Vest for møllen et nedlagt bageri. Lundby Mølle var model for Nobelpristageren Karl Gjellerup's roman „Møllen“, fra 1896.

Mølle. (Lundbyvej 44). Portrum af gule sten. Møllen har klinkklædte og stråtækte sider og stråtækt hat. Møllen er p.t. uden vinger. Bageri. (Lundbyvej 44). Gulkalket hus med rødt tegltag. En lav mellembygning forbinder huset med en ældre bageribygning, bygget i gule sten, nu gulkalket. Møllegård. (Lundbyvej 42) Stuehus i gule sten med rødt tegltag. Ældre, gulkalkede avlsbygninger med eternittag i tre længer.

Sårbarhed Møllen er sårbar over for forfald. De øvrige bygninger er sårbare over for væsentlige ændringer af arkitektur og omgivelser.

375-28 Vennerslund

STADAGER NÆVNES som hovedgård 1351. 1576 blev gården overtaget af kronen, der nedlagde Stadager landsby. Byen omtales o. 1250 og har sandsynligvis har ligget ved kirken.

Ved krongodssalget 1766 købtes godset, der strakte sig til Klodskov, af vennerne Hans Tersling og Peder Thestrup. De to købere døbte gården Vennerslund og byggede en hovedbygning, der nu er forvalterbolig. 1845 opførtes en ny hovedbygning.

I begyndelsen af 1800-tallet iværksattes en omfattende opdyrkning og kultivering af de store hovedgårdsmarker. Skidenvig, og Klodskov Nor blev inddæmmet og store områder blev drænet og tørlagt.

Stadager Kirke. Fritliggende gulkalket kirke med romansk kor og skib. Tårnet er gotisk. På kirkegården ligger stamhuset Vennerslunds Kapel, der 1946 overdroges kirken som ligkapel.

Formodet „Gammelby“ ved Stadager Kirke. Meget tyder på, at der, som ved de andre enligt liggende kirker, har ligget en ældre bebyggelse ved kirken, men en sådan savner endnu arkæologisk belæg.

Elevfløjen

Hovedbygning(er):

Gamle hovedbygning. (Vennerslundsvej 15 -17), hvidkalket med tjæret bindingsværk og røde tegl, opført o. 1770, fredet 1950. Nu forvalterbolig og godskontor.

Nye hovedbygning. (Vennerslundsvej 19). Hvidkalket, klassicistisk bygning opført 1845, arkitekt Otto Michael Glahn, fredet 1950.

Park m.m:

Park med plæner og gamle træer. Bl.a. en gammel lindeallé. I syd, mod markerne to udsigtshøje.

Ridehus. I parkens vestligste del et ottekantet ridehus med stråtag, opført 1935 i f.m. daværende ejers Olympiade-deltagelse.

Alléer og hegn:

Kastanieallé mellem den gamle hovedbygning og sydenden af Egeskov. Lindeallé mellem Nyhuse og Stadager Kirke. Kastanieallé fra kirken til Vennerslund. Pyramidepoppelallé langs Vennerslundsvej, fortsætter, nærmest gården som en kastanieallé.

Hegn. Størstedelen af ejerlavet er afgrænset af et hovedgåardsdige med buske og træer. Vest for Nyhuse et levende hegn med o. 30 stynede popler.

Avlsbygninger:

Ældste avlsbygninger. Af de oprindelige avlsbygninger er bevaret en længe i forlængelse af den gamle hovedbygning og en lade i nordside af indkørsel til gårdspladsen. En tilsvarende lade i sydsiden brændte i 1963. Begge bygninger er gulkalkede med tjæret bindingsværk og rødt tegltag.

Gammel Smedje. (Vennerslundsvej 9). Er samtidig med de ældste avlsbygninger og er som disse gulkalket med tjæret bindingsværk og røde tegl. Anvendes nu som beboelse.

Kostald. (I gårdspladsens nordside). Bygget i gule sten med røde murstensbånd og tegltag. Opført ca. 1900. Bag kostalden et siloanlæg fra 1952-54.

Herskabsstald. (Nordvest for kostald). Bygget i gule sten med røde murstensbånd ca. 1900, eternittag.

Gartnerbolig. (Vennerslundsvej 21 - 23). Dobbeltthus bygget i gule sten med røde murstensbånd og røde tegl. Vestenden opført o. 1900. Østenden er nyere.

Gammelt kornmagasin. (Ved sydlige indkørsel til avlsgård). Bygget ca 1900 i gule sten med røde murstensbånd, eternittag over tagpap.

Grisestald. (Syd for den gamle hovedbygning). Bygget ca 1920 i gule sten med røde murstensbånd, og røde tegl.

Hejselade. (Nord for kostald). Rødmalet trælade, opført 1925 -28, eternittag.

Elevfløj. (Vennerslundsvej 13). Hvidkalket med røde tegl, bygget 1942, med mellembygning til den gamle hovedbygning.

Hestestald. (Øst for grisestald). Den gamle hestestald brændte i 1959. S.å. genopført i gule sten, men én etage lavere end den gamle, eternittag.

Øvrige nyere avlsbygninger: Halmlager, halmfyr, korntørreri, maskinhus og klimastald er alle opført efter 1980.

Transformator. Grå metaltransformator (Vennerslund 2160) ved funktionærhusene Vennerslundsvej 22 - 24.

Funktionærboliger:

Gulkalket dobbeltthus. (Vennerslundsvej 16 -18), med røde tegl, opført 1912.

„Ny“ Skovridergård. (Vennerslundsvej 20). Gulstenshus med røde tegl, opført 1912.

To ens funktionærboliger. (Vennerslundsvej 22 - 24). Opført 1912, i gule sten med røde tegl, som bolig for fodermester og chauffør.

Klokkerhuset. (Vennerslundsvej 25). Gulmalet , pudset hus med tegltag (1912). Baghus i samme materialer.

Gammel Skovridergård. (Sønderskovvej 1). Rudegård, ca 1 km vest for Vennerlund. Trelænget gård, der stammer fra 1780. Hvidkalket med tjæret bindingsværk og stråtag. Nu skyttebolig.

Skipperhuset. (Vennerlundsvej 11). Ved stranden, syd for Egeskov, et lille gulstenshus med eternittag, opført 1890, og formentlig bygget i forbindelse med roedskibningen. Senere bolig for daværende ejers yacht-skipper - deraf navnet.

Gården „Lindstål“. (Froensevej 53). Mellem Skidenvig og Klodskov Nor. Stuehus og staldlænge. Gulkalket med tjæret bindingsværk og røde tegl.

Arbejderhuse:

Nyhuse. 9 arbejderhuse, alle gulkalkede, og alle med røde tegl, bortset fra de to vestlige (Sundbyvej 34 og 51), der har eternittag. De to østlige, ens huse (Sundbyvej 61 og 63) har en lille stald i vestenden. 4 af husene (Sundbyvej 53 - 59) er helt ens og ligger tæt ved siden af hinanden. Mellem husene Sundbyvej 59 og 61 ligger en lille maskinbygning.

Nyhuse

Skidenvig inddæmning:

I den sydlige del af ejerlavet er mellem 1820 og 1848 inddiget og tørlagt 82 hektar. Ved inddæmningen opførtes et langt kystdige med sluse. Sørup Å løber gennem det tørlagte område mellem to parallelle diger.

Sluse. Sluseanlæg i dige med dobbelt sluseport, bygget af granitkvadre. Bag slusen en bro med cementdæk.

Pumpestation. Syd for Sørup Å, tæt ved slusen en lille pumpestation på kunstig højning i engen. Kvadratisk rødstensbygning med eternittag.

Malkestald. I den sydlige kant af Skidenvig, en stor rødmalet træbygning med tre porte i hver gavl og eternittag.

Roebane og -bro. Roebanen blev nedlagt i slutningen af 1940-erne. Den lange udskibningsbro, syd for „Skipperhuset“ blev bortsprængt i 1975 og kun det stenkantede brofæste er bevaret.

Vejerbod. Bag brofæstet et lille rødmalet træhus med paptag. Om- og udbygget til garage.

Klodskov Nor inddæmning:

Den kystnære halvdel af det inddæmmede Klodskov Nor (36 ha) hører under Vennerslund.

Syd for gården „Lindstål“ et dige på ca 600 m. med et sluseanlæg, der oprindeligt afvandede Klodskov Nor. Nord for slusen en pumpestation, der nu afvander inddæmningens nordlige del.

Sluse. Sluseanlæg i dige, bygget af granitkvadre. Bag slusen en gammel fjælebro, nu med cementdæk.

Pumpestation. Nord for slusen en pumpestation i røde sten med eternittag.

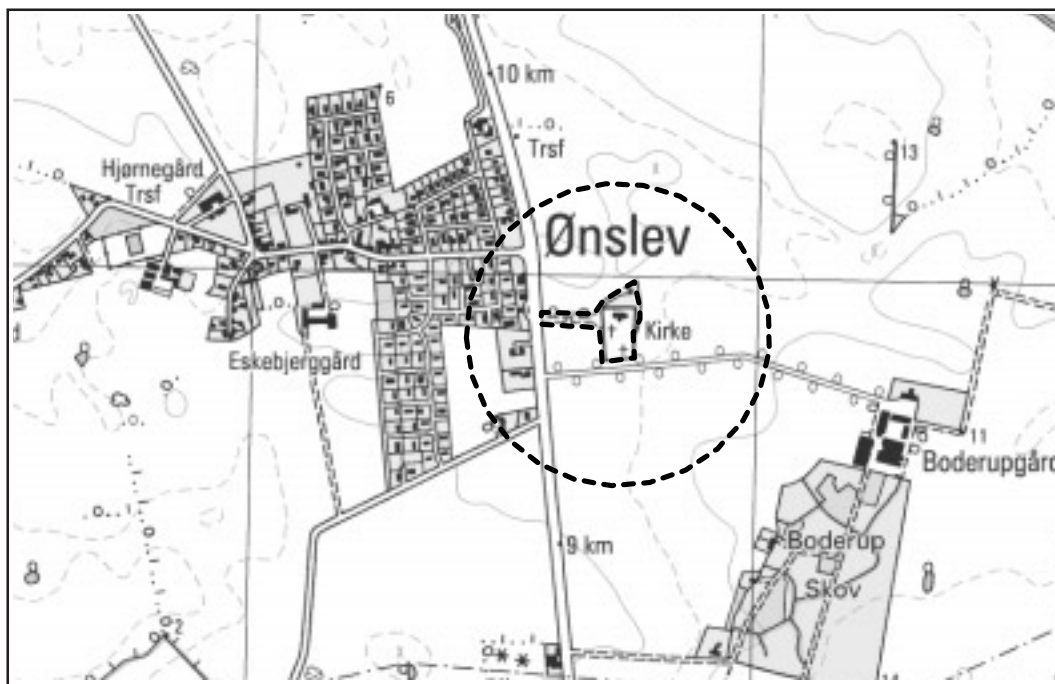
Formodet samlingsplads for ledingsflåde. På baggrund af overleverede „snekke“-stednavne arbejdes der p.t. på at påvise samlingspladser for den tidlige middelalders ledingsflåde. Ved Snekkebæk, der havde sit udløb i nordsiden af det senere inddæmmede Klodskov Nor, indikerer stednavnet og de topografiske forhold en sådan samlingsplads.

Fortidsminder. I Egeskov findes mindst 14 gravhøje, hvoraf de 10 ligger i en klynge i sydvestenden af skoven. På marken øst for skoven ligger 3 overpløjede gravhøje. I Dronninghave findes mindst 3 gravhøje og en stenkreds. På marken nord for skoven ligger to overpløjede gravhøje.

Iskælder. En langdysse (sb 48) i Egeskov har været indrettet som iskælder.

Sårbarhed Den åbne del af hovedgårdslandskabet er sårbart over for tilplantning og andre væsentlige ændringer af landskabsstrukturen. Alléer og hegn er sårbare over for fældning/rydning. Bygningerne er sårbare over for forfald/nedrivning og væsentlige ændringer af arkitektur og omgivelser. Gammelbyen og de øvrige arkæologiske levn er sårbare over for dybdepløjning, dræning, terrænændringer og maskinel skovdrift.

375-29 Ønslev Kirke

FRITLIGGENDE, HVIDKALKET KIRKE. Kirkegård omgivet af stengærde. I vest dog af en kampestensmur og i syd af en hæk. På kirkegården et ældre kapel og en ny graverbygning. Graverbolig nord for kirken. Fra landevejen til kirken en lindeallé (2 x 11 træer).

Formentlig har der - som ved de andre enlig liggende kirker - ligget en ældre bebyggelse ved kirken, men en sådan savner endnu arkæologisk belæg.

Sårbarhed Den fritliggende kirke er sårbar over for slørende bebyggelse, tilplantning samt væsentlige strukturelle ændringer i det omgivende landskab. Eventuelle arkæologiske levn er sårbare over for terrænændringer, dybdepløjning og dræning.

375-30 Ønslev Præstegård med fredet forpagterbolig

VED ØNSLEV præstegård ligger en fredet forpagterbolig med en tilhørende staldbygning, opført 1800. Den store præstegårdshave rummer desuden en række velbevarede elementer fra den gamle præstegårdshave. Bl. a. en høj og en grundlovskastanie fra 1849.

Præstegård. (Lundbyvej 14) Nyere præstegård (1962) i røde sten og røde tegl.

Præstegårdshave. Stor have med mange gamle træer i nord. I vestsiden er haven afgrænset af et gammelt hasselhegn. Høj. I havens nordlige del en uregelmæssig høj, ca 1,25 x 10 meter med en mægtig lind på toppen. Der er formentlig tale om en "pyntehøj". Grundlovskastanie. Umiddelbart øst for højen en mægtig "Grundlovskastanie", plantet 1849.

Klubhus. I havens NØ-lige hjørne en sortmalet træbygning med eternittag (1967).

Fredet forpagterbolig. (Lundbyvej 12). Stuehus i én længe med baghus. I facade et lille vindfang. Forhuset har tjæret bindingsværk, baghuset er muret. Alt er hvidkalket og med stråtag. Fredet 1950.

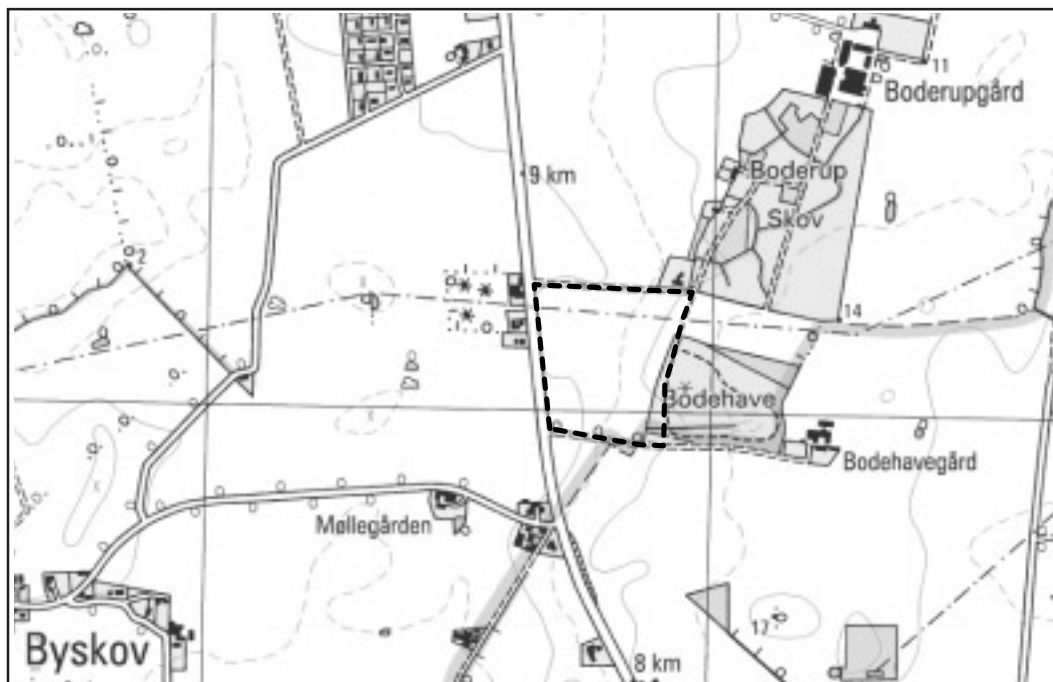
Staldbygning. Hvidkalket bindingsværksbygning (1800) med stråtag. I husets NV-hjørne en bjælke med indskriften: "Opbyggt A 1800 af PD" (Peder Dalhoff).

Staldbygningen

Sårbarhed Bygningerne er sårbare over for forfald og væsentlige ændringer af arkitektur og omgivelser. Præstegårdshaven er sårbar over for forfald og væsentlige ændringer af anlæggets oprindelige elementer.

375-31 Ønslev Rettersted

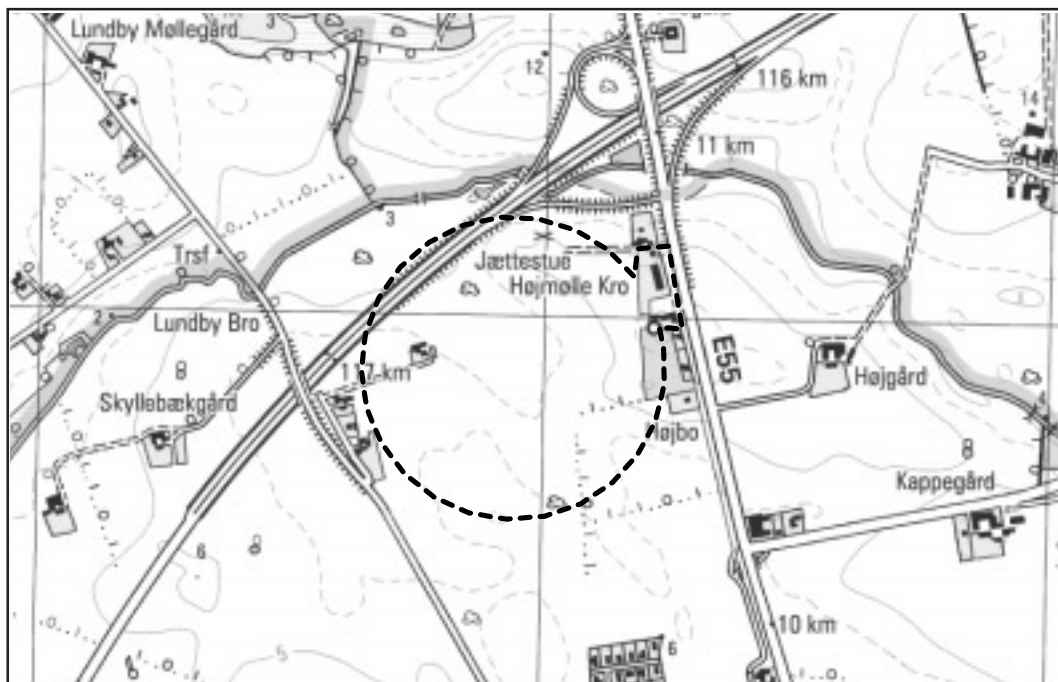
PÅ MARKEN vest for Bodehave Skov lå Nørre Herreds gamle rettersted. Den sidste henrettelse (Maren Bekmann) foregik 1846. De henrettede er formentlig begravet på retterstedet. Mindsten i skovkant (1994).

Lidt nord for retterstedet lå "Ludvigslund", fra 1776 kaldet "Galgekroen". Landevejen gik tidligere lige forbi rettersted og kro, men vejforløbet blev forlagt i 1820. "Galgekroen" nedbrændte 1890.

Sårbarhed. Retterstedet og dets nærmeste omgivelser er sårbart over for terrændringer, dybtgående jordbearbejdning og tilplantning.

375-32 Højmølle Kro

EFTER HOVEDVEJSFORLÆGNINGEN blev “Galgekroens” (se 375-31) kongelige privilegium til at føre krohold for landevejsfarende i 1863 overdrage Højmølle Kro. Kroen er nu den sidste af de falsterske landevejskroer, der endnu er i funktion. Ved åbningen af motorvej med afkørsel lige nord for kroen, blev der etableret et motel i tilknytning til kroen.

Krobygning. (Nykøbingvej 112). Mod vej en rødstenslænge med frontspids, opført 1863. Vinkelret herpå en lavere længe, ligeledes i røde sten. Begge bygninger med tag af letmetal.

Bagbygning. I fortsættelse af krobygningerne en ældre, hvidkalket bagbygning med tjæret bindingsværk og bliktag.

Høj. Syd for bagbygningen en stor, udfladet oldtidshøj, der har båret "Højmøllen".

Motelbygning. Nord for kroen ligger "Motel Højmølle", opført 1986: En lang, lav rødstenslænge med tag af letmetal.

Landevej. Foran kro og motel er et stykke af den gamle landevej bevaret.

Bebyggelsesspor. Nord for Højmølle Kro blev der, i forbindelse med motorvejsbyggeriet, påvist bebyggelsesspor fra bronzealder, jernalder og fra tidlig middelalder. I samme område ligger en fredet jættestue og tomten af en stendysse.

Sårbarhed Højmølle Kro er sårbar over for funktionstømning og væsentlige ændringer af arkitektur og omgivelser. De arkæologiske levn er sårbare over for terrændringer, dybdepløjning og dræning.

Mejeriet Fælleshåb

375-33 A - B Mejeriet Fælleshåb og tilhørende funktionærhuse

ANDELSMEJERIET “FÆLLESHÅB” 1886-1973. Mejeriet var i sine velmagtsdage ét af landsdelens største andelsmejerier. Mejeribestyrerboligen er sammenbygget med selve mejeriet. Til mejeriet hørte en fyrbøderbolig, umiddelbart øst for mejeriet og to boliger lige syd for Højmølle Kro.

375-33 A Mejeriet Fælleshåb:

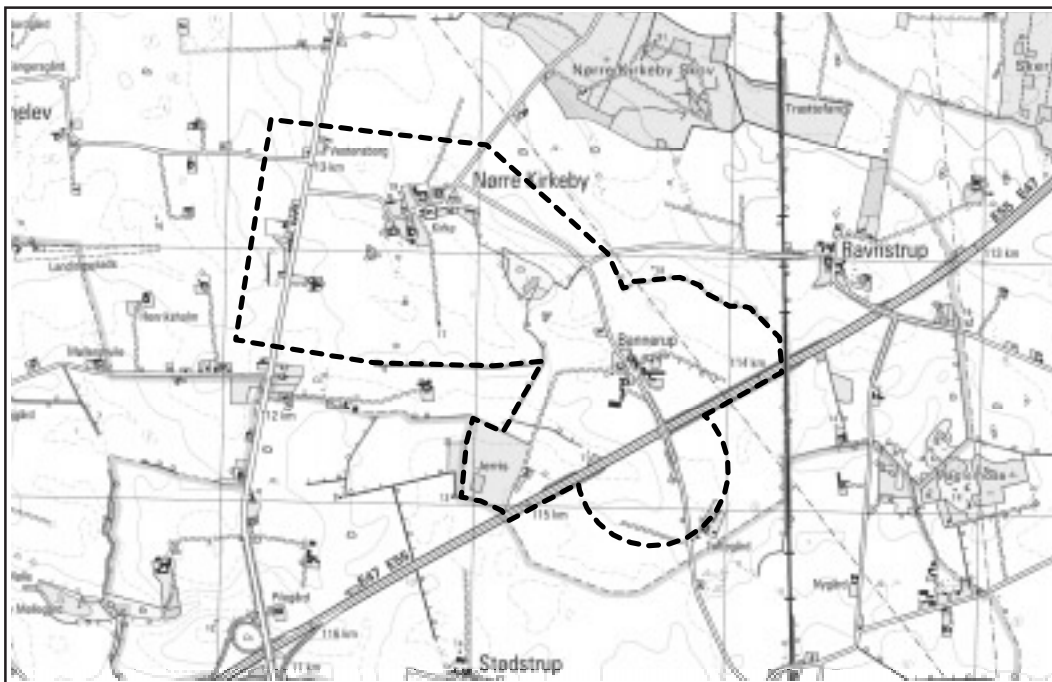
Mejeribygning og bestyrerbolig. (Eskilstrup Vestergade 76). Ældste bygninger (1922) er den lange i syd (bolig og skummesal) samt vestlige længe. I fortsættelse af længen i vest en nyere tilbygning, der fortsætter som en nordlig længe med elevværelser m.m. (begge fra 1936). Alle bygninger er hvidkalkede. Den ældste del med røde tegl, resten med eternit. Funktionærbolig. (Eskilstrup Vestergade 74). Lille hvidkalket hus med eternittag. Oprindelig bolig for mejeriets fyrbøder.

375-33 B Mejeriets funktionærhuse ved Højmølle Kro:

To funktionærboliger (Ostemester og “afløser”). (Nykøbingvej 114 og 116) To mindre huse, hhv hvidmalet og i røde sten. Begge med eternittag.

Sårbarhed Mejeribygningerne er sårbare over for forfald/nedrivning og væsentlige ændringer af arkitektur og omgivelser. De øvrige bygninger er sårbare over for væsentlige ændringer af arkitektur og omgivelser.

375-34 Nørre Kirkeby og Bannerup

KIRKEN ER EN AF Falsters ældste, og der er grund til at tro, at byen har været centrum for Falsters Nørre Herred fra den tidlige middelalder - Som Sønder Kirkeby i Falsters Søndre Herred.

Byen synes oprindeligt at have haft syv gårde, hvoraf den ene indtil 1560 var præstegård. Efter den tid var Nørre Kirkeby anneksogn til Stadager, og præsten havde endnu en gård i Nørre Kirkeby som mensalgård. Af de oprindelige gårde er de fire bevaret på deres oprindelige plads, og skolen ligger på den femte gårds plads. Dette gør, sammen med kirken og gadekæret, Nørre Kirkeby til en by, der har bevaret sit oprindelige præg.

Den yderst begrænsede bebyggelsesmæssige ekspansion afspejles dels i et par nyere huse øst for kirken (Nørre Kirkebyvej 10 - 14) dels i de tre flyttede gårde (Nykøbingvej 53, 55 og 64) samt i den husrække, der ved århundredeskiftet voksede frem langs landevejen vest for byen (Nykøbingvej 74 - 90).

I den tidlige middelalder foregik ekspansionen fra Nørre Kirkeby østpå, hvor Bannerup og Ravnstrup, før 1250, opstod som udflytterbyer.

Bannerup udmærker sig ved, at dens oprindelige fire gårde ligger præcis på samme plads som i 1799, og sandsynligvis tidligere, idet byen siden 1610 vides at have haft fire gårde.

Ved udskiftningen 1799 blev gårdene liggende i byen. Efter 1848 er byens sydøstligste gårde blevet delt og gården „Toftegård“ opført i ejerlavets sydligste del.

Nørre Kirkeby landsby:

Kirke. Kirke i kløvet kamp og kridtsten, opført i sidste halvdel af 1100-tallet. Rødkalket og uden tårn.

Kirkegård. Omgivet af et markant stengærde af kløvede sten. Hvidkalket, middelalderlig portal med røde tegl.

Ligkapel. Indbygget i kirkegårdsdiget, men udenfor dette, et rødstenskapel fra 1900 med skiffertag.

Fire gårde. Fire af de syv oprindelige gårde er bevaret på oprindelig plads. Alle fremtræder endnu som firlængede gårde med trempel i avlsbygningerne.

(Nørre Kirkebyvej 2): Hvidkalket stuehus med skiffertag og hvidkalkede avlsbygninger med eternittag (Der er nu autoværksted i avlsbygninger).

(Nørre Kirkebyvej 6): Stuehus i røde sten og cementtagsten. Avlsbygninger i gule sten og eternittag.

(Nørre Kirkebyvej 5): Stuehus i røde og gule sten og tag af røde tegl. Avlsbygninger hvidkalkede med eternittag.

(Skovvej 64): Stuehus i gule sten med røde tegl. Avlsbygninger i gule sten og eternittag.

Haver og træer. Mange velholdte haver, med hække, alléer og fritstående træer.

Eldre skole. (Nørre Kirkebyvej 8) Ved vestre kirkegårdsdige en skole fra 1815. Hvidkalket hus med yngre tilbygning i vest og med eternittag. Stort baghus i samme materialer.

Yngre skole. (Nørre Kirkebyvej 1) Skole fra 1897, opført i gule sten og med tag af røde tegl, nedlagt 1968. Lærerens lejlighed var i husets vestende og skolestuen i østenden. Her også en mindre tilbygning fra begyndelsen af dette århundrede. Bag skolen et baghus i samme materialer. Bag dette, og flankeret af en række gamle kastanier lå legepladsen.

Smedje. (Nørre Kirkebyvej 12). Sydøst for gadekæret en nedlagt smedje, etableret 1907. Gulstenshus med brune cementtagsten.

Sprøjtehus. Sprøjtehus fra 1864, bygget i gule sten og med røde tegl. Nu rødkalket med hvide detaljer, som kirken (Tidligere fik vejmanden nemlig en sjat kalk, når kirken blev kalket).

Gadekær. I østenden af byen et delvist stenkantet gadekær omgivet af gamle træer, bl.a. en mægtig ask og to stynede popler.

Bebyggelsen ved Landevejen, vest for Nørre Kirkeby:

Denne bebyggelse omfatter en husrække på ni huse (Nykøbingvej 74 - 90), to udflyttede gårde (Nykøbingvej 53 og 55) og en nyere vognmandsvirksomhed, der er placeret lidt nordligere end byens oprindelige vognmand.

Forsamlingsbygning. (Nykøbingvej 86) Lang bygning med tværgående midterfløj i røde sten og med eternittag. Overmalet facadefelt med læselig indskrift: „Nr Kirkeby Sogns Forsamlingsbygning 1912“.

Tre ældre villaer. (Nykøbingvej 78, 80 og 84). Alle opført o. 1915 og alle med frontspids og i røde sten og alle nu med eternittag. To af husene (nr 78 og 80) er helt ens. Villaerne synes bygget som aftægtshuse i begyndelsen af dette århundrede. Ved Nykøbingvej 80 ligger idag en stor vognmandsforretning, etableret 1983.

Nedlagt købmandsforretning. (Nykøbingvej 76) Nyere, lav bygning i malet gasbeton og tjærepaptag. Købmandsforretningen genopført efter brand i 1966 og nedlagt 1970.

Nedlagt vognmandsforretning. (Nykøbingvej 90) Hvidpudset hus med eternittag. Bag dette en stor vognmandsgarage i røde sten og eternittag.

Udflyttede gårde. (Nykøbingvej 53). “Vestensborg”: Kun stuehus (1884) og enkelte udhuse er bevaret. Stuehus er nu vandskuret. Det oprindelige skifertag er bevaret. (Nykøbingvej 55) Stuehus i røde sten. På tag sortglaserede tegl. Avlsbygninger i tre længer i gule sten og eternit-skiffer. Desuden nyere svinestald.

Bannerup landsby:

Fire Gårde. Af byens oprindelige fire gårde er de to bevarede som firlængede gårdsanlæg. Den tredje har to længer og den fjerde har et nybygget stuehus og har kun bevaret sin ene længe.

(Bannerupvej 12): Stuehus i gule sten og røde tegl. Avlsbygninger i leca og eternittag.

(Bannerupvej 7): Nyt stuehus i gule sten og eternittag. Kun én af avlsbygningerne bevaret. Gule sten og eternittag.

(Bannerupvej 3): Stuehus i røde sten og skiffertag. Avlsbygninger i gule sten og tag af eternitskiffer. Mod syd en nyere stald og lade (Ridecenter).

(Bannerupvej 8): Stuehus i røde sten og eternittag. Avlsbygningerne i to længer i gule sten og eternittag, samt nyere bygninger i gule sten.

Gadekær. Nord for gården: Bannerupvej 8, et gadekær omgivet af gamle cementstolper.

Arbejderhus. (Bannerupvej 10). Lille hvidkalket hus med eternittag.

Eng. Nordvest for ejerlavsgården til Nørre Kirkeby en tilgroet mose med mange gamle, tidligere stynede hvidpil og poppel.

Hegn. I modsætning til Nørre Kikeby har Bannerup bevaret de levende hegn langs ejerlavsgården.

Bannerup „Gammelby“. Ved anlæggelsen af motorvejen blev der syd for Bannerup fundet spor efter hustomter fra bronzealder, fra forskellige perioder af jernalder og fra tidlig middelalder.

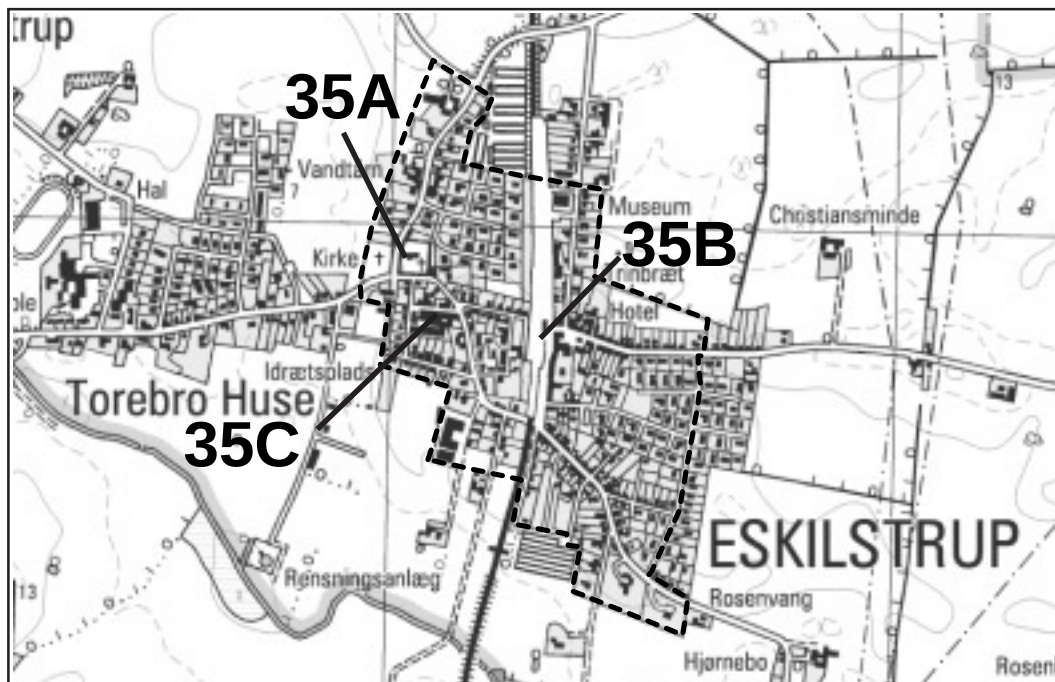
Tre gravhøje. Ved Toftegård ligger en fredet høj: Hjortehøj. På marken nord herfor ligger to overpløjede høje.

Sprøjtehuset

Sårbarhed Nørre Kirkeby og Bannerup landsbyer er sårbare over for væsentlige ændringer i byernes struktur og bygningerne er sårbare over for forfald, nedrivninger og væsentlige ændringer af arkitektur. Byernes er desuden sårbare over for ny bebyggelse og slørende tilplantning. Det omgivende landskab er sårbart over for yderligere rydning af hegn samt tilgroning af engen mellem de to byer. Gammelbyen og højene ved Bannerup er sårbare over for terrænændringer, dybdepløjning og dræning.

375-35 A - E Eskilstrup

ESKILSTRUP er en middelalderlig kirkeby. I 1600-tallet ejede Kronen det meste af byen.

1766 blev Eskilstrup solgt til agent Johan Christopher von Westen og lagt til godset Vestensborg. Ved udskiftningen (1792) blev halvdelen af gårdene straks udflyttet, og kun én af gårdene ligger nu tilbage i byen.

Med jernbanen (1872) blev Eskilstrup et vigtigt lokalcenter med en række industrier og andre virksomheder. Efter 1960 har udviklingen igen taget fart med anlæg af nye parcelhuskvarterer.

375-35 A Kirkebyen:

Den gamle landsby, der lå nord for kirken, er næsten forsvundet. Kun den gamle vejfortebys slyngede gadeforløb genfindes i den nuværende Tårngade. Kun en enkelt af de oprindelige 8 gårde er bevaret. Denne gård (Tårngade 21) lå oprindeligt på den modsatte side af bygaden.

Kirke. Rødkalket kirke med hvide elementer. Tegltag.

Kirkegård. Omgivet af kampestensdige. I nord og øst dog med mur af kløvet kamp. På kirkegården et ældre kapel og et nyt graverhus. Begge rødkalkede med røde tegl. Overfor den gamle kirkegård er der i vestsiden af Tårngade, hvor rytterskolen lå, anlagt en ny kirkegård.

Skole. (Eskilstrup Vestergade 33 A-C) Længehus (1881) med frontspids midt i begge langsider. Skolen nedlagt 1956. Bygningen er nu vandskuret og gulkalket. Baghus i gule sten og med eternittag.

375-35 B Stationsbyen:

Jernbanestationen fra 1872, der lå øst for banen, blev nedrevet 1987.

Pakhuset (Eskilstrup Jernbanegade 2) øst for banen er bevaret, men er noget ombygget, anvendes som teater ("Perronteatret").

Ledvogterhus (Søndergade 1A). Gulstenshus med eternittag. På facaden er 8 og 9 påmalet. Et par tilmurede døre viser, at der formentlig har boet to familier i huset.

Jernbanegade Velbevaret stationsbygade med en række rødstenshuse i to etager og med butikker i gadeniveau. Her havde Zonens Redningskorps indtil 1946 sit hovedsæde (se nedenfor). Af andre markante bygninger skal nævnes:

Eskilstrup Hotel og Købmandsgård (Eskilstrup Jernbanegade 1 A-B) Markant to-etages bygning med centralt placeret frontspids. Kviste på begge sider af frontspids. Rødmalet med hvide dekorationer. Eternittag. Bygget 1873, ombygget 1913. På bagsiden en række nyere bygninger i røde sten.

375-35 C Træindustrier:

Byen har endnu bevaret væsentlige elementer fra en tid, hvor Eskilstrup var præget af betydelige træindustrier: Et savværk og to møbelfabrikker. Disse tre virksomheder er nu lukket.

Valdemar Jørgensens Træskæreri (1900 - 81).

Direktørbolig. (Eskilstrup Vestergade 21). Villa med firkantet tårn i to etager, dateret 1898. Bygget i røde sten med skiffertag. Cementstøbte vinduesindramninger. I nord en nyere tilbygning. I syd en nyere terrasse.

Fire arbejderhuse. (Kløvermarksvej 3 - 5 - 7 - 9). Fire ens gulstenshuse med granitsokkel og halvvalmede tage. Bygget 1917 - 24 af savværksejer Valdemar Jørgensen. Kløvermarksvej 7 er nylig pudset og noget ombygget.

Savværksgrunden. Det nu nedrevne savskæreri lå på den karré, der afgrænses af Eskilstrup Vestergade, Lindevej og Kirkevej. Her har et boligselskab nu opført en bebyggelse af gulstenshuse.

Bernh. Pedersen & Søn's Møbelfabrik (1902 - 92). (Eskilstrup Vestergade 23) Større fabrikskompleks og direktørbolig.

Ud mod Vestergade ligger direktørboligen, bygget i røde sten, taget har cementtagsten. I haven et ældre trælysthus.

Bag direktørboligen, og sammenbygget med denne et ældre firlænget fabriksanlæg i to etager. Bag denne en nyere fabriksbygning langs Vinkelvej og parallelt hermed en, ligeledes yngre, fabriksbygning, begge i én etage. Størsteparten af bygningerne er bygget i røde sten, gule sten dog anvendt til de yngste bygninger. Tagene er af eternit.

Woodland House. (Søndergade 38). Opført som bolig for møbelfabrikkens seneste direktør i 1980-erne. Kvadratisk villa i engelsk stil i røde mursten og tegl. I vest en stor veranda. Huset ligger i en parkagtig have med gamle træer i byens østlige udkant.

Morten Olsen & Søn's Møbelsnedkeri. (1930 - 96) (Nørregade 5-7). Mod vej, en beboelse i to etager, opført i gule sten og med røde tegl. Bag denne en ældre, hvidpudset fabriksbygning, der mod syd har en nyere udvidelse i røde sten. Begge med eternittag.

375-35 D Øvrige erhvervsmæssige kulturmiljøer:

Eskilstrup Mølle (1882 - 1960). (Eskilstrup Vestergade 11) Spånklædt, vingeløs mølle (1882) på to-etages bygning med portgennemkørsel, sammenbygget med beboelsesfløj i øst. Vest for møllen et tidligere kornmagasin, der senere er indrettet til vejerhus. Desuden en bagbygning med trempel. En lav mellembygning forbinder beboelsesfløj og baghus. Alt er bygget i gule sten og bygningerne er nu forsynet med ondulineplader.

I tilknytning til møllen opstod 1910 et korn- og foderstoffirma, og vest for møllen ligger nu 3 plansiloer og en bygning der har rummet virksomhedens foderblandingsanlæg. Vest for disse bygninger ligger en markant tårnsilo (1961) i beton.

Danske Landboforeningers Frøforsyning (1919 - 68). (Nørregade 17 B). Mægtig magasinbygning i tre etager. Opført i røde sten og med paptag. Vinduesfelterne adskilles af pilastre, der foroven er forbundet med dobbelt buestik. Bygningen har bevaret sine oprindelige jernvinduer. Siden 1988 anvendt som traktormuseum.

Zonens Redningskorps (1925 - 46). Reinholdt Hansen indrettede den første Zonebrandvagt på sin bopæl i Villa Stella i 1925. Kontoret lå i Johannes Hares ejendom i Eskilstrup Jernbanegade. Hovedsædet lå her indtil 1946, hvor det blev flyttet til Nykøbing F. Zonens Redningskorps blev sammenlagt med Falcks Redningskorps i 1963. Villa Stella (Søndergade 36) Rødstensvilla med frontspids og røde tegl. Buedekorationer ved vinduer. En stor rødkalket bagbygning fungerede som garageanlæg for det nystartede Zone-redningskorps. Basar-bygning. (Eskilstrup Jernbanegade 5) i røde sten, opført i "amerikansk stil" (1922) med fladt tag. Facaden er opdelt i fem felter og foroven afsluttet af et lavt cementrækværk.

Teknisk Skole (1899 - 1960). (Lindevej 1) Statelig bygning i røde sten med hvide, vandrette cementbånd og eternittag.

375-35 E Villaveje og "tårnvillaer":

Villabebyggelsen (Eskilstrup Vestergade, Søndergade, Nørregade, Østergade og Rolighedsvej). Villabebyggelsen på stationsbyens ældste gader rummer en række fine eksempler på "stationsby-villaer" fra dette århundredes første årtier. Først og fremmest de nedenfor beskrevne "tårnvillaer", der viser, at byens bedrestillede borgere byggede i Vestergade og Søndergade. Nørregade rummer ligeledes en række store villaer. Dette gælder i mindre grad Østergade. Sidevejene rummer gennemgående mindre huse.

Som eksempler på karakteristiske og velbevarede villaer kan nævnes Vestergade 4 og 15 (Dyrlægebolig) og "tårnvillaerne": 17, 19 og 21, Søndergade 19 og 36 ("Villa Stella"). Nørregade 6.

Eskilstrups „Tårnvillaer“ (Eskilstrup Vestergade 17, 19 og 21 (beskrevet ovenfor), Søndergade 26 og Rolighedsvej 6). I Eskilstrups villakvarterer findes fem karakteristiske villaer, alle med et firsidet tårn. Statelige og velbyggede huse, der giver byens villakvarterer karakter og særpræg. Ikke to huse er ens, men de er givetvis alle bygget af murermester Jens Gedsted Petersen, Eskilstrup. Den ældste villa er opført kort før århundredeskiftet og de yngste o. 1920.

I Stødstrup, umiddelbart vest for Eskilstrup, findes en “tårnvilla” (Stødstrupvej 28) fra 1914, bygget af samme murermester.

To mindre huse: (Søndergade 19 og Østergade 45) har ligeledes tårne. Formentlig et udtryk for bygherrens ambitioner om en “tårnvilla”.

Eskilstrup Vestergade 17 (Vesta) og 19 (Alfa). I røde sten, med skiffertag og firsidet tårn i sydsiden. Villa Alfa har cementstøbte vinduesindramninger. Ved indgangsdøren har “Villa Vesta”, en plade med indskriften „Vi bygge borg og vi bygge fæste, Vi ere på jord kun fremmede gæste, Men hvor vi skulle evindeligt bo, Fange vi først den evige ro“.

Søndergade 26 (“Villa Rantzau”). Lille villa med tårn. Cementstøbte vinduesindramninger og skiffertag. I syd en træveranda, der synes samtidig med villaen.

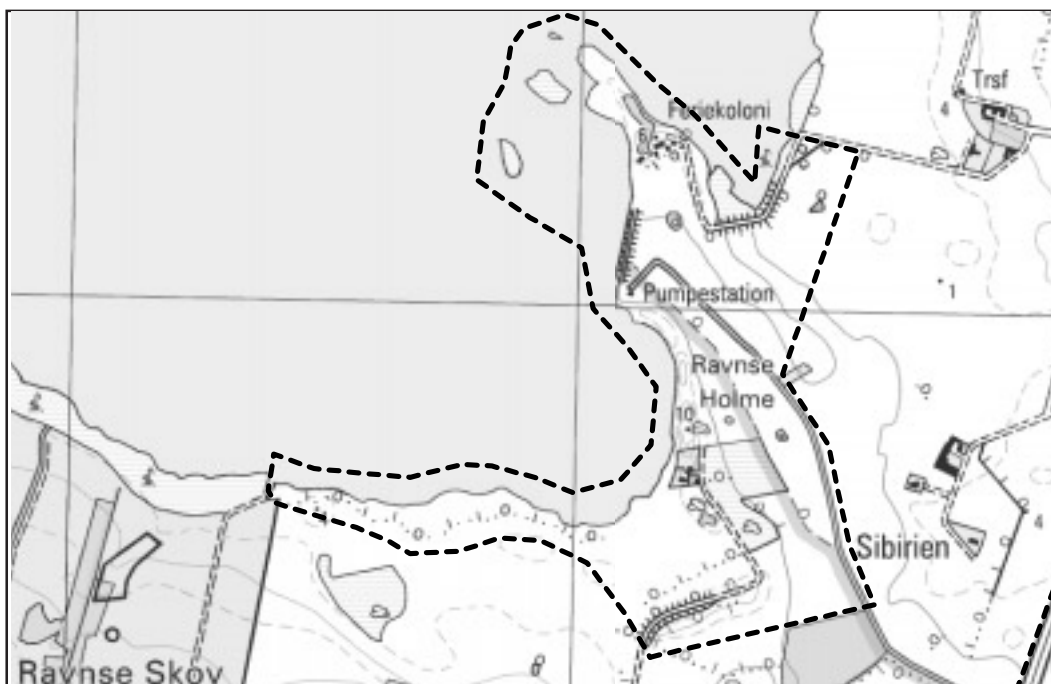
Rolighedsvej 6 (“Løvenborg”) Afviger fra de øvrige ved at have tårnet i nord og ved en trappebygning i tårnets nordside.

Villa „Alfa“

Sårbarhed De beskrevne elementer i Eskilstrup er sårbare over for funktionstømnings/forfald/nedrivning og væsentlige ændringer af såvel bebyggelsens struktur som væsentlige ændringer af den enkelte bygnings arkitektur og omgivelser.

375-36 Ravnse Holme og Skovbyholm

KYSTMILJØ langs den vestligste munding af Skovby Nor, der blev inddæmmet 1840. Ud over de kulturhistoriske interesser rummer dette kulturmiljø væsentlige geologiske og biologiske interesser, idet der her findes en meget markant åsdannelse med en artsrig overdrevsflora.

Kulturmiljøet omfatter en feriekoloni indrettet i træbarakker fra flygtningelejren på Hasselø. Et lille fiskerleje samt diger, pumpestationer m.m. Desuden pilerækker samt gamle råstofgrave i åsen. Materialet fra åsen er formentlig anvendt til dæmningerne. Arkæologiske fund gjort i området indikerer en ladeplads fra yngre jernalder/vikingetid.

Fiskerlejet synes opstået ved århundredets begyndelse, hvor en fiskerenke forærede to af sine sønner hver en grund, hvor de i 1898 og 1902 byggede to, næsten ens, gulstenshuse.

Skovbyholm Feriekoloni. (Skovby Tværvej 56). Trelænget anlæg af ældre bygninger (gamle flygtningebarakker) i rødmalet træ og med eternittag, etableret 1948 og renoveret 1992-94. Vest herfor en rødmalet, muret bygning med eternittag. I øst en, ligeledes, rødmalet bygning med eternittag.

Diger. Øst for feriekolonien et lavt dige med vej på digekrone og stenkastning på forside og stynede popler på bagsiden. Syd for feriekolonien et dige hvor forsiden er beklædt med sten i beton. Sluseanlæg. Sydligst i diget, syd for feriekolonien et sluseanlæg. Udløbet har sider af kløvede sten og beton.

To pumpestationer. Begge i røde sten og med eternittag.

Grusgrave. Den lange, pølseformede grusås, der snor sig langs kysten er afgravet i nordenden, nærmest slusen.

Desuden afgravninger i den landværts side af åsen og formentlig også i den saddeformede sækning, hvor fiskerhusene ligger.

Tre fiskerhuse. Det ældste hus (Ravnse Skovvej 21) er fra o. 1800. Hvidkalket hus med tjæret bindingsværk og stråtag. De to yngre huse i gule sten (Ravnse Skovvej 19 og 23) er bygget hhv. 1898 og 1902. Ravnse Skovvej nr. 23 har bevaret sit tag af cementtagsten. Det andet hus har eternittag.

Pilerækker. Mellem Ravnse Skov og Ravnse Holme et velbevaret pilehegn: o. 75 stynede pil og poppel langs stranden. Ved nordenden af det nordlige dige o. 20 stynede popler på digets bagside og langs vej.

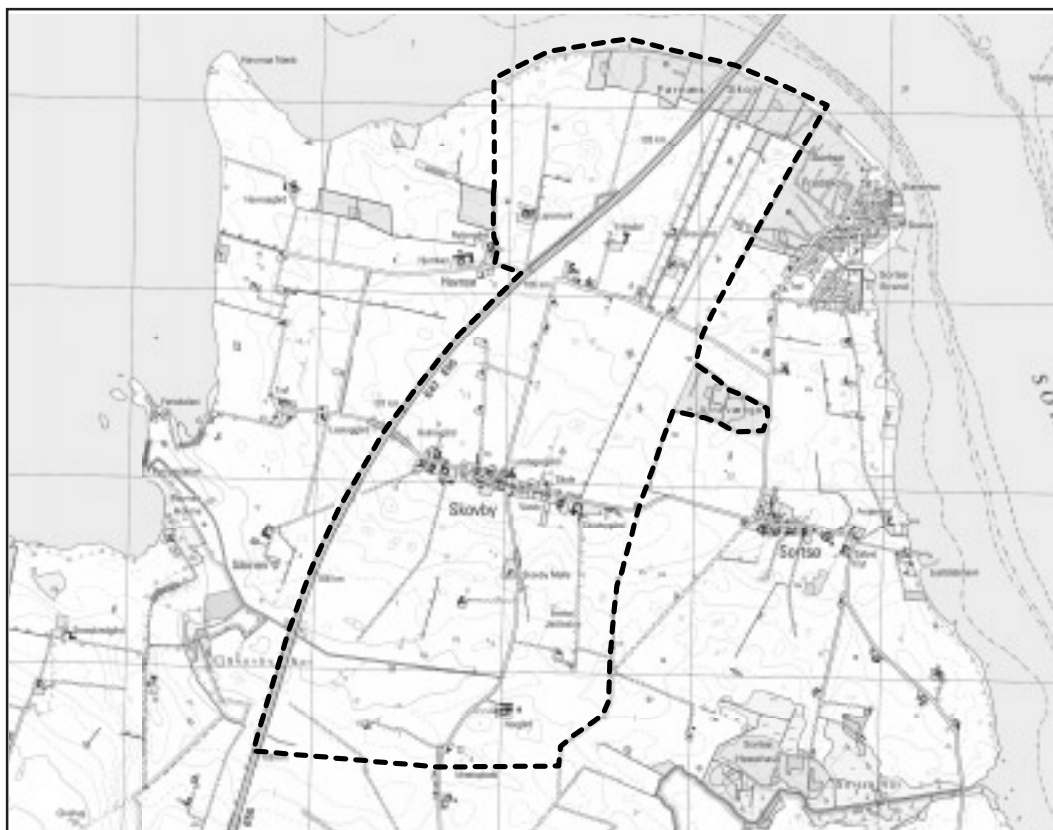
Formodet ladeplads fra vikingetid. Den beskyttede vig, bag holmene har været en velegnet naturhavn, og der er i området fundet et skibsformet guldsmykke fra vikingetid og en grav fra germansk jernalder.

Feriekolonien

Sårbarhed Det åbne landskab langs kysten er sårbart over for tilgroning/tilplantning. Grusåsen og de gamle grusgrave er sårbare over for skader forårsaget af græssende dyr. Bygningerne er sårbare over for forfald og væsentlige ændringer af arkitektur og omgivelser. De arkæologiske levn og geologiske strukturer er sårbare over for jordbehandling og terrænændringer.

375-37 Skovby

SKOVBY ligger midt på den jævnt kuplede Farnæs-halvø , der tolkes som „Næsset som man rejser til og fra“, jvf. Farø.

De nuværende landsbyer omtales ikke i „Falsterlisten“, hvorfor de må være opstået efter 1250. Skovby nævnes første gang 1380 og må formodes at være den oprindelige by på det skovklædte Farnæs, mens udflytterbyerne Sortsø og Havnsø først optræder i de historiske kilder i hhv 1411 og 1509. De tre byer dannede Skovby Birk, der helt ejedes af kronen. Gårdene blev egaliserede så tidligt som 1509, og landgildens sammensætning vidner om, at den animalske produktion var dominerende.

Det er bemærkelsesværdigt, at udflytningen af gårdene i Skovby er sket, uden at den usædvanligt lange bytomt er gjort kortere, og at dette senere gav mulighed for en stjerneudskiftning, hvor kun få gårde flyttede ud.

Ved krongodssalget i 1766 kom byen under Stangerup Gods, hvorfra bønderne, med hjælp fra pastor Blicher i Gundslev, købte deres gårde i 1786.

Det meste af Farnæs-halvøen var indtil omkring 1700 skovklædt. De sidste rester af denne skov, Farnæs Skov og Sortsø Fredskov, ligger ved kysten. Desuden er et par småskove ved Havnsø og 1700-tallets hegnete „Agernhave“, kaldet „Sortsø Arnevænge“, bevaret. Byens usædvanligt mange bindingsværkshuse skyldes måske Farnæs-halvøens trærigdom.

Skovby Bytomt. Skovby er en usædvanligt lang, regulær vejby med to gådrækker langs en bygade på én kilometer. På de udflyttede gårdes plads er næsten overalt ældre huse. Gården "Lundager", der lå ved nuværende mindstensanlæg, blev nedrevet o. 1940, efter at jorden var blevet lagt til Skovby Mejerigård (Skovbyvej 24), der også overtog gårdsnavnet.

Gårde. Af byens oprindelige 22 gårde ligger de ni endnu tilbage i byen. De fire i den nordlige gådrække (Skovbyvej 24 og Skovby Tværvvej 24, 30 og 36) og fem (Skovby Tværvvej 9, 11, 47, 49 og 51) i den sydlige. I byens vestligste del ligger endnu fire gårde i en klynge.

Af de oprindeligt firlængede gårde har de tre (Skovby Tværvvej 24, 36 og 47) for nylig mistet én eller flere længer. De fleste af stuehusene er helt eller delvist i bindingsværk og vel vedligeholdte. Det samme gælder de fleste avlsbygninger. Især Skovbygård (Skovby Tværvvej 9) fremtræder særdeles velbevaret med et fint, gammelt stuehus og avlsbygninger i røde mursten og tegl, opført 1918, efter en brand. Her, som ved andre af byens gårde, et velholdt, gammelt haveanlæg.

Huse. Skovby har bevaret forholdsvis mange gamle og nyere bindingsværkshuse (Skovby Tværvvej 6, 19, 25, 31, 35, 39. Tre af husene (Skovby Tværvvej 6, 25 og 35) har bevaret deres stråtag. Af de nyere huse synes en del bygget og anvendt som aftægthuse til gårdene (Fx. Skovby Tværvvej 22, 41 og 45)

Skovby Mølle.(Skovbyvej 31). Lidt syd for byen ligger Skovby Mølle, opført ca 1830, fredet 1959. Møllen har spånkædte sider, hatten er afløftet og vinger mangler. Nord for møllen en ældre, hvidkalket udbygning med røde tegl, med nyere tilbygninger, bl.a. et bageri, opført efter brand i 1973.

2 Skoler. Rytterskolen (Skovby Tværvvej 13). Gulkalket, pudset hus med rødt letmetaltag, opført 1722, tilbygget i begge ender 1847. Bagbygningen er et gulkalket bindingsværkshus med tegltag. Efter den nye skole blev opført fungerede rytterskolen indtil ca. 1920 som forsamlingshus for Skovby, Sortsø og Havnsø.

Skovby Friskole (Skovby Tværvvej 10). Lærerbolig fra 1903 og - vinkelret herpå - en skolebygning, samt en større bagbygning. Alt i røde mursten og med sort letmetaltag. Nedlagt som folkeskole 1972, friskole siden 1973.

2 Gadekær. Begge med støbt cementkant. Det ene, der ligger vestligst i byen, er markeret på udskiftningskortet (1809). Gadekæret midt i byen synes oprindeligt at have ligget nord for byen.

Vejmandsbygning. (Skovby Tværvvej 14A). På byens gamle „eksercerplads“ en hvidkalket bygning med bliktag, vist oprindeligt bygget som afløser for det gamle sprøjtehus og som lagerbygning for vejmanden. Det er bemærkelsesværdigt, at bygningen er bygget af limstensblokke, der angiveligt skal stamme fra den nedrevne gård „Lundager“ i byens sydlige gådrække.

3 Vandværker. Nord for stuehuset til „Skovbygård“ (Skovby Tværvvej 9) ligger byens ældste (private) vandværksbygning, en mindre bygning i røde sten og røde tegl.

I haven til Skovby Tværvej 19 ligger et fælles vandværk, der fungerede 1941-94, ligeledes i røde sten og røde tegl. Dets afløser, Farnæs Vandværk, opført 1994, i røde sten og med eternittag, ligger ca. en kilometer nordøst for byen.

Frysehus. Øst for Skovby Tværvej 31, en rødstensbygning med eternittag. Frysehuset fungerede 1952-92.

Mindesten. Øst for frysehuset, under en eg, en mindesten:

„Skovby Fæstebønder

Blev frie selvejere 20. maj 1786

Jordene udskiftet 30. juli 1806

Denne mindesten rejst i året 1956“

Mindestenen er omgivet af 16 mindre sten med matr. numre og gårdnavne på de gårde, der ydede økonomisk bidrag til anlægget.

Transformatorårn. (Mellem Skovby Tværvej nr 10 og 12) Gulmalet transformatorårn med tegltag (Skovby 2047).

Brugsforening. (Skovby Tværvej 20). Hvidmalet bygning på kampestenssokkel, opført 1905, med bagbygning og mindre lagerbygning samt udhuse. Brugsen blev nedlagt 1983 og fortsatte som købmandsforretning i tre år. Forretningen er nu indrettet til bolig.

Skomagerhus. (Skovby Tværvej 26). Absolut jordløst rødstenshus med eternittag på en enklave i haven til nabogård.

Rutebilgarage. Sammenbygget med huset, Skovby Tværvej 31, en ældre garage med bliktag (bygningen væsentligt ombygget 1999).

Stynet ask. Ved rutebilgaragen en 100-årig ask, sidst stynet o. 1950.

Smedje. (Skovby Tværvej 27). Smedje med eternittag, i gule sten og røde sten som dekoration. Syd herfor en ældre hvidkalket længe med eternittag. Smeden boede på den anden side af vejen (Skovby Tværvej 16).

Gartneri. (Skovby Tværvej 23) Bolig i røde sten og røde tegl. Vest herfor et ældre hvidkalket hus m. cementtagsten, samt diverse tilbygninger.

Ledstolpe-sten. I den nordlige vejkant, ca 700 meter øst for byen en ledsten, formentlig på oprindelig plads.

Udskiftningshegn. De bevarede hegn og de gamle vejforløb afspejler den yderst regelmæssige stjerneudskiftning. Kun et enkelt af hegnene har på en kortere strækning bevaret de stynede pile. Øst for Skovby Mølle en markant række bornholmsk røn langs vejen.

Farnæs Skov. Ved udskiftningen var området nord for vejen mellem Havnsø og Sortsø dækket af skov, der opdeltes i lange parceller. Skoven blev imidlertid ryddet til sin omtrentlige nuværende udstrækning før 1848, og der blev efterhånden oprettet husmandssteder på byens gamle skovjord. Således opførte lokalhistorikeren Chri-

stian Olsen i 1907 det statelige „Farnæs“ og i 1940 sin aftægtsbolig her: „Farnæs“ (Farnæsvej 6). Stuehus (1907), tydeligvis inspireret af „Liselund“ på Møn. Hvidkalket med stråtag. I syd en overdækket terrasse med fire træsjøler. I nord en bagbygning. Her et overdækket indgangsparti båret af to træsjøler. Avlsbygninger i to længer. Gulkalkede med eternittag. Bag disse, hønsehuse m.m. i kløvet granit. I haven en mægtig stenhøj. Aftægtshuset (Farnæsvej 4), i gulkalket puds og røde tegl. Mindre bagbygning.

Agernvænge. Kronens skovforvaltning påbød 1746 indretning af 25 indhegnede agernhaver til opelskning af skovtræer, blandt disse et „op mod Sortsøe og Schoubye mark gierde“ på 6,3 ha. Agernhaven oprettedes 1748, og er siden bevaret som fredsskov.

Forsamlingshus. (Skovbyvej 16) Midt mellem Skovby og Gundslev et stort forsamlingshus i to etager. Over indgangen står 1908 -42. Bag dette en bagbygning med forsamlingshus-sal. Bygningerne i gulmalet puds. Forbygningen med røde tegl og bagbygningen med eternitskiffer. Øst for forsamlingshuset ligger et idrætsanlæg.

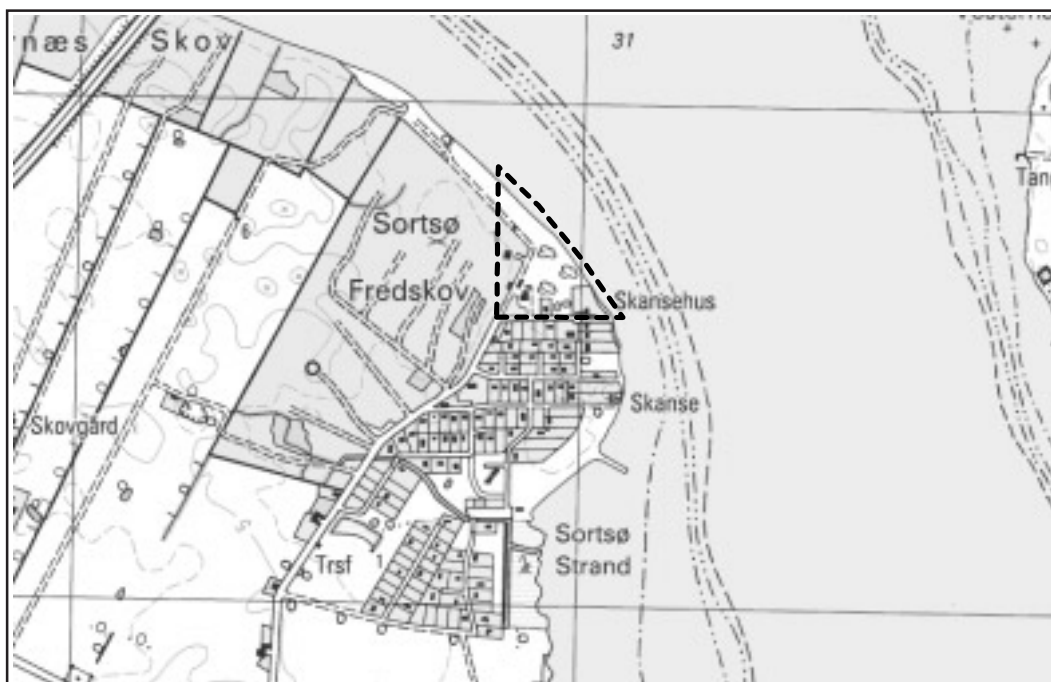
Fortidsminder. I Farnæs Skov findes fem fredede fortidsminder, og på de dyrkede marker er der registreret en halv snes overpløjede gravhøje. Sydøst for Skovby Mølle ligger en fredet jættestue, „Enehøj“, og nordvest for møllen er der registreret en overpløjet to-kamret jættestue.

Forsamlingshuset

Sårbarhed Skovby landsby er sårbar over for væsentlige ændringer i byens struktur, og bygningerne er sårbare over for forfald, nedrivning og væsentlige ændringer af arkitektur og omgivelser. Byens markante beliggenhed i terrænet er sårbar over for bebyggelse og slørende tilplantning. Landskabet omkring byen og det inddæmmede Skovby Nor er sårbart over for væsentlige ændringer af vejforløb og yderligere rydning af hegn. Fortidsminderne i skoven er sårbare over for tilgroning og maskinel skovdrift. De øvrige arkæologiske levn er sårbare over for terrænændringer og dybdepløjning.

375-38 Sortsø Badehotel

VED ÅRHUNDREDESKIFTET opstod en mindre bebyggelse ved Sortsø Strand. Det ældste hus synes at være „Skansehuset“ (Bøgevænget 7) fra 1896.

Jens Adamsen, der var fisker og samtidig drev et lille landbrug, opførte (1910) Sortsø Badehotel som en tilbygning til sit stuehus. Samtidig blev der opført en skovpavillon i den tilgrænsende skovkant. I skoven lå desuden - et nu forsvundet - teltformet og stråttækt ishus over en gravet grube. I 1935 overtog datteren Helga og hendes mand Peter Christiansen („Åle-Peter“, sognerådsformand i Gundslev 1941-62) driften af badehotellet. 1960 solgte de badehotellet og byggede et lille hus (Bøgevænget 5) ved siden af hotellet.

Dyrlæge David Knudsen, der siden 1947 ejede Skansehuset, købte badehotellet (o. 1965) og drev det som restaurant indtil 1967, hvorefter bygningen anvendtes som lager for hans virksomhed „Sortsø Forlagsservice“. Senere blev hotellet omdannet til tre lejligheder.

Gundslev Sogns og Omegns Fugleskydningsselskab, der havde holdt fugleskydning ved badehotellet siden dets oprettelse, måtte i 1965 flytte til Skovbyholm.

O. 1965 etablerede David Knudsen en campingplads ved hotellet. To gamle staldbygninger blev indrettet til hhv butik/bad og bestyrerbolig, mens den gamle pavillon anvendtes som fælleshus for campisterne. Campingpladsen blev nedlagt 1967.

Badehotellet er nylig restaureret og fremtræder stort set, som da det blev bygget. Den væsentligste forskel er, at bygningen tidligere var hvid med gult omkring vinduerne. Nu er det omvendt. Desuden er husets to hvide træskorstene (der kun var til pynt) væk, og en træveranda på 1. sal er nu en lukket kvist.

Syd for „Skansehuset“ blev der i 1930-erne bygget enkelte sommerhuse, og i 1960-erne gennemførtes en udstykning af det nuværende sommerhusområde: Sortsø Skanse.

Badehotellet. (Bøgevænget 1 - 3). Mod nord et lavt hus. I syd en tværbygning (1910) i to etager med glasveranda i sydfacaden. Alt gulmalet med hvidt omkring vinduerne, og med røde tegl.

Bagbygning. Pudset, hvidmalet hus med eternittag, tidligere vaskehus m.m., nu indrettet til lejlighed.

Badehotellets have. Parkagtigt haveanlæg med plæner og store træer: Bøg, rødbøg, platan, spidsløn, hængeask og kastanie. Haven omgivet af navr-hæk og med stor trælåge mod Bøgevænget.

Badehotellets træpavillon. I skoven, nord for badehotellet og med udsigt over vandet en nu hvid- og blåmalet træpavillon med store vinduer og terrasse (restaureret 1999).

Campingpladsens bygninger. Vest for badehotellet en ældre, muret staldbygning med bliktag, der har været anvendt til butik og bad. Overfor denne en gasbetonbygning med eternittag fra 1965, der har været bestyrerbolig.

Øvrige bygninger. (Bøgevænget 5). Lille rødstenshus med tag af eternitskiffer, bygget 1960 som aftægtsbolig af Helga og Peter Christiansen. (Bøgevænget 7), gulstenshus med røde tegl fra 1896, nu gulmalet. Nyere tilbygning i vest.

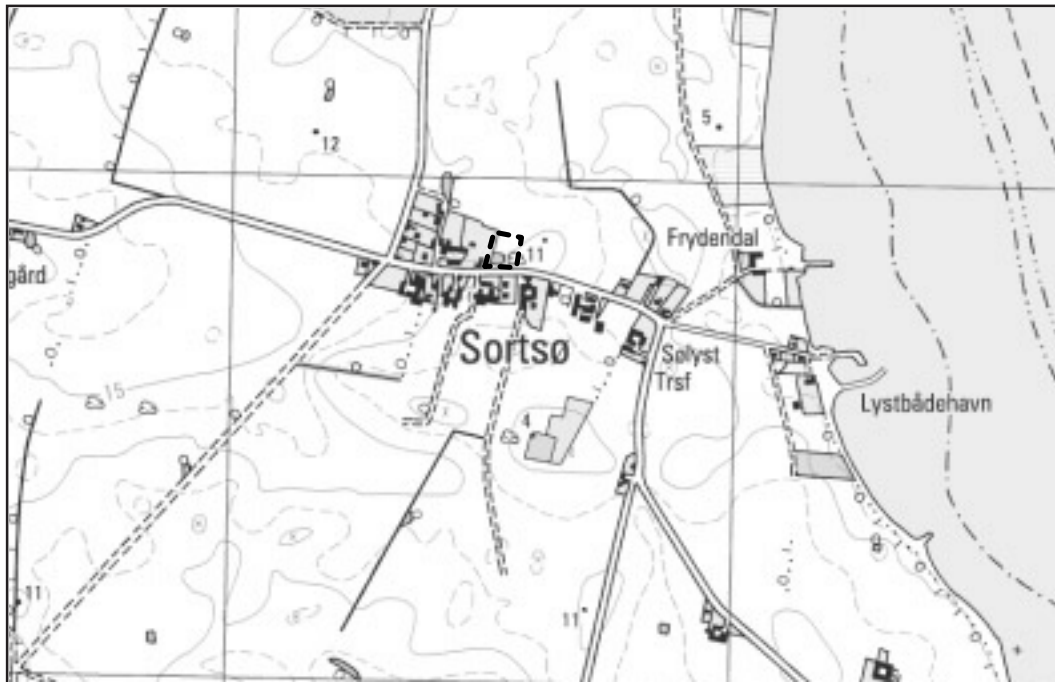
Mole. Øst for Bøgevænget 7 fører en offentlig sti til stranden. Her en stensat mole til den bro, der anvendtes af badehotellets sejlene gæster.

Badehotellet

Sårbarhed Bygningerne er sårbare over for væsentlige ændringer af arkitektur og omgivelser. Haveanlægget er sårbart over for forfald og væsentlige ændringer af sine oprindelige elementer.

375-39 Grundlovstræet ved Sortsø Gadekær

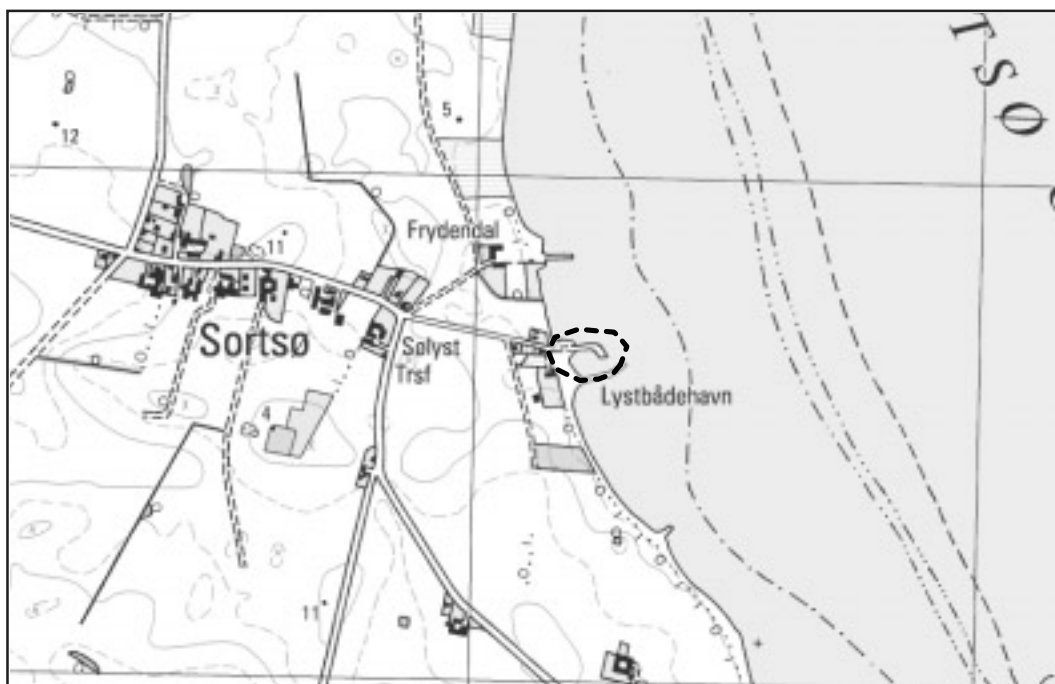
GRUNDLOVSÆNDRINGEN, der i 1915 gav kvinderne valgret, er på Falster markeret ved plantning af „kvinde-ege“ i Horbelev og Nørre Ørslev. I Sortsø tog gård-ejer John Hansen initiativ til plantning af en bøg ved gadekæret skråt over for gården (Sortsøvej 33). Senere opsatte hans søn Laurits Hansen en mindesten ved træet.

Grundlovstræ. Ved gadekæret, nordøstligst i Sortsø en bredkronet bøg, ved roden omgivet af en stenkreds. Mod vejen en sten med bronzebogstaver: „5 juni 1915“, opsat o. 1960.

Gadekær og gadejord. Stærkt reguleret gadekær med cementsatte kanter og rækværk mod syd, omgivet af et større græsklædt areal.

Sårbarhed Grundlovstræet er sårbart over for gravning i et område, der svarer til kronens projektion. Gadekær og gadejord er sårbare over for tilgroning og manglende vedligeholdelse

375-40 „Sukkerbroen“ ved Sortsø

SUKKERFABRIKKEN i Nykøbing F udbyggede en række broer langs Guldborgsund og Grønsund, hvorfra der 1885-1960 blev udskibet roer.

Ved broerne blev der bygget vejerboder så roerne kunne blive vejret inden udskibningen. Sådanne vejerboder er bevaret ved Vålse Vig (375-8) og ved Vennerslund (375-28). Ligesom ved Sortsø er andre roebroer omdannet til mindre lystbådehavne. I dette tilfælde er det nylig sket ved at bygge en dækmole syd for den gamle mole.

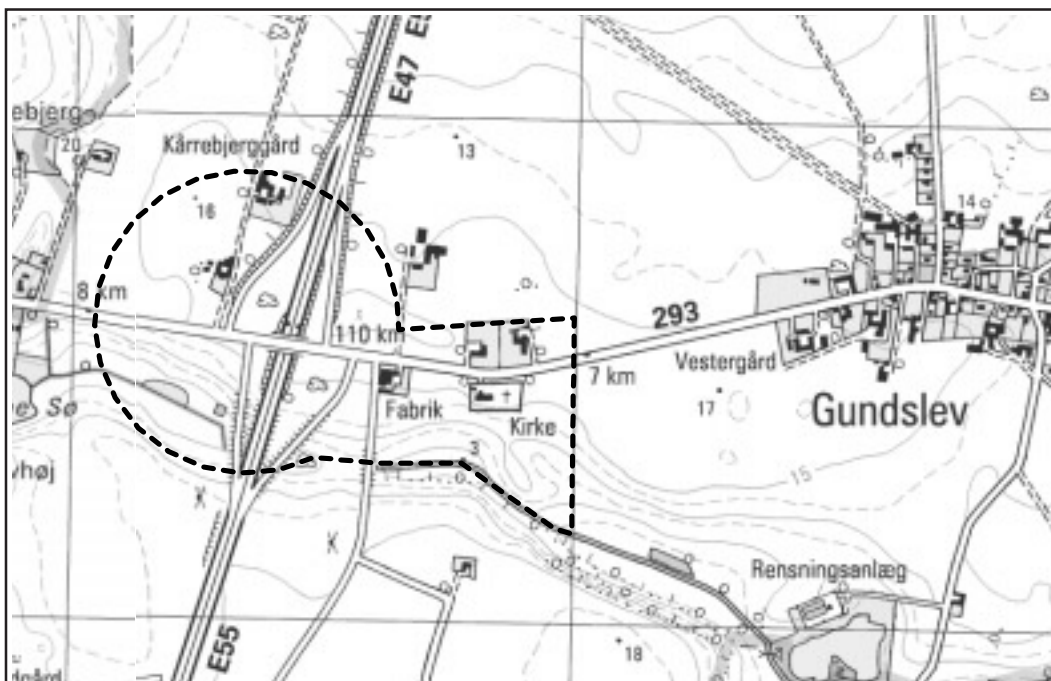
Mole. Stenklædt mole, der i øst ender i en bred, bolværkskantet havneplads.

Klubhus. I NV hjørnet af havnepladsen et hvidmalet træskur med paptag opført 1988 på vejerbodens høje betonfundament.

Brovægt. På vejerbodens sydside ses endnu spor af brovægten i asfaltbelægningen.

Sårbarhed Molen er sårbar over for forfald og væsentlige ændringer.

375-41 Gundslev „Gammelby“, Gundslev Kirke, Gundslev Mejeri, Gundslev Skole og Gundslev Alderdomshjem

NØRRE ALSLEV KOMMUNE kendetegnes ved sine mange fritliggende kirker: Nørre Vedby, Kippinge, Stadager og Ønslev, der ligesom Gundslev, ligger isolerede efter, at landsbyen er flyttet eller opslugt af en hovedgård.

Ved Gundslev blev der ved anlæggelsen af motorvejen fundet en boplads med 11 hustomter ved „Hampegård“, knap 400 m vest for kirken. Denne bebyggelse dateres til perioden 1100 - 1300, og bebyggelsen må efter 1300 være flyttet til Gundslev o. 800 m øst for kirken.

Området omkring kirken har gennem det sidste århundrede tiltrukket en række fælles institutioner: Mejeri, skole og alderdomshjem. Utvivlsomt resultatet af politiske kompromiser i sognerådet.

Gammelbyen. Delvist udgravet landsby ved „Hampegård“, i vejudfletningen, vest for motorvejen.

Kirken. Rødkalket, romansk kirke med sengotisk tårn. Kirkegården omgivet af et kirkegårdsdige af kløvede sten i cement. Vest for kirken et nyere kapel.

Gundslev Mejeri. (Stubbekøbingvej 16). Andelsmejeriet „Nutiden“ blev etableret 1889 og nedlagt 1975. De eksisterende bygninger er fra 1935-36: Mejeribygning med større bagbygninger og fladt tag. Skorsten bevaret, men afkortet. Bag mejeriet et langt baghus med eternittag.

Mejeribestyrerboligen ligger øst for mejeriet. Den er i to etager, med lav rejsning og eternittag. Alt murværk i alle bygningerne er i røde sten.

Gundslev Skole. (Stubbekøbingvej 39) Lang, nu rødmalet, bygning med røde tegl. Mindre, rødmalet bagbygning med bliktag. Skolen, der nu er indrettet til beboelse, er opført 1890 og nedlagt 1972. Den er formentlig placeret her - og ikke i Gundslev - af hensyn til børnene fra Skerne.

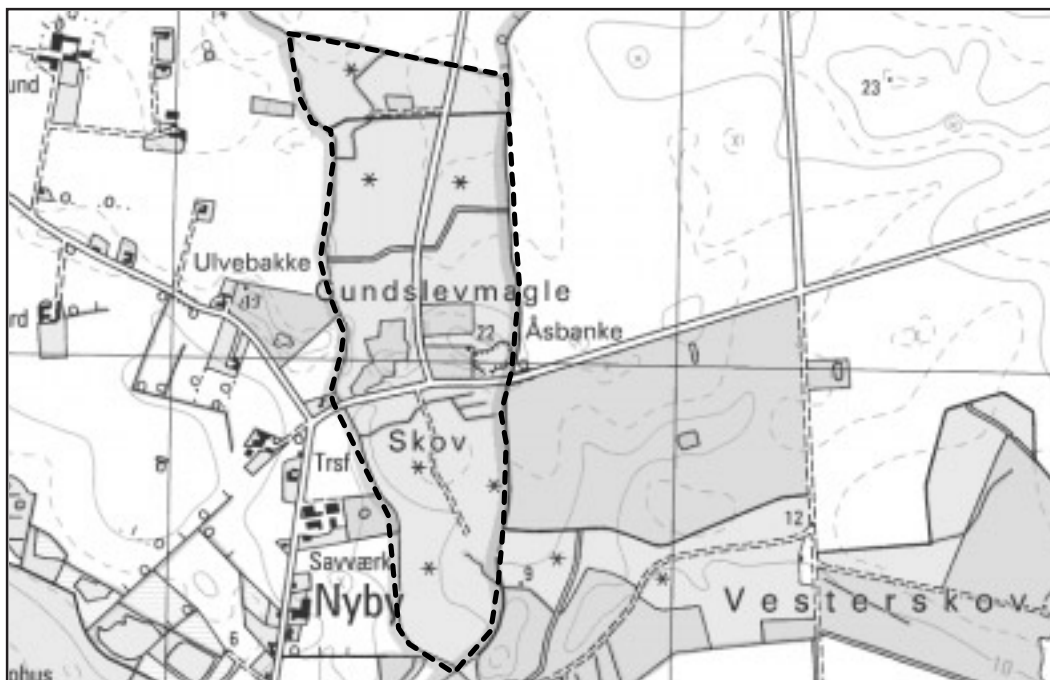
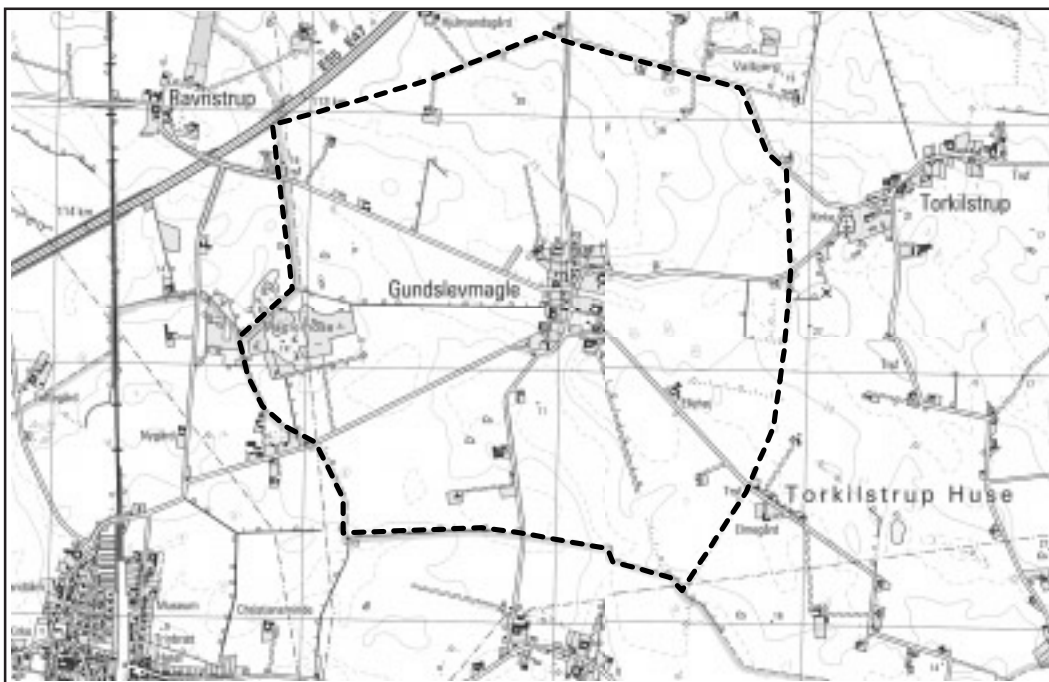
Gundslev Alderdomshjem. (Stubbekøbingvej 41). Lang værelsesfløj med udnyttet tagetage. I bageste del en vinkelfløj med spisesal. Bag denne, køkkenfløj og en bolig. Alt i røde sten og røde tegl. Et lille baghus med garage er ligeledes i røde sten, men har fladt tag. Alderdomshjemmet er opført 1954. Det blev nedlagt 1989 og er nu „Datalogisk kursuscenter“.

Gundslev Mejeri

Sårbarhed Evt. bevarede rester af Gammelbyen er sårbare over for terrænændringer, dybdepløjning og dræning. Den fritliggende kirke er sårbare over for slørende bebyggelse og tilplantning samt væsentlige strukturelle ændringer af det omgivende landskab. Mejeriet, skolen og alderdomshjemmet er sårbare over for forfald/ nedrivning samt væsentlige ændringer af arkitektur og omgivelser.

375-42 A - B Gundslevmagle landsby og Gundslevmagle Skov

GUNDSLEVMAGLE er en yderst regulær vejfor-teby med en usædvanlig bred forte. De to parallelle gårdrækker adskilles af en markant dal, og i modsætning til andre byer af lignende type ligger haverne ind mod fortén.

I middelalderen var kronen byens største jordejer, og i 1662 ejede kronen 15 af byens 21 gårde. De resterende to gårde tilhørte gejstlige institutioner.

Ved krongodssalget i 1766 kom byen under Stangerup Gods, men tyve år senere erhvervede bønderne ejendomsretten til deres gårde.

Udskiftningen skete så sent som 1807, men til gengæld blev den vellykket: En stor regulær stjerneudskiftning omgivet af en krans af blokke med udflyttede gårde. I byens nordlige del er den gamle forte delvist bebygget.

Til byen hører Gundlevmagle Skov (375-42B), der endnu fremtræder som en parcel-opdelt bondeskov.

375-42 A Gundslevmagle landsby:

Gårde. Af byens 11 bevarede gårde ligger de 6 i vestlige og 5 i østlige gådrække (beskrives nedenfor fra nord mod syd). Ni af gårdene synes at ligge på oprindelig plads. To flyttede gårde (Blichersvej 9 og 16) bryder den regelmæssige struktur i nordlige del af gådrækkerne.

Vestre gådrække:

(Blichersvej 12). Ældre, gulkalket stuehus og to avlsbygninger. Den ene i gulkalket bindingsværk, den anden i gule sten. Alle med eternittag.

(Blichersvej 16). Ældre, hvidkalket stuehus i bindingsværk og med røde tegl. To hvidkalkede avlsbygninger i hhv mursten og lecablokke. Begge med eternittag.

(Ravnstrupvej 2). Ældre, gulkalket stuehus i bindingsværk. Af avlsbygningerne er den søndre længe, samt sydlige halvdel af vestlængen bevaret. Førstnævnte i gulkalket bindingsværk. Sidstnævnte gul- og hvidkalket og delvist i bindingsværk. Alle bygninger har eternittag.

(Gundslevmaglevej 23). Stuehus fra 1930 i røde sten og med rødbrune, glaserede tegl. Avlsbygninger i tre længer fra o. 1950. Alle gulkalkede og med røde tegl.

(Gundslevmaglevej 21). Ældre, hvidkalket stuehus med røde tegl. Avlsbygninger i tre længer, alle i hvid- og gulkalket bindingsværk og med eternit- og bliktag.

(Gundslevmaglevej 17). Stuehus brændt i 1983. Af avlsbygningerne er østre og nordlige længe bevaret. Dels i gule sten, dels i ældre, hvidkalket bindingsværk.

Østre gådrække:

(Blichersvej 9). Nyere, pudset stuehus med røde tegl. Avlsbygninger i to længer, begge hvidkalkede og med hhv eternit- og bliktag.

(Torkilstrupvej 4). Ældre, hvidkalket stuehus med sort letmetaltag. I syd en enkelt avlsbygning i gasbeton og med eternittag.

(Gundslevmaglevej 6). Nyere stuehus i røde sten og røde tegl. To gulkalkede avlsbygninger med eternittag.

(Gundslevmagle Skovvej 1). Ældre, hvidkalket stuehus i bindingsværk og røde tegl. Avlsbygninger i to længer. Begge i gule sten. Den ene forlænget med nyere letmetalslade.

(Gundslevmagle Skovvej 2). Ældre, gulkalket stuehus i bindingsværk. Avlsbygninger i tre længer, dels i gule sten, dels i gulkalket bindingsværk. Alt med eternittag.

Huse. Gundslevmagle har en række ældre, velbevarede huse:

(Ravnstrupvej 1) Rødbunt bindingsværkshus med stråtag. Udhus med eternittag. Her boede Gundslevmagles sidste skomager, der samtidig var barber.

(Blichersvej 14) Hvidkalket hus med overkalket bindingsværk. Eternittag. Nyere tilbygning.

(Torkilstrupvej 2) Gulkalket hus med overtjæret bindingsværk. Eternittag.

Aftægtshuse.

(Torkilstrupvej 3) I røde sten og sorte, glaserede tegl. Bagbygning ligeledes i røde sten og cementtagsten. Aftægtshus til gården matr.nr. 5.

(Blichersvej 7) Hvidkalket hus med gulkalkede cementdekorationer og røde tegl. Hvidkalket baghus med eternittag.

(Gundslevmaglevej 15). Hvidkalket hus med cementtagsten.

Smedjer.

(Gundslevmaglevej 10) Ældre hvidkalket stuehus med tjæret bindingsværk og stråtag. Overfor ligger smedjen: En lang gulstenslænge med eternittag. Smedjen nedlagt (o. 1965).

(Blichersvej 5). Stuehus med smedje syd herfor. Alt i gule sten og eternittag. Smedjen dateret 1952, nedlagt o. 1980.

Høker. (Gundslevmaglevej 8) Langt, rødmalet hus med røde tegl. Indtil sidst i 30'erne købmandsforretning. I kælderen var et mindre forsamlingslokale, der kunne anvendes ved vælgermøder o.lign.

Brugs. (Blichersvej 15). Gulstensbygning på hjørnet af Blichersvej/Torkilstrupvej. Bagbygning med høj kælder, ligeledes i gule sten. Begge bygninger har røde tegl. Brugsen nedlagt o. 1970, men fortsatte nogle år som købmand.

Slagter. (Blichersvej 13). Vinkelbygget, hvidkalket hus med ondulinetag. Her virkede indtil o.1985 byens slagter.

Øltapper. (Gundslevmaglevej 27) Rødmalet murstenshus på høj sokkel. Eternittag. Kælderen blev i århundredets begyndelse anvendt af øltapper Jørgensen.

Gadekær. "Gadestøvlen" (Mellem Torkilstrupvej 1 og 3) Stensat gadekær med stakit mod vej. "Nystøvlen" (i haven til Gundslevmagle Skovvej 1). Byens andet gadekær "Ny-støvlen" har en overgang været fyldt op, men er nylig genoprenset og forsynet med stensat kant.

Bybrønd. (i kant af have, Gundslevmaglevej 25). Gammel brønd med stor, rødmalet pumpe.

Mindesten. (Mellem Torkilstrupvej 2 og 4). En høj sten med indskriften: MINDE OM SELVEJERKØBET I GUNDSLEV MAGLE 1786. REJST 1948. Omkranset af

18 mindre sten med navnene på de forskellige gårdes ejere ved købet 1786. På pladsen ved mindestenen stod indtil o. 1960 byens sprøjtehus.

Hegn. Gundslevmagle har bevaret en del af stjerneudskiftningens hegn. I hegnet mod Maglemose er en halv snes stynede popler bevaret.

Maglemose. I ejerlavets vestlige kant ligger en stribe enge og et tilgroet moseområde med gamle tørvegrave. Området kranset af levende hegn med mange stynede pil og poppel. De oprindelige hegn mellem de enkelte engparceller er i nogen udstrækning bevaret.

Jernaldergravplads. Nordvest for Torkilstrup Huse er der fundet jernaldergrave.

Transformatortårn. På Ravnstrupvej, nær motorvejen, en grå metal-transformator (Ravnstrup 2199).

375-42 B Gundslevmagle Skov

Gundslevmagle Skov er en parcelopdelt bondeskov i det relativt kuperede terræn i ejerlavets SØ-lige hjørne. Den artsrige og frodige skov fremtræder fortsat med bevoksninger, der tydeligt afspejler parcellskovstrukturen. I skoven ligger grusgraven Åsbanke.

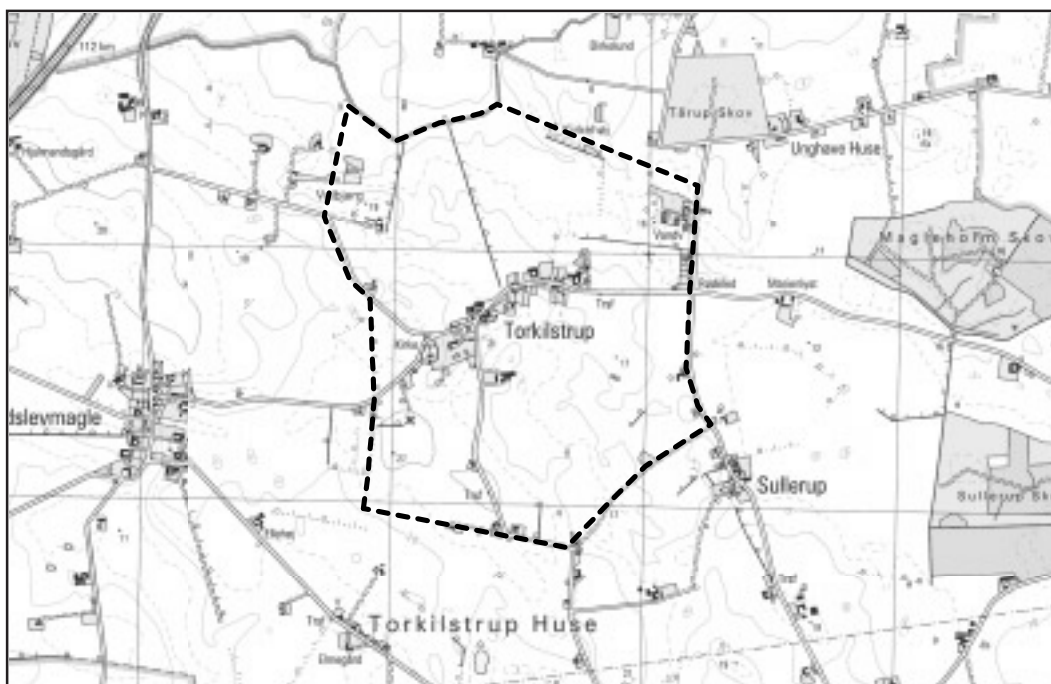
Gundslevmagle Skov (Gundslevmagle Skovvej) Har form som et pølseformet vedhæng til ejerlavet. Midt gennem skoven går Gundslevmagle Skovvej, der ligesom skovvejen syd for Åsbankevej, har talrige stikveje ind i skoven.

Grusgraven i Åsbanke (Åsbankevej). Midt i skovens østlige kant en større grusgrav med mange mindre smågrave.

Oldtidsgrave. Ved opdyrkning af området nord for skoven blev der sløjft o. 30 gravhøje og oldtidsgrave. Det må formodes, at der også findes grave i den tilbageværende skov.

Sårbarhed Gundslevmagles enestående byanlæg med sin usædvanligt store forte og sin skarpe afgrænsning mod det åbne land er sårbar over for bebyggelse, der bryder gårdrækkernes regulære struktur. Landsbyen er sårbar over for væsentlige ændringer i byens struktur samt slørende byggeri og tilplantning. Bygningerne er sårbare over for forfald, nedrivning og væsentlige ændringer af arkitektur og omgivelser. Det omgivende landskab er sårbart over for yderligere rydning af hegn og Maglemose er sårbar over for tilgroning. Gundslevmagle Skov og grusgrav er sårbare over for driftsformer, der vil slette skovens karakter af parcellskov og grusgravens karakter af fælles ressourceområde. De arkæologiske levn er sårbare over for terrænændringer, dybdepløjning, dræning og maskinel skovdrift.

375-43 Torkilstrup landsby

TORKILSTRUP tilhører den store gruppe af „torper“, der opstod i årene 1000 - 1250 ved udflytning fra eksisterende landsbyer. Nørre Alslev Kommune har femten sådanne torp-byer, hvis endelser i tidens løb er blevet til -rup og -trup. Torkilstrup betyder således „Torkils udflytterby“.

Torkilstrup Kirkes ældste del er fra sidste halvdel af 1100-tallet, og kirken er placeret nær grænsen til „moder-byen“ Gundslevmagle.

Omkring 1250 ejede en enkelt mand mere end halvdelen af landsbyen. Heri ses begyndelsen til den lille herregård „Torkilstrupgård“, der dog først nævnes i 1452. Den brændte 1662, men dele af voldgraven er endnu bevaret.

Efter 1662 ejede Kronen alle byens gårde. Ved krongodssalget 1766 kom Torkilstrup under Skørringe.

Byen har en fint bevaret struktur og er et godt eksempel på en „uregelmæssig vejby“, mens nabobyen Gundslevmagle (se 375-42A) er et skoleeksempel på en stærkt reguleret „vejforteby“.

Torkilstrup har bevaret tre markante 1700-talsbygninger: Rytterskolen, Præstegården og Stubmøllen, hvoraf de to sidstnævnte er bygningsfredede.

Den oprindelige „vejby“:

Kirke. Lang, lav og hvidkalket kirke („Lange Maren“) opført af kløvet kamp og

kridt, med røde tagsten. Kirkegården heget af gærde af kløvede sten i cement. På kirkegården et nyere kapel.

Præstegård. (Torkilstrupvej 14) Lang bindingsværksbygning med kort tværfløj i øst. Bygget 1763, og gennemgribende restaureret i 1909. I syd dele af en yngre avlsbygning. Alt hvidkalket og med stråtag. Præstegården blev fredet 1950. Stor præstegårdshave med kastanieallé og damme. Mod vej en mindesten (rejst 1889):

„DIGTEREN
B.S. INGEMANN
FØDTES HER
I TORKILSTRUP 28. MAJ 1789“

Nær kirkegårdsmuren en mindesten (rejst 1946) over en frihedskæmper, søn af daværende sognepræst:

„BEBOERE I TORKILSTRUP-LILLEBRÆNDE
REJSTE DENNE STEN FOR
EBBE RØRDAM
FØDT I HVILSAGER 10.1.1925
FALDEN FOR SIT LAND 16.3.1945“

Tre gårde. Tre af gårdene ligger på deres oprindelige plads, ligesom præstegården. Alle gårdene i byen har bevaret deres gamle, trelængede avlsbygninger. (Torkilstrupvej 20). Stuehus i gule sten. Avlsbygninger i tre længer, ligeledes i gule sten. Alt med røde tegl. Desuden en række nyere svinestalde i gule sten og med eternittag.

(Torkilstrupvej 15). Stuehus på høj sokkel i kløvede marksten og hvidkalket mur med elegante kviste. Avlsbygninger i tre længer, delvist i bindingsværk og med eternittag.

Torkilstrup Mølle

(Torkilstrupvej 21). Stuehus i røde og gule sten og med skiffertag. Avlsbygninger i tre længer, delvist i bindingsværk, delvist i gule sten og med eternittag.

Torkilstrupgårds voldgrav. Bag den nuværende gård (Torkilstrupvej 21) er der bevaret en rest af den middelalderlige gårds voldgrav.

Haver, træer og markhegn. Mange velholdte haver med hække, alléer og fritstående træer. Ved bygaden står to bemærkelsesværdige, gamle asketræer, der tidligere har været stynet - formentlig for at levere skafter til forskelligt håndværktøj. Træerne står ved præstegårdens indkørsel (Torkilstrupvej 14), overfor smedjen og overfor en af gårdene (Torkilstrupvej 20). Enkelte af de gamle markhegn er bevaret. Det mest markante på et langt jorddige nord for byen.

Rytterskolen. (Torkilstrupvej 19) Hvidkalket hus med eternittag, opført 1722 og senere tilbygget. Rytterskoletavlen mangler.

Nyere skole. (Torkilstrupvej 22). Stor lærerbolig i vest og skolefløj i øst. Mellem disse en skolegård med en gammel lind. Skolegården afgrænses mod vej af mur og store murpiller. Alt opført i røde sten og sortglaserede tegl i 1912. Skolen nedlagt 1972. Begge bygninger nu indrettet til beboelse. Bagbygning i røde sten med fladt tag. På byens „degnejord“, øst for præstegården ligger et hus (Torkilstrup Huse 2), der er bygget i samme materialer som skolen, formentlig lærerbolig.

Gadekær. (Øst for Torkilstrupvej 15). Gadekær, delvist med cementkanter. Byens gamle gadekær, der lå ved skolen (Torkilstrupvej 22) er for ikke særlig længe siden blevet fyldt op og fremtræder nu som et græsareal.

Smedje. (Torkilstrupvej 7). Langt stuehus med frontspids i røde sten og med røde tegl. I vest sammenbygget med en lang, hvidkalket smedje med cementtagsten.

Torkilstrup Frostbox. (Torkilstrupvej 18). Lille rødstenshus med røde tegl, nu indtaget som beboelse.

Torkilstrup Mølle. (Torkilstrupvej 10 A) Stubmølle nævnt første gang 1655, ombygget 1743, beklædt med sorttjæret spån. Fredet 1959. På landsplan er blot 10 stubmøller - bl.a. Torkilstrup mølle - bevaret på deres oprindelige plads.

Bageri. (Torkilstrupvej 10). Stuehuset nedrevet. Bageribygningen er nu beboelse og bagbygningen autopladeværksted. Disse bygninger i gulkalket puds. Forhuset har eternittag og baghuset har røde tegl.

Brugs. (Torkilstrupvej 32). Lang gulstensbygning med frontspids, butiksruder i vestenden. Stor bagbygning, ligeledes i gule sten. Alt med røde tegl. I forlængelse af bagbygningen et lavere baghus med bliktag. Brugsen blev nedlagt 1972, men fungerede som købmandsforretning til 1989.

Snedkerværksted. (Torkilstrupvej 26). Langt, nu vandskuret hus med eternittag. Bagbygning i gule sten og med bliktag.

To transformatorer. Øst for byen en gulmalet transformator med røde tegl (Torkilstrup 2038). Syd for byen en, ligeledes gulmalet transformator med fladt tag (Torkilstrup Huse 2036).

„Rødeled“:

Byvæksten i dette århundrede er fortrinsvis foregået lidt øst for den gamle „vejby“. Ved „Rødeled“, der formentlig må være et af byens gamle led findes en markant bebyggelse, der fremtræder som en husrække omkring forsamlingshuset fra 1903. Bebyggelsen domineres af villaer fra århundredeskiftet, formentlig bygget af ældre landmænd, som aftægtshuse.

Forsamlingshus. (Lillebrændevej 60) Lang bygning med tværfløj i midten. Fritliggende baghus. Alt pudset, gul- og hvidmalet og med eternittag. Facadefelt i cement: „Forsamlingshus 1903“.

Fire villaer. (Lillebrændevej 50, 52, 62 og 66). Alle med frontspids og i røde sten og alle med et stort baghus. De to sidstnævnte huse har bevaret de oprindelige tegltage. Hhv. sorte, glaserede og røde tegl.

Købmand. (Lillebrændevej 70). Højt, nu gulmalet hus med gulmalet baghus. Begge med røde tegl. Købmandsforretningen nedlagt o. 1985 og huset indrettet til beboelse.

Jordemoderhus. (Lillebrændevej 56) Lille gulmalet hus med røde cementtagsten.

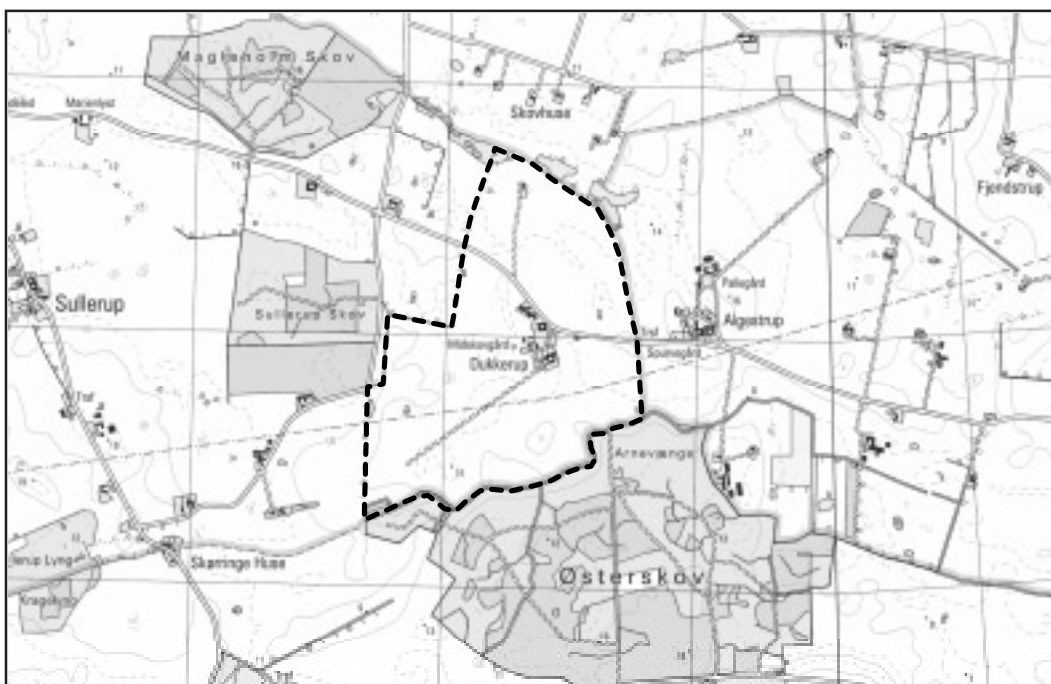
Vandværk. (Lillebrændevej 58) Opført 1941 i røde mursten og røde tegl.

Villaen ved Forsamlingshuset

Sårbarhed Torkilstrup landsby er sårbar over for væsentlige ændringer i byens struktur, og bygningerne er sårbare over for forfald, nedrivninger og væsentlige ændringer af arkitektur og omgivelser. De endnu bevarede, ubebyggede tomter efter udflyttede gårde er sårbare over for bebyggelse og slørende tilplantning. De gamle stynede aske ved bygaden er sårbare over for gravning i et område, der svarer til kronens projektion. Byens visuelle fremtræden er sårbar over for ny bebyggelse og slørende tilplantning. Landskabet i øvrigt sårbart over for yderligere rydning af levende hegn.

375-44 Dukkerup

BEMÆRKESESVÆRDIGT for Dukkerup er den lille torp-landsbys stabilitet med tre gårde og et par huse gennem hele landsbyens kendte historie. Byens nordligste gård (matr.nr. 1) er dog, engang sidst i 1800-tallet, blevet delt (matr. 1 a og 1 c)

På grund af byens centrale placering i sit ejerlav og det lille antal gårde var det muligt at foretage udskiftningen sådan, at udflytning var unødvendig. Derfor har tre gårde utvivlsomt ligget på samme plads siden tidlig middelalder.

Byen kom ved krongodsauktionen til Skørringe, og først i slutningen af 1800-tallet blev Dukkerups bønder og husmænd selvejere.

De tre oprindelige gårde.

Matr. 1 a. (Dukkerupvej 8). Gulkalket stuehus med røde tegl. Avlsbygninger i tre længer. Alt gulkalket med tag af eternit og blik.

Midskovgård, matr. 2 (Dukkerupvej 14). Stuehus (1903) i gule sten. Avlsbygninger i tre længer, ligeledes i gule sten. Alt med eternittag.

Dukkerupgård, matr. 3. (Dukkerupvej 12) Stuehus i røde sten. Avlsbygninger i tre længer. Den ene i bindingsværk, de to andre i gule sten. Alt med eternittag.

Nyere gård og huse.

Matr. 1c. (Dukkerupvej 6) Nyere stuehus i gule sten med eternittag. Avlsbygninger i to længer: Hvidkalket mur- og lecavægge med eternittag.

(Dukkerupvej 10) Nyt parcelhus i røde sten og cementtagsten.

(Dukkerupvej 16) Beboelse (1903) og baghus i gule sten og cementtagsten. Opført som aftægtsbolig af daværende ejer af matr. 3.

(Dukkerupvej 5) Vinkelbygget, hvidpudset husmandssted med eternittag.

Gadekær. (Nord for Dukkerupvej 12). Byens gamle gadekær med delviststensatte kanter.

Hegn. Gammelt, levende hegn langs ejerlavets vestlige grænse. Alle øvrige hegn er ryddet.

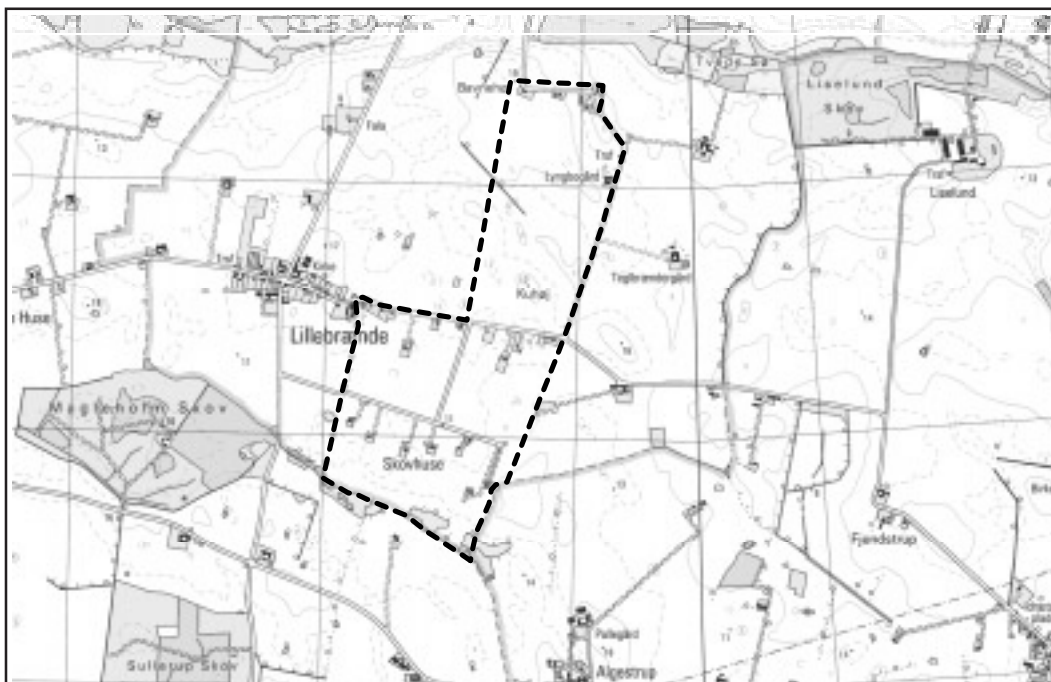
Transformator. Østligst i ejerlavet en gulmalet transformator med fladt tag og i beton. (Dukkerup 2037).

Før blev det bare kalket!

Sårbarhed Dukkerup er sårbar over for ændringer i bebyggelsens struktur og for ny bebyggelse udenfor de nu bebyggede parceller. Bygningerne er sårbare over for forfald, nedrivning og væsentlige ændringer af arkitektur og omgivelser. Det omgivende landskab er sårbart over for yderligere rydning af hegn.

375-45 Husmandskolonien „Skovhuse“ og udstykningen ved Bavnehøj

SYDØST FOR LILLEBRÆNDE ligger husmandskolonien „Skovhuse“ med o. 20 husmandslodder fra udskiftningen i 1803 og nord herfor fem „statshuse“ fra o. 1930. Tilsammen repræsenterer disse bebyggelser næsten 200 års husmands - og landskabs-historie.

Husmandskoloniernes historie er i korthed: Før udskiftningen lå der en lille skov sydøst for Lillebrænde. Den blev ødelagt i 1600-tallet. I århundredets begyndelse kunne skoven producere ager og bog til at føde mellem 510 og 850 svin. I 1682 kunne skoven kun føde 20 svin. Til gengæld var der græsning til 80 kreaturer i skoven, der var forvandlet til overdrev.

1806 hedder det om udskiftningen af overdrevet: „100 tønder land af ringe beskaffenhed blev delt mellem 20 jordløse huse“.

På 1848-kortet danner to rækker husmandslodder en regelmæssig blok SØ for byen: 10 lodder på 5 tønder land i to rækker.

Efter en gårdbrand, ca 1930, blev en mindre koloni på fem „statshuse“ etableret ved Bavnehøj, ca én kilometer nord for „Skovhuse“.

Før krongodssalget i 1766 var få husmænd i byen (1682: to med jord og seks uden). Efter 1766 var der 18 husmænd og i 1844 var der 40. 1903 var der 61 husmænd, heraf 45 med jord.

„Skovhuse“, sydlige række: Omfattede oprindeligt 10 lodder. I 1848 var der huse på de syv. Inden århundredskifter kom der yderligere fire huse til. Hermed var alle lodderne bebyggede.

I første halvdel af dette århundrede forsvandt det ene af husene på den delte parcel med to huse. Og efter 1950 forsvandt endnu to huse ved brand, således at husrækken nu omfatter otte huse. Alle bygget i 1800-tallet, og alle mere eller mindre ombyggede.

„Skovhuse“, nordlige række: Omfattede oprindeligt 10 lodder. I 1848 var der huse på de fire. Inden århundredskiftet kom der endnu tre, og i første halvdel af dette århundrede kom der endnu fem huse, hvoraf flere blev bygget af landarbejdere og håndværkere, der ikke drev landbrug. Husrækken omfatter nu 12 huse langs Teglbærndervej. De fleste ret ombyggede.

Lodder bebygget 1848:

(Teglbærndervej 16): Hvidkalket med tjæret bindingsværk/eternit og hvidkalket længe/eternit.

(Skovhuse 1): Pudset, gråmalet/eternit med vinkelbygget længe i samme materialer.

(Teglbærndervej 28): Nyere stuehus uden avlsbygninger. Lyserødt med røde tegl.

(Teglbærndervej 32): Gulkalket stuehus/røde tegl. Fritliggende længe, gulkalket/eternit.

(Skovhuse 2): Trelænget, hvidkalket ejendom med fritliggende maskinhus. Røde tegl på stuehus, resten med eternit.

(Skovhuse 4): Enlænget, hvid ejendom med eternittag.

(Skovhuse 6): Vinkelbygning. Stuehus vandskuret med røde cementtegl. Staldbygning i mur og kløvet granit med eternittag.

(Del af Skovhuse 10): Hvidkalket vinkelbygning, delvist i bindingsværk. Eternittag. Intet stuehus.

(Skovhuse 14): Stuehus delv. i gule sten, delv. hvidkalket. Hvidkalkede avlsbygninger i vinkel. Alt med eternittag.

Lodder bebygget 1848 - 1900:

(Teglbærndervej 20): Stuehus i røde sten/røde tegl. Ingen avlsbygninger.

(Teglbærndervej 24): Hvidkalket stuehus/røde tegl. Avlsbygninger i to længer/eternit.

(Teglbærndervej 30): Gulmalet stuehus/eternit. Vinkelbygning og udhus i samme materialer.

(Skovhuse 8): Enlænget ejendom. Gul og hvidkalket med eternittag. Fritliggende udhus.

(Skovhuse 10): Hvidkalket, vinkelbygget ejendom med eternittag. Fritliggende udhus.

(Skovhuse 12): Vinkelbygget, ældre ejendom. Hvidkalket med stråtag. En del nyere udhuse.

Lodder bebygget 1900 - 1950:

(Teglbrændervej 18): Fodermesterhus i røde sten/eternit. Ingen avsbygninger.

(Teglbrændervej 22): Hus fra o. 1930, hvidkalket/røde tegl. Ingen avlsbygninger.

(Teglbrændervej 26): Hvidkalket stuehus/røde tegl. Vinkelbygget længe med værksted (opr. malerværksted) fornedet og beboelse foroven/eternit.

(Teglbrændervej 34): Arbejderhus fra 1946, hvidkalket/cementtagsten. Ingen avlsbygninger.

(Teglbrændervej 36): Yngre husmandssted. Hvidkalket stuehus/eternit. Fritliggende længe i samme materialer.

Udstykningen ved Bavnehøj: Kort før 1930 brændte en gård ved „Bavnehøj“ ca. én kilometer nord for „Skovhuse“. Gården (Lyngbyvej 3) blev genopført med et stærkt reduceret jordtilliggende (24 tdl). Den resterende jord blev fordelt til fire statshuse, der hver fik 8 tdl. mens et femte (Lyngbyvej 2) fik 15 tdl. Husmandsstedet Lyngbyvej 8 fremstår bygningsmæssigt som et velbevaret „statshus“. De øvrige er mere eller mindre ombyggede.

Fem „statshuse“ fra o. 1930.

(Lyngbyvej 2): Vandskuret stuehus/røde tegl. Vinkelbygget længe, pudset/eternit.

(Lyngbyvej 4): Pudset, gulmalet stuehus/røde tegl. Fritliggende, hvidkalket længe/eternit.

(Lyngbyvej 6): Stuehus i røde sten/røde tegl. Fritliggende, rødmalet længe/eternit.

(Lyngbyvej 8): Stuehus i røde sten/røde tegl. Fritliggende gulkalket længe med rødmalet trempel. De to bygninger forbundet af en mellembygning.

(Lyngbyvej 10): Pudset, hvidkalket stuehus/eternit. Nyere, fritliggende, vinkelbygget længe i samme materialer.

Gård fra o. 1930.

(Lyngbyvej 3): Pudset, hvidkalket stuehus/røde tegl. Fritliggende gulkalket længe/eternit.

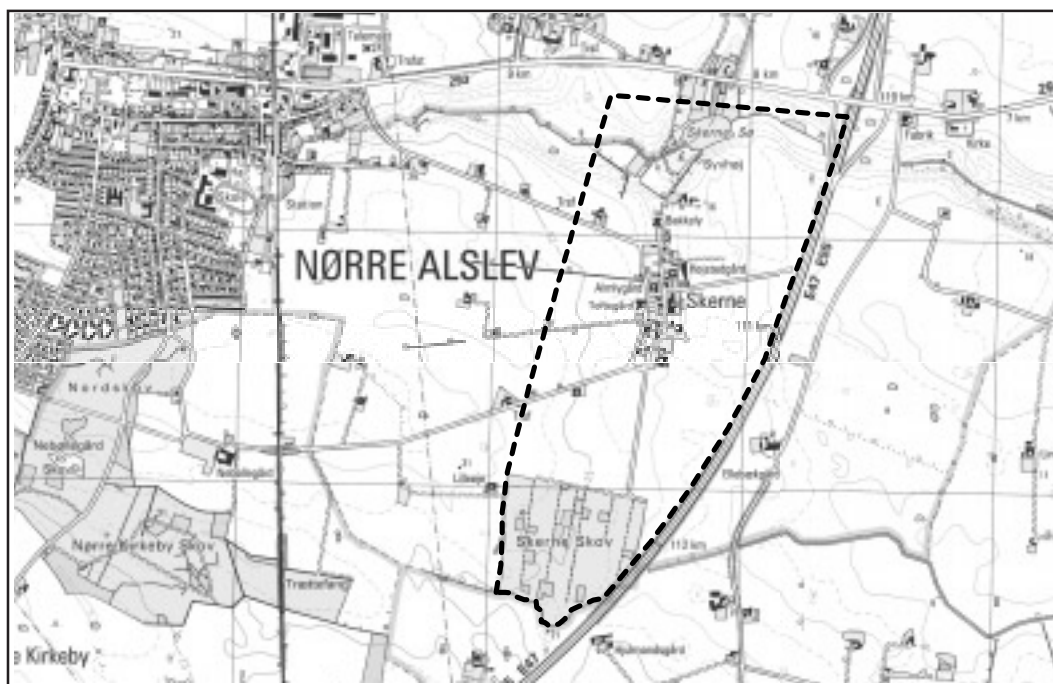
Overpløjede gravhøje. „Bavnehøj“ er én af de ti overpløjede gravhøje der er registreret i den nordligste del af området.

Gårdspladsen på „Baunehøj“

Sårbarhed Husmandslandskabet er sårbart over for strukturelle ændringer i form af ændringer af markgrænser, vejforløb og bebyggelsesstruktur. Bygningerne er sårbare over for væsentlige ændringer af arkitektur og omgivelser. Det omgivende landskab er sårbart over for yderligere rydning af hegn. De overpløjede høje ved “Baunehøj” er sårbare over for terrænændringer, dybdepløjning og dræning.

375-46 Skerne

SKERNE er en velbevaret vejfor-teby, der har bevaret dele af sine gamle ressource-områder: Engene ved Skerne Sø og par-celskoven Borreskov (Skerne Skov). Byen ligger midt i ejerlavet og midt mellem eng og skov. Ved etableringen af motor-vejen i 1980-erne blev byen marginaliseret og en trediedel af jorden afskåret fra landsbyen.

Den danske filmklassiker “Bolettes Brud-færd” er optaget i Skerne.

Bystruktur. En regulær vejfor-teby med et fint helhedspræg og mange velholdte bygninger. Bygaden løber i bunden af en lille dal, der skråner ned mod Skerne Sø. Den gamle landsbys to gådrækker var placeret på dalsiderne og for-ten mellem gådrækkerne har været påfaldende smal.

Vejstruktur. På det jævne terræn bag gårdene lå to „omfartsveje“, hvoraf den vestlige fortsat er offentlig vej. Den østlige delvist bevaret som markveje, hvortil der er stikveje fra bygaden.

Gårde. Ved udskiftningen (1806) blev fire gårde udflyttet, mens 10 blev liggende i byen. Siden er der sket en yderligere udflytning, men fem af gårdene ligger fortsat på deres oprindelige plads:

Bentsensminde (Skerne Gade 15). Stærkt ombygget stuehus i gule sten og med eternittag. Vinkelbyggede avlsbygninger i røde sten. Mod øst nyere avlsbygninger.

Almlygård (Skerne Skovvej 7). Firlænget gård i gule sten med eternittag. Stuehuset har på gårdsiden bevaret sin gamle overkalkede bindingsværksmur.

Højstedgård (Skerne Gade 25). Firlænget gård. Stuehus i røde sten, resten i gule og med eternittag. Fritliggende ældre avlsbygning i nord og nyere lade i syd.

(Skerne Gade 27). Gård i tre længer. Noget ombyggede. Gulmalede med eternittag. Desuden fritliggende længe i gule sten.

(Skerne Gade 29). Firlænget gård. Stuehus i røde sten, resten i gule. Cementtagsten på stuehus, resten med eternit. Desuden en fritliggende gulstensbygning med cementtagsten.

To gårde: Toftegård (Skerne Skovvej 8) og Bakkely (Skerne Gade 1) er flyttet o. 50 meter fra deres oprindelige plads.

Huse. På de udflyttede gårdes plads er der opført en række huse. Blandt disse smedje (Skerne Gade 2) og et hvidkalket fattighus (Skerne Gade 9), med stråtag. Endvidere et nyere tømrerværksted, (Skerne Skovvej 11) og en gulmalet købmandshandel (Skerne Gade 19), der foran det tidligere butikslokale har bevaret stenen med jernringen til tøjring af hest.

Desuden er yderligere bevaret en række ældre bindingsværkshuse (Skerne Gade 6, 11 og 14).

Haver. En række af haverne har bevaret de gamle træbevoksninger.

Gadekær. (Mellem Skerne Gade 10 og 12) et kvadratisk gadekær med cementstøbte kanter.

Enge ved Skerne Sø. Søens sydskråning afgræsses. De gamle engparceller sydvest herfor er under tilgroning . I området er enkelte levende hegn og stynede pile bevaret.

Hegn. Syd for engene er udskiftningshegn og jorddige bevaret. I byens NV-hjørne en række stynede popler. Desuden markante mirabellehegn langs markveje i byen.

Ødekirkegård. På skrænten, nord for Skerne Sø er der lokaliseret en middelalderlig ødekirkegård.

Parcelskoven Borreskov (Skerne Skov) Artsrig og blomsterrig bondeskov med megen hassel og områder hvor stævningsskovens ege-overstandere er bevaret. Skoven er formentlig Falsters bedst bevarede hassel-stævningsskov.

Sårbarhed Skerne landsby er sårbar over for væsentlige ændringer af byens struktur, og i særlig grad sårbar over for yderligere byggeri på de udflyttede gårdes plads og slørende tilplantning. Bygningerne er sårbare over for forfald, nedrivning og væsentlige ændringer af arkitektur og omgivelser. Landskabet er sårbart over for yderligere rydning af hegn, søens omgivelser er sårbare over for tilgroning/tilplantning og skoven er sårbar over for driftformer, der vil slette skovens karakter af parcelskov. Ødekirkegården er sårbar over for terrænændringer, dybdepløjning og dræning.

375-47 A - N Tretten nedlagte landsbyer m.m.

I JERNALDEREN VAR DET ALMINDELIGT, at landsbyerne med nogle hundrede års mellemrum flyttede rundt i deres ejerlav, men fra sidst i 900-tallet til et stykke ind i 1100-tallet blev bebyggelserne permanente. I Falsters kystegne skete der dog en række senere landsbyflytninger i 1200-tallet. Under den middelalderlige landbrugs-krise i det følgende århundrede blev der desuden nedlagt en række landsbyer. Tilstedeværelsen af nedlagte landsbyer røber sig oftest i form af stednavnet "Gammelby".

På baggrund af Falsterlisten i Valdemars Jordebog (o. 1250), markbøgerne (1682), udskiftningskortene samt diverse arkæologiske undersøgelser har det været muligt at lokalisere et antal nedlagte bebyggelser fra jernalder, vikingetid og tidlig middelalder.

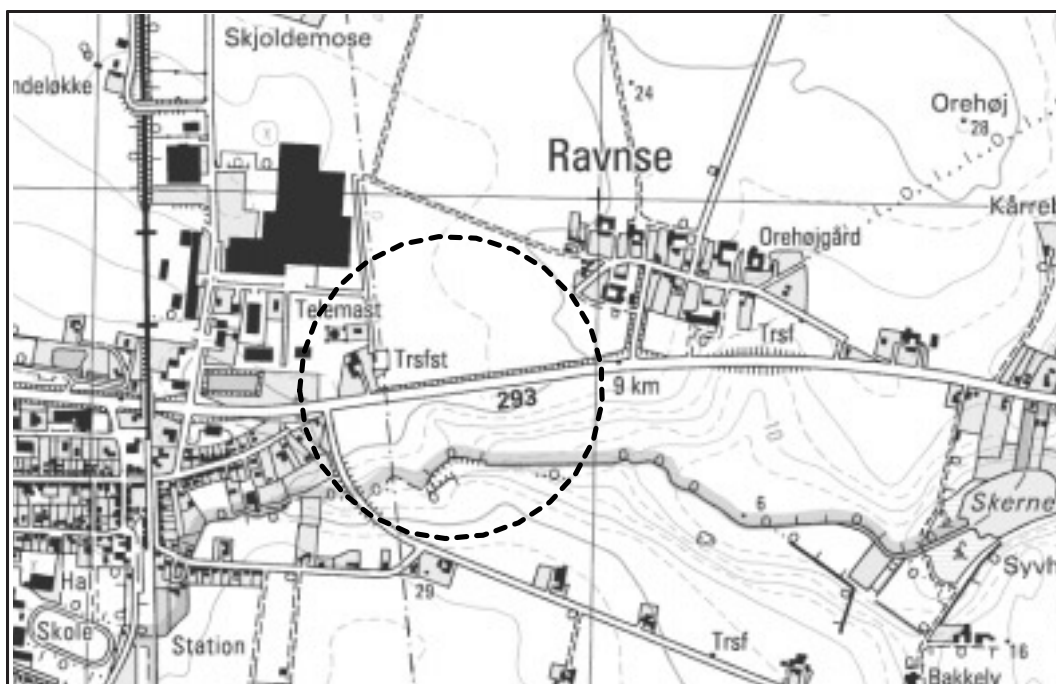
For at yde disse pladser den bedste beskyttelse og for at forebygge - og dermed spare udgifterne ved bekostelige udgravninger - medtages disse bebyggelsesspor i nærværende registrant. Det skal bemærkes, at den helt præcise lokalisering er behæftet med en del usikkerhed og at den anvendte markering (en cirkel med en diameter svarende til 600 meter i terrænet) skal opfattes som en **signatur** og at den nedlagte landsby eller dele heraf kan ligge udenfor det område signaturen dækker.

Ud over middelalderlige bebyggelser, der beskrives nedenfor, er der tidligere beskrevet 8 lokaliteter : Kippinge (375-9), Nørre Vedby (375-18), Nørre Alslev (375-20), Stadager (375-28), Ønslev (375-29), Højmølle Kro (375-32), Bannerup (375-34) og Gundslev (375-41) samt Ønslev Rettersted (375-31), hvor den arkæologiske problemstilling er den samme som ved de her beskrevne.

Der hersker uenighed om placeringen af Bosæthorp, der nævnes i Falsterlisten (o 1250), medens Ketælscogh muligvis er identisk med Nybølæ (375-47 H) i Torkilstrup sogn.

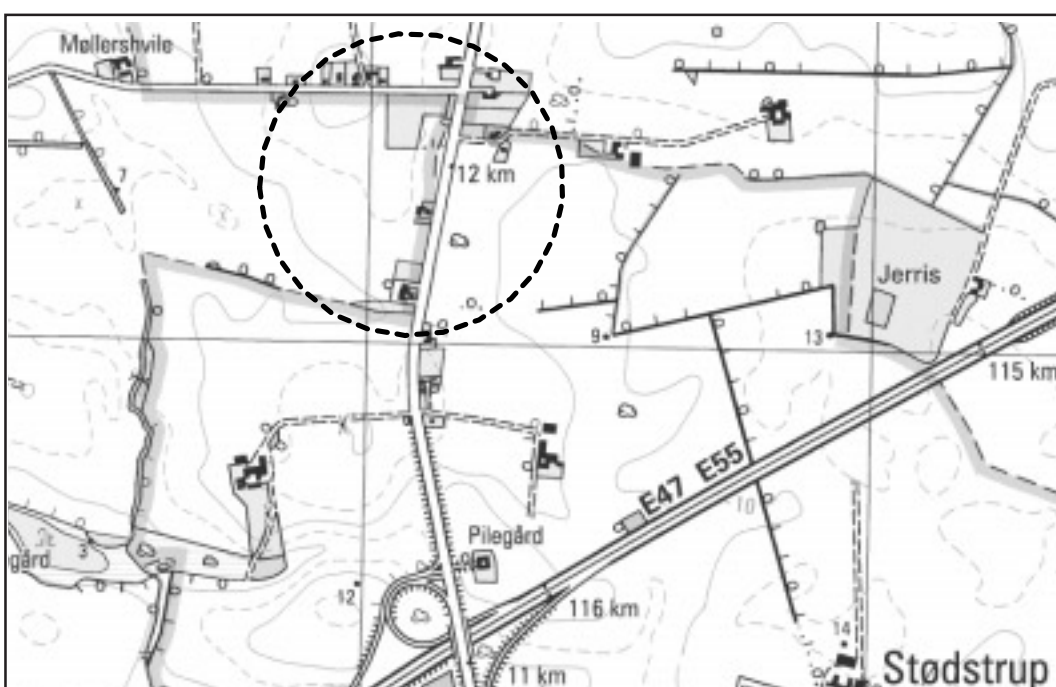

Udgravningen af Ravnse Gammelby

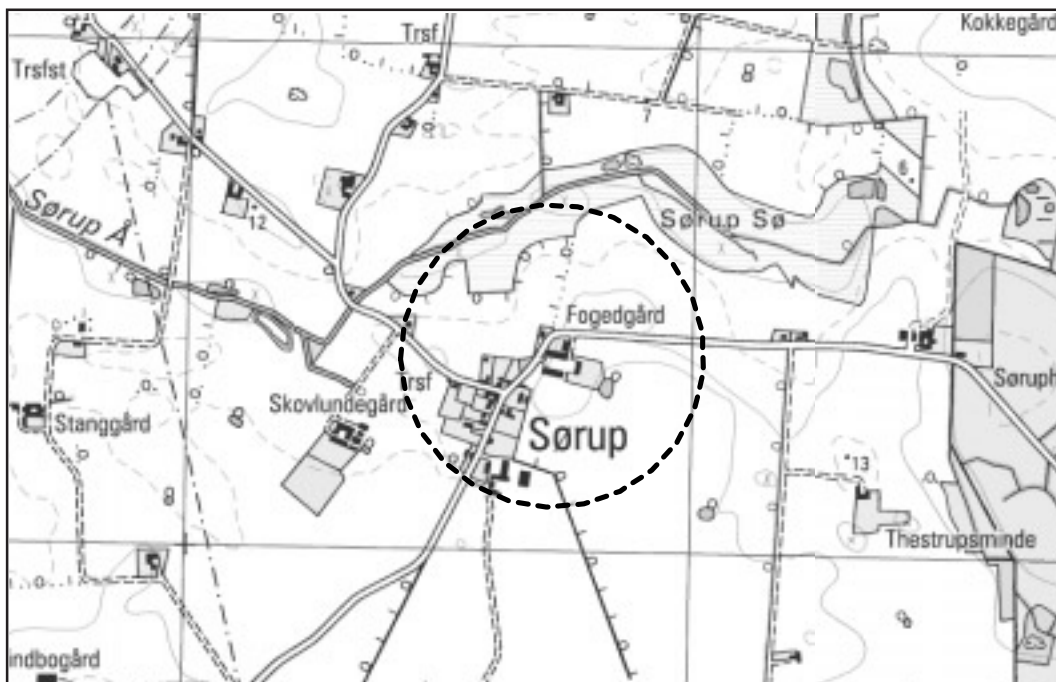
375-47 A Ravnse Gammelby

Ved anlæggelsen af omfartsvejen syd for Ravnse blev der fundet bebyggelsesspor fra tidlig middelalder. Området nord for omfartsvejen blev udgravet i efteråret 1999.

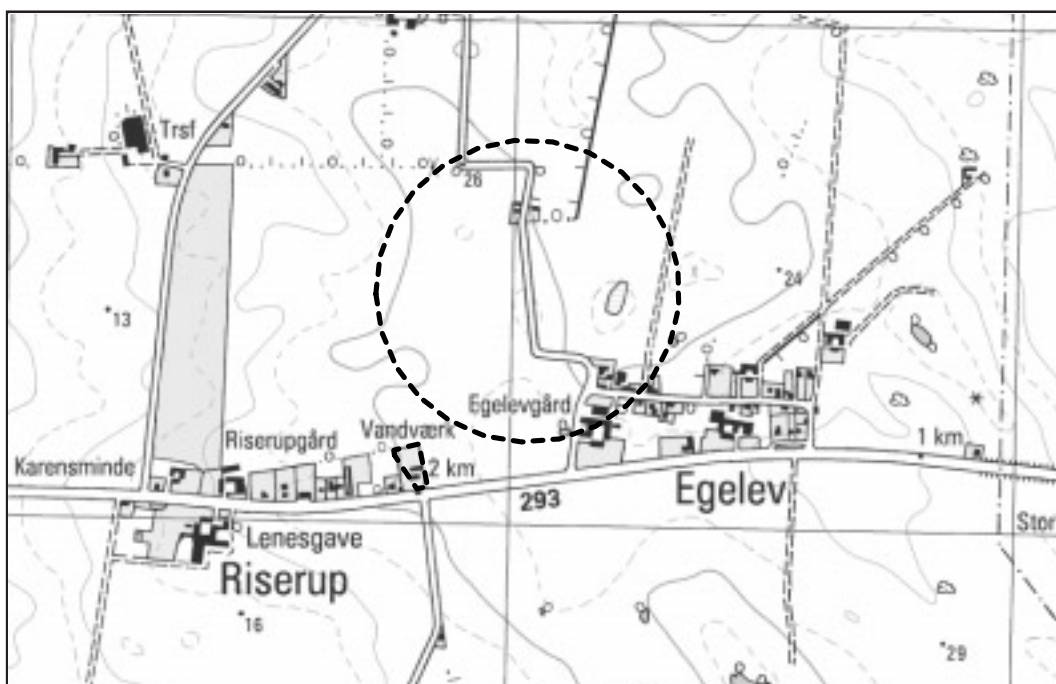
375-47 B Sarup Ødelandsby

Sarup kendes fra Falsterlisten (Sothathorp) og er stedfæstet ved hjælp af fosfatundersøgelser og opsamling af middelalderkeramik.

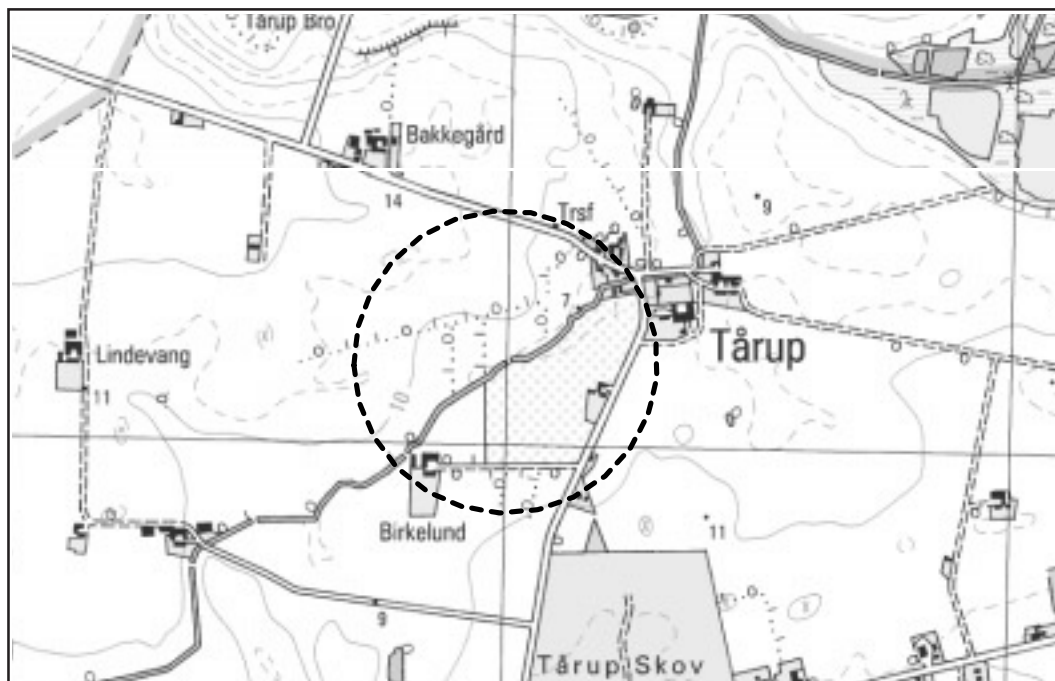
375-47 C Sørupgård

Sørup var bispesæde, og der er under “Fogedgård” fundet kampestensfundamenter fra bispens gård. Syd herfor er der gjort et middelalderligt møntfund.

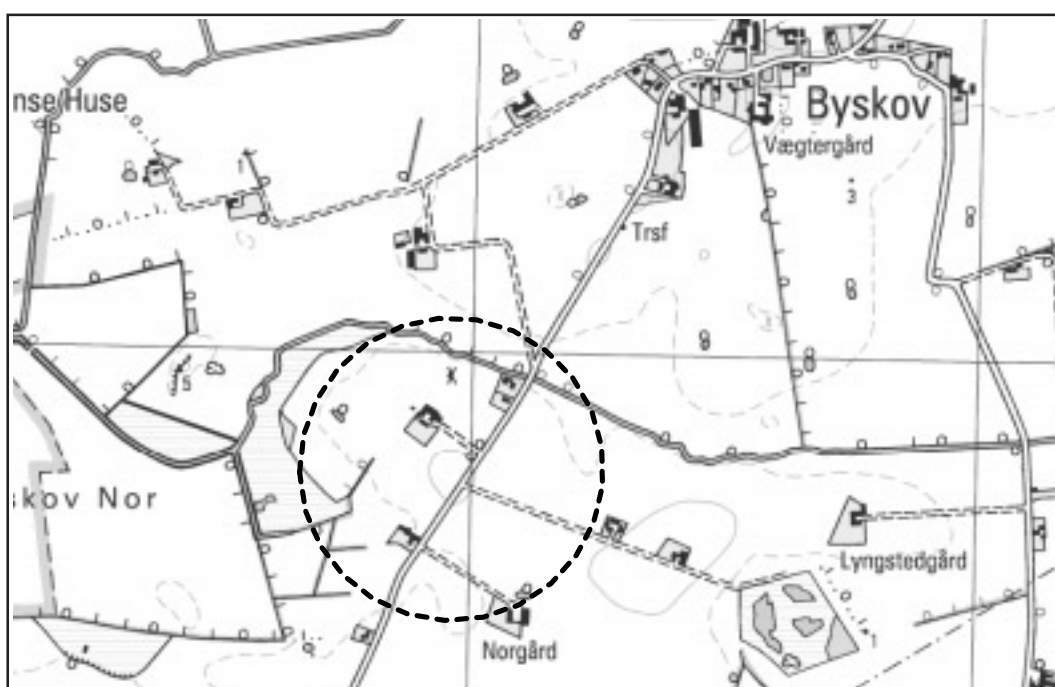
375-47 D Egelev Gammelby

Markbøgerne nævner “Gammel Bye Agere Aas” (1682) og “Gammelby” (1792) nordvest for Egelev. Her er der udgravet dele af en middelalderlandsby.

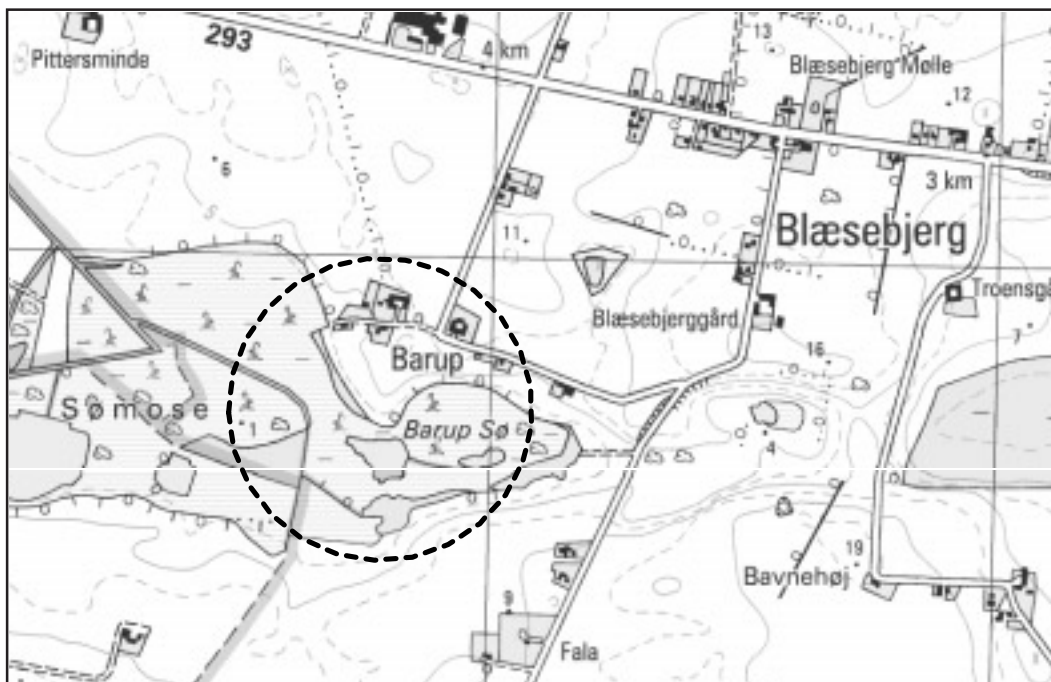
375-47 E Tårup Gammelby

Markbogen (1682) nævner “Gamble Bye Agre” vest for Tårup og udskiftningskortets “Gamleby Agre” (1800) viser en beliggenhed vest for den nuværende by.

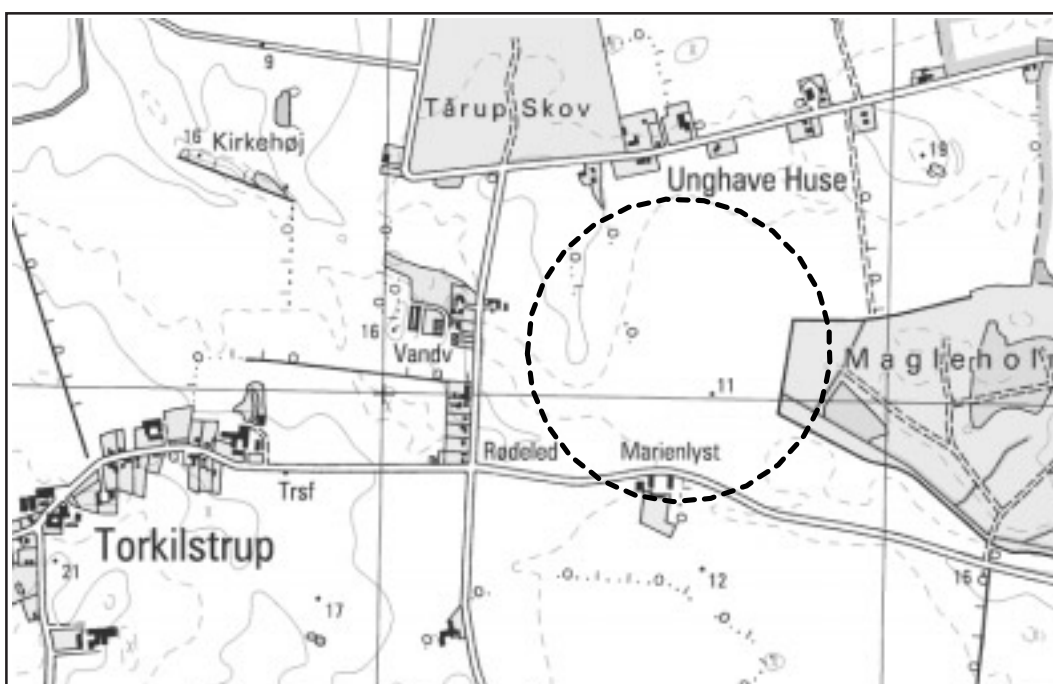
375-47 F Klodskov Gammelby

Markbogen (1682) nævner “Die Wester og Die Øster Gamle Bye” nord for Klodskov.

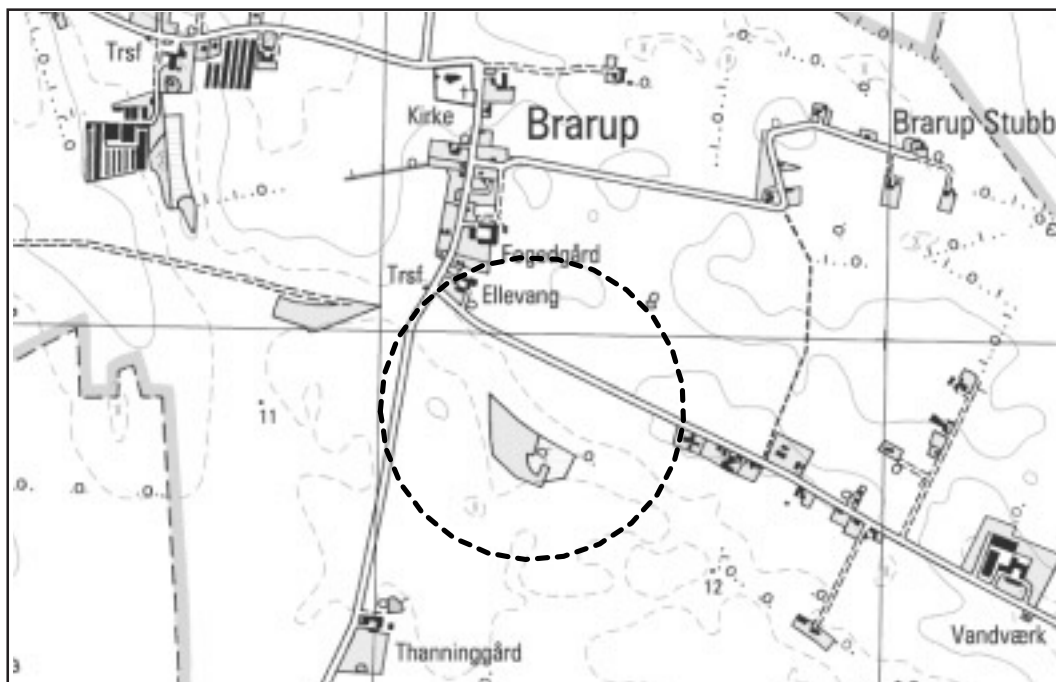
375-47 G Barup kloster/kapel ?

Nord for Barup Sø er der udgravet et fundament fra en større munkestensbygning, ligesom der er fundet middelalderlige begravelser mm.

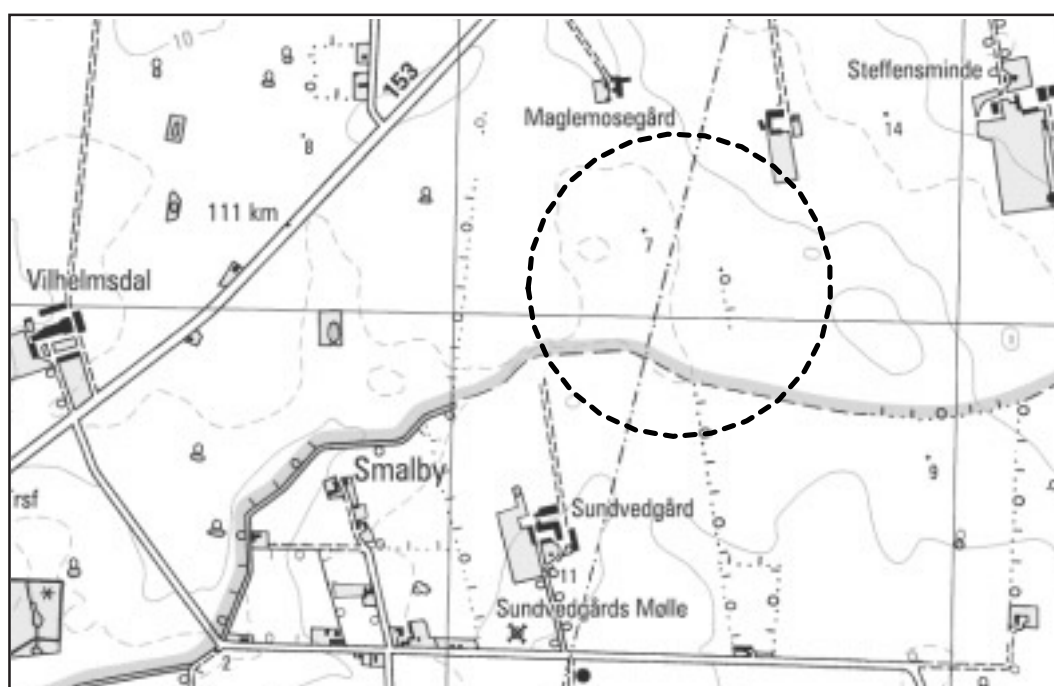
375-47 H Nybølæ Ødelandsby

I Kong Valdemars jordebog (Hovedstykket) nævnes et “Nybølæ”, der antages at have ligget ved Neble Bro i Torkilstrup sogn (1682:”Nible broe”, 1799: “Næblebroe Agre”).

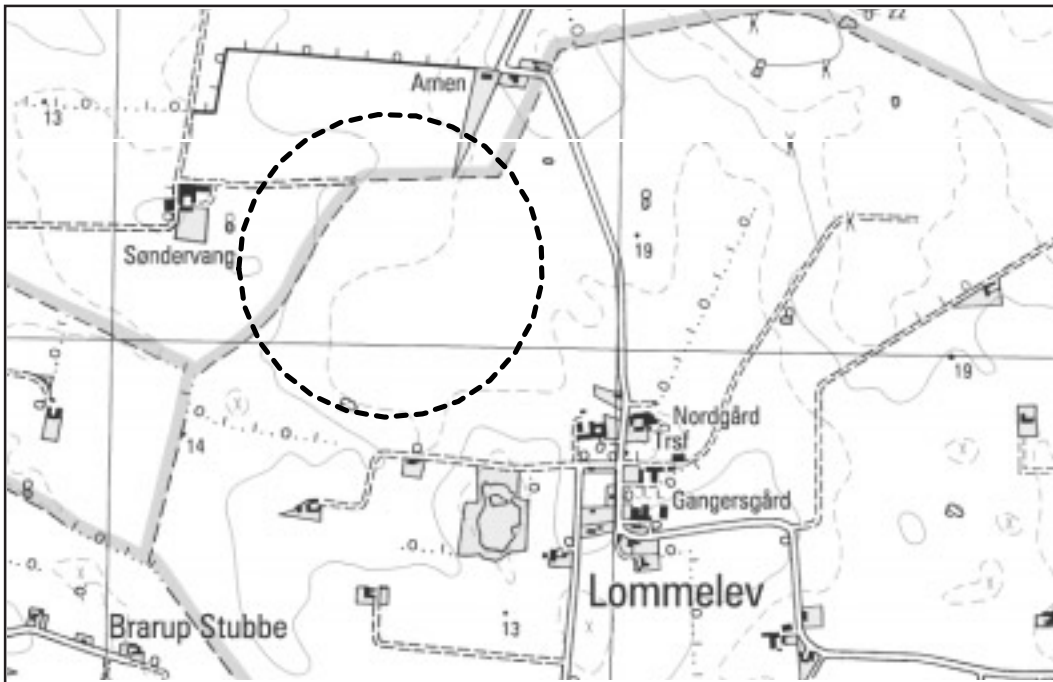
375-47 I Brarup Gammelby

I markbogen (1682) nævnes “Store og Lille Gammelby Stykker”, lidt syd for den nuværende by.

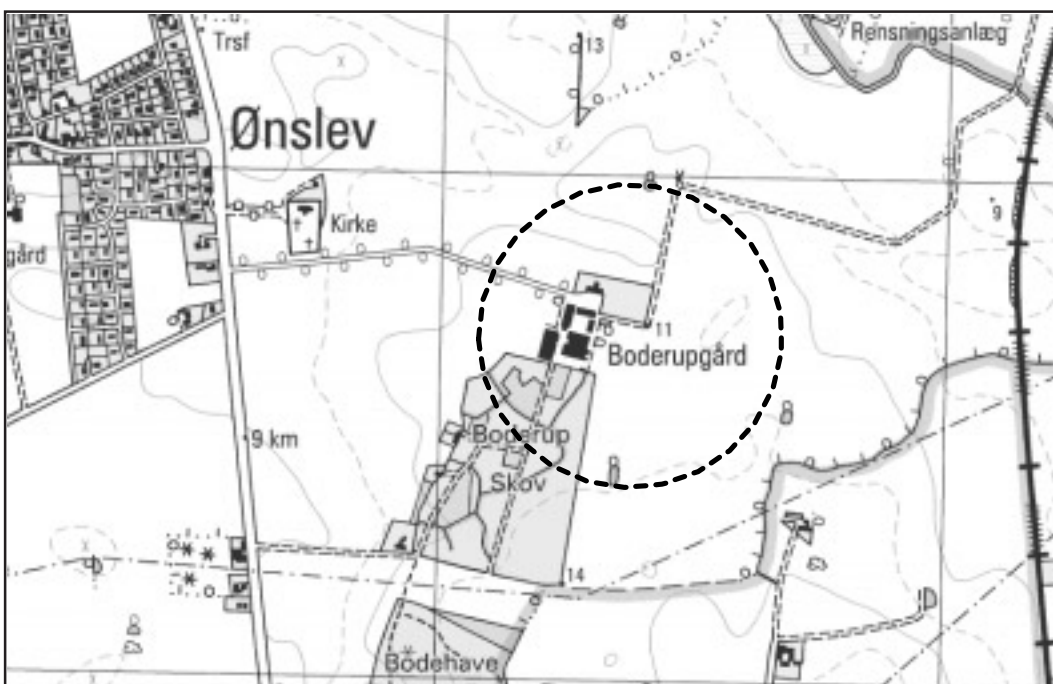
375-47 K Asgutsthorp Ødelandsby

Marknavnet “Gammel Lied” (1682)/”Gammelland” (1782) kan indicere stedet for Asgutsthorp, der nævnes i Falsterlisten (o. 1250).

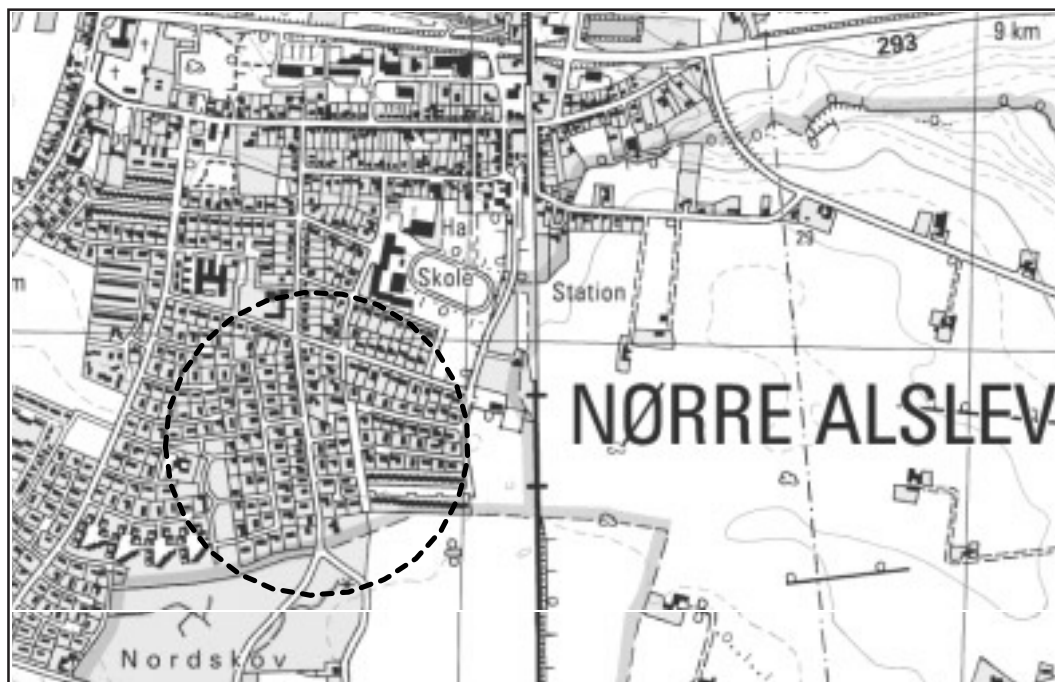
375-47 L Lommelev Gammelby

Markbogens (1682) “Støfle Støcker” (Stjøvl = gadekær) og “Gamble Gaade” (Gade) kan indicere en flyttet landsby.

375-47 M Boderup Ødelandsby

Falsterlisten (o. 1250) nævner landsbyen Bodethorp, som blev nedlagt ved Krongodssalget 1766 og erstattet af en ufri hovedgård: Boderupgård

375-47 N Bøstrup Ødelandsby

Falsterlisten (o. 1250) nævner Byørnsthorp. Markbogen (1682) noterer, at Bøstrup “siden forrige svenskekrig har ligget øde”.

Sårbarhed De nedlagte landsbyer m.m. er sårbare over for bebyggelse, gravning, dybdepløjning, terrænændringer og dræning.